

శ్రీహయగ్రీవాయనమః

చచ్చత న్నామ్యతమనీతిశాస్త్రపద్ధతిమనుసృత్యమహా

భారతాదీనన్యస్థప్రతిపాదితవివిధప్రాంతావృత్తాంతసమీక్షితవదంతై
స్సమలంకృతాయం హితోపదేశగ్రంథః

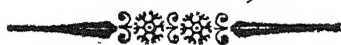

సంస్కృతభాషాధ్యే తృజనానాం - యుడితి సంభాషణశక్త్యభివృద్ధి
పూర్వకవ్యుత్పత్త్యాపాదనాయ - శ్రీ హయగ్రీవదేవకరుణారసపూ
ణాపురాణవంశవయోనిధిసుధాకరస్యః

శ్రీమదద్వైతసిద్ధాంతతత్త్వవిచ్ఛిఖామణేః

శ్రీమద్వేంకటనారాయణవిద్వచ్ఛూడామణేస్తనయేన -
శ్రీమచ్చెన్నతత్తనస్థితః కలేజీనామకః రాజకీయః సకలశాస్త్ర
పాఠశాలాయాం - సంస్కృతాంధ్రప్రధానపండితేన -

క - పురాణం - హయగ్రీవశాస్త్రిణా -

స్వసుహృత్తమేన - మధుర - సుబ్బశాస్త్రిణాసాకం -

సమ్యక్పరిష్కృత్య -

దుందుభిసంవత్సరే - పుష్యశుద్ధపంచమ్యాం -

వివేకాదశాఖ్యస్వకీయముద్రాక్షరశాలాయాం -

ముద్రాక్షరైః సుప్రసిద్ధిప్రసాదితైః

హితోపదేశ ప్రారంభః-

శ్లోకః సిద్ధిసాధ్యే సతామస్తుప్రసాదా తస్య ధూర్జటేః । జాహ్ను
వీఘ్నవలేఖనయన్మూర్ధ్ని శశినః కథా ॥ శ్రుతో హితోపదేశో యం పాటవం
సంస్కృతోక్తిషు । వాచాం సర్వత్ర వై చిత్త్యం నీతివిద్యాం దదాతి చ ॥ అ
జరామరవత్ప్రాజ్ఞో విద్యామర్థంచ చింతయేత్ ॥ గృహీత ఇవ కేశేషు మృ
త్యునాథర్కమాచరేత్ ॥ సర్వద్రవ్యేషు విద్యైవ ద్రవ్యమా హురన్ త
మమ్ ॥ అహార్యత్వా దనర్హ్యత్వా దక్షయత్వా చ్చ సర్వదా ॥ సంగమయతి
విద్యైవ నీచే గౌ పినరం సరిత్ ॥ సముద్రమివ మధఃస్థం నృపం భాగ్యమతః
పరమ్ ॥ విద్యాదదాతి వినయం వినయాద్యాతి పాత్రతామ్ ॥ పాత్రత్వాద్ధన
మాప్నోతి ధనాద్ధర్మం తతస్సుఖమ్ ॥ విద్యాశస్త్రంచ శాస్త్రంచ ద్వే విద్యే ప్రతి
పత్తయే ॥ ఆద్యాహాస్యా యవృద్ధత్వే ద్వితీయాది యతే సదా ॥ వజ్జితే చ
గుణాః సర్వే మూర్ఖే దోషాశ్చ కేవలమ్ ॥ తస్మాన్మూర్ఖసహస్రేషు ప్రాజ్ఞ ఏ
కో విశిష్యతే ॥ యన్న వే భాజనే లగ్నః సంసారో నాన్యథా భవేత్ ॥ కథా
చ్ఛలేన బాలానాం నీతి స్తదిహ కథ్యతే ॥ మిత్రలాభః సుహృద్భేదో విగ్రహః
సన్ధిరేవ చ ॥ పశ్చుతస్రా త్రథాన్యస్తాద్గ్రన్థాదాకృప్య లిఖ్యతే ॥

వాక్యం ॥ అస్తి భాగీరథీతీరే పాటలీపుత్రనామ ధేయం నగరం - తత్ర సర్వ
స్యా మిగుణోపేతః సుదర్శ మోనామ నరపతిరాసీత్ - సభూపతిరేక దా
కేనాపి పత్యమానం శ్లోకద్వయం శుక్రావ ॥

శ్లో ॥ అనేక సంశయోచ్ఛేది చరో డౌర్ధస్యదర్శకమ్ ॥ సర్వస్య లోచనం శా
స్త్రం య స్య నాస్త్యన్ధ ఏవ సః ॥ యశావనంధన సంపత్తిః ప్రభుత్వమవివేకీతా ॥

ఏకైకమవ్యనగ్ధాయ కిముయత్ర చతుష్టయమ్ ॥ వా ॥ ఇత్యాకర్ణాత్తనః పు
త్రాణామనధిగతనీతి శాస్త్రాణాం నిత్యమున్నాగ్గమినాం శాస్త్రాన సుష్టా
నే మోద్విగ్నమనాః సరాజాచింతయామాస ॥

శ్లో ॥ కోర్థపుత్రేణ జాతేన యోనవిద్వాన్నధార్మికః ॥ కాణేన చతుషాకింవా
చతుషి డైవకేవలమ్ ॥ అజాతమృతమూర్ఖాణాం వరమాద్యోన చాన్తినుః ॥

సకృద్దుఃఖికరావాద్యావన్నిమస్తుపదేపదే || కించ || సజాతోయేనజాతే
 నయాతివంశఃసమున్నతిమ్ | పరివర్తినిసంసారేమృతః కోవానజాయతే |
 అన్యచ్చ | గుణిగణగణనారమ్మే సవతతికరిసీసపంభ్ర మ్మంయస్య | తేనా
 మ్పయదిసుతిసీవదవన్ధ్యాకీదృశీభవతి || అపిచ | దానేతపసిశౌర్యేచయ
 స్యనప్రతితంమనః | విద్యాయామర్థలాభేచమాతురుచ్చారపవసః | అప
 రంచ || వరమేకోగుణీపుత్రోనచమూఖశ తై రపి | పకశ్చన్ద్రస్తమోహ
 న్నినచతారాగతై రపిపుణ్యతీర్థకృతంయేన తపః క్వాప్యతిమస్కరమ్ |
 తస్యపుత్రోభవేద్వశ్యః సమృద్ధోధార్మికఃసుధీః | తథాచోక్తం | అగ్ధా
 గమో నిత్యమరోగితాచప్రియాచభార్యాప్రియవాదిసీచ | వశ్యశ్చపు
 త్రోర్థకరీచవిద్యాషడ్జీవలోకేషుసుఖానిరాజః || కించ || కోధన్యోబహుభిఃపు
 త్రైఃగణనాపూరణాత్తక్తైః | వరమేకఃకులాలక్ష్మీయత్రవిశ్రామ్యతేపితా ||
 ఋణకర్తాపితాశత్రురాతాచవ్యభిచారిణీ | భార్యారూచవతీశత్రుఃపుత్రః
 శత్రురపద్యతః | అనభ్యాసేవిషంవిద్యా త్వజీర్ణేభోజనంవిషమ్ | విషంస
 భాదరిద్రస్యవృద్ధస్యతరుణీవిషమ్ | యస్యకస్య ప్రసూతో పిగుణవాక్
 పూజ్యతేనరః | ధనుర్వంశవిశుద్ధోపినిర్గుణఃకింకరివ్యతి | హాహాపుత్రకనా
 ధితసుగతైతాసురాతిషు | తేనత్వంవిదుషాంమధ్యే వజ్రే-గౌరివసీదపి |
 వాక్యం | ఇదానీమేలేమమపుత్రాగుణవస్త్రఃక్రియన్తాం | శ్లో | ఆహారనిద్రా
 భయమైధునంచసామాన్యమేతత్పశుభిర్నరాణామ్ | ధర్మోహితేషామధికో
 విశేషోధర్మేణహీనాఃపశుభిఃసమానాః || యతః | ధర్మార్థకామమోక్షో
 కాంయస్మైకోపినవిద్యతే | అజాగశస్తనస్యేవతస్యజన్మనిర్ధకమ్ | య
 చోచ్చ్యతే | ఆయుఃకర్తృచయిత్తంచవిద్యానిధనమేవచ | పక్షేచతాన్యపిస్స
 జ్యనేగర్భస్థస్యైవదేహినః | కించ | అవశ్యంభావినోభావాభవన్నిమ
 హతామపి | నగ్నత్వంసీలకణస్యమహాహిశయనంహరేః | అపిచ | య
 దభావినతద్భావిభావితేన్నతదస్యథా | ఇతిచిన్తావిషక్షాంయమగదః*కించ
 పీయతే | వా | పతతోకార్యాత్తమాణాంకేషాంచిదలసానాంవచనం || శ్లో |
 నదైవమపినంచిన్త్యత్యజేదుద్యోగమాత్మనః | అనుద్యోగేనలైలానితిలేభ్యో

నామృత్యుతి | అన్యచ్ఛ | ఉద్యోగినంపురుషసింహముపై తిలక్ష్మీ దైవేన
 దేయమితికాపురుషావదన్తి | దైవంనిహత్యకురుపారుషమాత్మశక్త్యా
 త్నైకృతేయదినసిద్ధ్యతికోద్రదోషః | కించ || యథా హ్యేకేనచక్రేణనరభస్య
 గతిర్భవేత్ | ఏవంపురుషకారేణవినాదైవంనసిద్ధ్యతి | తథాచ | పూర్వ
 జన్మకృతంకర్మతదైవమితికథ్యతే | తస్మాత్ పురుషకారేణయత్నంకుర్యా
 దతద్విత్తః | యథామృత్పిణ్డతః కర్తాకురుతేయద్యదిచ్ఛతి | ఏవమాత్మకృ
 తంకర్మమానవఃప్రతిపద్యతే | అపరంచ || కాకతాళీయవత్ప్రాప్తందృ
 ష్టేపిసిధిమగ్రతః | నస్వయందైవమాదత్తేపురుషార్థమపేక్షతే || ఉద్య
 మేనహిసిద్ధ్యన్తికార్యాశేషమమోరక్షైః | నహిసుప్తస్యసింహస్యప్రవిశ
 న్తిముఖేమృగాః | మాతాపితృకృతాభ్యాసోగుణితామేతిబాలకః | నగ
 ర్భచ్ఛుతిమాత్రేణపుత్రోభవతిపణ్డితః | తథాచ | మాతాశత్రుఃపితావై
 రీయేనబాలానపారితః | నశోభతేసఖామధ్యేహంసమధ్యేబకోయథా
 రూపయావనసంపన్నావిశాలకులసంభవాః | విద్యాహీనానశోభనేనిర్గన్ధా
 ఇవకింశుకా | అపరంచ || పుస్తకేషుచనాధీతోనాధీతోగురుసన్నిధౌ | నశోభ
 తేసఖామధ్యేజారగర్భాఇవస్త్రియః | మూర్ఖోపిశోభతేతావత్సఖాయాం
 వస్త్రివేష్టితః | తావచ్ఛోభతేమూర్ఖోయావత్కించినైఖావతే | వా ||
 ఏతద్విన్తయిత్వా సరాజాపణ్డితసఖాంకారితవా - రాజోవాచ-భూభూః
 పణ్డితాఃత్రూయతాంమమవచనం - కిమస్తికశ్చిదేవంభూతోవిద్వా - యో
 మమపుత్రాణాంనిత్యమున్నార్థగామినామనధికతశాస్త్రికామిదానీనీతి
 శాస్త్రోపదేశేనపునర్జన్మకారయితుంసమర్థః-

శ్లో | యతః | కాచఃకాశ్చనసంసగాఢతైమారకతీంద్యుతిమ్ | తథాసత్స
 న్నిధానేనమూర్ఖోయావత్ప్రవీణతామ్ || ఉక్తంచ || హీయతేహిమతిస్తాత
 హీనైఃసమాసమాగమాత్ | సమైశ్చసమతామేతివిశిష్టైశ్చవిశిష్టతామ్ |
 వా || అత్రాన్తరేవిష్టుశర్వనామామహాపణ్డితఃసకలనీతిశాస్త్రతత్వజ్ఞోబృహ
 స్పతిరివాబ్రవీత్ - దేవ-మహాకులసంభూతాపతేరాజపుత్రాః - తన్మయా
 నీతింగ్రాహయితుంశక్యదే || శ్లో | యతః || నాద్రవ్యేనిహితాకాచితక్రియా

ఫలవతిభవేత్ | నవ్యాపారశతేనాపిశుకవత్ పాత్యతేబకః || అన్యచ్ఛ || అ
స్మింస్తునిగుణంగోత్రేనావత్యముపజాయతే | ఆకరేపద్మరాగాణాంజన్మ
కాచమణేఃకుతః || వా || అతోహంషణ్మాసాభ్యంతరేతవపుత్రాన్సీతీశా
స్త్రాభిజ్ఞాన్కరిష్యామి || ఇత్యాకణ్యకరాజాసవినయంపునరువాచ-
శ్లో || కీటోపిసుమనః సజ్జాదారోహతిసతాంశిరః | అశ్వాపియాతి దేవ
త్వంమహద్భిఃసుప్రతిష్ఠితః || అన్యచ్ఛ || యథోదయగిరౌద్రవ్యంసన్నిక
ర్షేణదీప్యతే | తథాసత్సన్నిధానెహీనవణోపిదీప్యతే || గుణగుణజ్ఞే
షుగుణేభవన్తి - తేనిర్గుణంప్రాప్యభవన్తితోషాః | ఆస్వాద్యతోయాఃప్ర
భవన్తిద్యుః - సముద్రమాసాద్యభవన్త్యపేయాః ||

వా || తదేతేషామస్తత్పుత్రాణాంసీతీశాస్త్రోపదేశాయభవన్తః ప్రమా
ణమిత్యక్త్వా-తస్యవిష్ణుశర్మణోబహుమానపురస్కరంపుత్రాణామర్చిత
వాన్ - అథప్రాసాదపుష్టేసుభోపవిష్టేనాంరాజపుత్రాణాంపురస్తాత్
ప్రస్తావక్రమేణసప్రణీతోబ్రవీత్ ||

శ్లో || విద్యానామనరస్యరూపమధికంవిద్యాతిగుప్తంధనంవిద్యాబన్ధరసౌ
విదేశగమనేవిద్యాక్షయంసంబలం* || విద్యాకీర్తికరీసఖావశకరీవిద్యాప
రంలావనం - విద్యాజీవనహేతురత్రభవనేవిద్యావిహీనఃపశుః || గజ్ఞా
హీనోహతోదేశోవిద్యాహీనంహతంకులమ్ | అప్రసూతాహతానారీహ
తోయజ్ఞస్త్యదక్షిణః || కావ్యశాస్త్రవిమోదేనకాలోగచ్ఛతిధీమతామ్ ||
వ్యసనేనచమ్భుగాణాంనిద్రయాకలహేనవా ||

వా || తద్భవతాంవిమోదాయకాకూర్తాదీనాంవిచిత్రాంకథాంకథయా
మి || రాజపుత్రైరుక్తంకథ్యతాం || విష్ణుశర్మోవాచ - శృణుతయాయం-
పంప్రతిమిత్రలాభఃప్రస్తూయతేయస్యాయమాద్యఃశ్లోకః-

మిత్రలాభప్రారంభః-

శ్లో || అసాధనావిత్రహీనాబుద్ధిమన్తస్సహృత్తమాః | సాధయన్త్యాశుకా
ర్యాణికాకకూర్మమృగాఘవత్ ||

వా || రాజపుత్రాణామితికథమేతత్ - సోబ్రవీత్ - అస్మిగౌదావరీతీరేవిశా

లక్కల్లలీతరు:- తత్రనానాదిదైశాదాగత్యరాత్రోపక్షిణోనివసన్తి - అథకా
దావిదవసన్నా యాంరాత్రావ స్థాచలచూడావలమ్మినిభగవతికుముదిసీ
నాయకేచన్ద్రమసి-లఘుపతనకనామావాయసఃప్రమథఃకృతా న్రిమవద్వి
తీయమట స్తంవ్యాధమవశ్యత్ - తమవలోక్యాది న్తయత్-అద్యప్రాతరే
వానిష్టదర్శనంజాతం నజానేకి మనభిమతందర్శయిష్యతి - ఇత్యుక్తౌత్వతః
నుసరణక్రమేణవ్యాకులశ్చలితః -

శ్లో॥ శోకస్థానసహస్రాణిభయసానశతానిచ | దివసేదివసేమూఢమావిశే
న్తిపణితమ్॥వా॥అన్యచ్ఛవిషయకామిదమవశ్యంకర్తవ్యం॥శ్లో॥ఉతాయో
థాయబోధ్యంమహాభయముపస్థితమ్ | మరణవ్యాధిశోకానాంకిమద్యని
పతిష్యతి॥

వా॥అథ తేనవ్యాధేనతన్దులకణాన్ వికీర్ణజాలంవిస్తేగం-సవప్రచ్ఛ మ్నోభూ
త్వాస్థితః-తస్మిన్నేవకాలేచిత్రగ్రీవనామాకపోతరాజస్య పరివారోవియతివి
సర్పంస్తాంస్తంబులకణానవలోకయామాన-తతఃకపోతరాజస్య త్దులకణలుబ్ధా
నకపోతాన్ ప్రత్యాహ-కుతో త్రనిర్జనేవ నేతన్దులకణానాంసంభవః-తస్మి
రూష్యతాంతావత్-భద్రమిదంనవశ్యామిప్రాప్యేణానేనతన్దులకణలోభే
నాస్తాభిరపితథాభవితవ్యం॥శ్లో॥కఙ్కణస్య తులోభేనమగ్నఃశ్చజ్ఞేసుదున్త
రే॥వృద్ధవ్యాఘ్రేణసంప్రాప్తఃపథికస్సమృతోయథా॥వా॥కపోతాఢి
చుఃకథమేతత్-సోబ్రవీత్ - అహమేకదాదక్షిణారణ్యేచరన్నపశ్యంపకో
వృద్ధవ్యాఘ్రస్సాన్నితఃకుశహస్తస్సరస్తీరేబ్రూతే - భోభోఃపాథ ఇదం
సువర్ణకఙ్కణంగృహ్యతాం- తతోలోభాకృష్టైనకేనచిత్ పాన్థేనాలోచి
తం-భాగ్యేనైతత్సుభవతికింత్వస్మిన్నాత్మసందేహప్రవృత్తిర్నవిధేయా
యతః॥శ్లో॥ అనిష్టాదిష్టలాభేపిసగతిర్జాయతేశుఖాయత్రా దైవిషనంస
ర్గోమృతంతదపిమృత్యవే॥వా॥కింతుసర్వత్రాధార్జనైప్రవృత్తిస్సద్దేహ ఏవ॥
తథాచోక్తం॥శ్లో॥సంసారయమనారూప్యనరోభద్రాణిపశ్యతి॥సంశయంపున
రారుహ్య యదిజీవతిపశ్యతి॥వా॥తస్మి రూపయామితావత్-ప్రకాశం
బ్రూతే-కుత్రతవకఙ్కణం - వ్యాఘ్రాహస్తంప్రసార్యదర్శయతి - పాథో
వదత్కథంశ్రూరాత్మకేత్స్వయిచ్ఛాసః-వ్యాఘ్రుడ్రవాచ-శృణు-రేపాథ్

ప్రాగెవయా వనదశాయామతిదుర్వృత్తోన్మితనెకగోమానుషాణాంవథా
 న్నేపుత్రామృతాదారాశ్చ. వంశహీనశ్చ హంతతః-కేనచిదహమాదిప్తః
 దానధర్మాదికంచరతుభవానితి-తదుపదేశాదిదానీమహంస్మా నశీలోదా
 తావృద్ధోగళితనఖదన్తఃకథంనవిశ్వాసభూమిః॥యతః॥ శ్లో॥ ఇజ్యాధ్యయ
 నవానానితపస్సత్యందృతిఃక్షమా! అలోభఇతిమార్గోయంధర్మశ్చప్రవి
 ధఃస్మృతః॥ యతః॥ శ్లో॥ తత్రపూర్వశ్చతుర్వర్గోదమ్భార్థమపిసేవ్యతే॥
 ఉత్తరస్తుచతుర్వర్గోమహాత్మ్యేవతిష్ఠతి॥ వా॥ మమచైతావాన్లోభవి
 రాహూయేనస్వహస్తస్థమపిసువర్ణకఙ్కరణంయస్మైకస్మైచిద్దాతు మి
 చ్చామి-తథాపి-వ్యాఘ్రా మానుషంఖాదతీతిలోకప్రవాదోమర్సి వారః.
 యతః॥ శ్లో॥ గతానగతికోలోకఃకుట్టినీముపదేశినీమ్॥ప్రమాణయతిసాధ
 ర్మేయథాగోఘ్నమపిద్విజమ్॥వా॥మయాపిధర్మశాస్త్రాణ్యధీతానిశృణు॥
 శ్లో॥మరుస్థలేయథావృష్టిఃకుథాద్రేభౌజనంతథా! దరిద్రేదీయతేచానంస
 ఫలంపాణ్డునన్తన॥ ప్రాణాయథాత్మసోన్యేహంభూతానామపితేతథా! ఆ
 త్మాకమ్యేనభూతేషుదయాంకుర్వన్రిసాధవః! అపరంచ॥ప్రత్యాఖ్యానేద
 చానెచనుఖదుఃఖేప్రియాప్రియే! అత్కైవమ్యేనపురుషః ప్రమాణమధిగచ్ఛ
 తే॥అన్యచ్ఛ॥ మాత్మవత్పరదారేషుపరద్రవ్యషులోష్టవత్॥అన్తవత్సర్వభూ
 తేషుయఃపశ్యతినపణ్డితః॥ వా॥త్వంచాతిదుర్గతస్తేనతత్తుభ్యందాతుంసయ
 త్సోహంతథాచోక్తం॥శ్లో॥దరిద్రాన్భరకాస్తేయమాప్రయచ్ఛేత్వరేధనమ్॥
 ప్యాధితస్యేవధంపక్యంనీరుజస్తుకిమాషదైః॥ అన్యచ్ఛ॥ దాతవ్యమితియ
 ద్దానందీయతేనుపకారిణే! దేశేకాలేచపాత్రేచతద్దానంసాత్వికంస్మృతమ్॥
 వా॥తదప్రసరసిన్నాత్వాసువర్ణకఙ్కరణంగృహీణ - తతోయావదసౌతద్వ
 చఃప్రతీతోలోభాత్ సరసిస్నాతుంప్రవిశతి - తావన్నహాపజ్ఞేనినుగ్నః
 పరాయితుమక్షమః - పజ్ఞే-పతితందృష్ట్యవ్యాఘ్రావదత్ - అహహమ
 హాపజ్ఞే-పతితోసి - అతస్తాముత్థాపయామీత్సుక్తౌశనైశ్శనైరుపగ
 మ్య-తేనవ్యాఘ్రేణధృతఃసపాన్థోచిన్తయత్॥
 శ్లో॥ నధరత్నాస్త్రంపఠతీతికారణంసచాపివేదాధ్యయనంకురాత్తనః!స్వ
 త్వావపీవాత్రతథాతిరవ్యతేయథాప్రకృత్యామధురంగవాంశయః॥

కించ! అవశేషియచి జ్ఞానాంహస్తిస్మానమవక్రియాదుర్భగాభరణప్రా
యోజ్ఞానం భారః క్రియాంవిహా||వా||తస్యయాభద్రంసకృతంయదత్రక్షూరా
త్త కేవిశ్వాసఃకృతః- తథాచోక్తమ్|| శ్లో|| నదీనాంశస్త్రపాణీనాంసఖనాం
శృంగీణాంతథా||విశ్వాసోనైవకర్తవ్యఃస్త్రీశ్చురాజకులేషుచ|అపరంచ|సర్వ
స్యహిపరీత్యస్తేస్యభావానేతరేగుణాః | అతీత్యహిగుణానసర్వాన్స్వ
భావోమూర్ఖివరతే||అన్యచ్ఛ||సహిగగనవిహారికల్మషధ్వంసకారీ|దశశ
తకరధారిజ్యోతిహంమధ్యచారీ || విఘరపివిధిమోగాద్యస్యతేరాముణా
సా|లిఖితమపిలలాటేప్రోజ్జతుంకఃసమర్థః || వా || ఇతిచిన్తయన్నేవాసా
వ్యాఘ్రేణవ్యాపాదితః భూదితశ్చ- అతోహంబ్రహ్మీమికజ్ఞానస్యతులోభే
నేత్యాది | అతఃసర్వభాలవిచారితంకర్తృనకర్తవ్యమితి|యతః|| శ్లో || సుజీర్ణ
మన్నంసువిచక్షుఃసుతఃసుశాసితాస్త్రీస్త్రవతిఃసుసేవితః| సుచిన్త్యచోక్తం
సువిచ్యాయతోకృతంసుదీఘకాలేపినయాతివిక్రియామ్|వా|పతద్వచనం
శ్రుత్వాకశ్చిత్కపోతఃసదర్పమాహ|అకిమేవముచ్యతే|

శ్లో || వృద్ధస్యవచనంగ్రాహ్యమాపతా-లేహ్యుపస్థితే| సర్వత్రైవంచి
హారేణభోజనేప్యత్రవర్తనమ్| యతః || శబ్దాభిఃసర్వమాక్రాంతమన్నం
పానంచభూతలే | ప్రవృత్తిఃకుత్రకర్తవ్యాజీవితవ్యంకథన్నవా | తథాచో
క్తమ్|| శ్లో|| ఈర్షిమృణీత్వసంతుష్టగక్రోధమోనిత్యశజ్జీ-రః||వరభాగ్యో
పజీవీచవడేతేమఃఖభాగినః||వా|| పతచ్ఛృత్వాసర్వేకపోతాస్త్రతోపవిష్టాః
యతః|| శ్లో || సుమహాన్త్యపిశాస్త్రాస్త్రధారయ మోబహుశ్రుతాః| ఛే
త్తారస్సంశయానాంచక్షిశ్యస్తేలోభమోహితాః|అన్యచ్ఛ|| లోభాత్క్రో
ధగప్రభవతిలోభాత్కామగప్రజాయతే| లోభాన్మోహశ్చనాశశ్చలో
భఃపాపస్యకారణమ్ | అన్యచ్ఛ || అసంభవంహేమమృగస్యజన్మతథాపి
రామోలులుభేమృగాయ || వ్రాయస్సమాపన్నవిపత్తికాలేదియోపిపుంసా
మ్మరినాభవన్తి||

వా|అనన్తరంసర్వేజాలబద్ధాబభూవుః-తతోయస్యవచనాన్తత్రావలమ్బితా
స్త్రంసర్వేతిరసురర్షన్తి ||
యతః || శ్లో || నగణస్యాగ్రతోగచ్ఛేత్సిద్ధేకార్యేసమంఘలమ్ | యదికా

ద్యువిప తిస్సాన్యస్త ఖర స్తతహస్యతే ||

తథాచోక్తమ్ | ఆపదాంకథితః పన్థాత్పన్థి యాతామసంయమః | తజ్జయ
సంపదామార్గోయేనేష్టంతేనగమ్యతామ్ | వా | తస్యతిరసాగ్రంశ్రు
త్వాచిత్రగ్రీవఉవాచ - నాయమస్యదోషః-యతః || శ్లో | ఆపదామాపత
స్తీనాంహితోప్యాయాతిహేతుతామ్ | మాతృజన్మహివత్సస్యస్తమ్భిభ
వతిబన్ధనే || అన్యచ్ఛ | సబన్ధోఽవిపన్నానామాపదుద్ధరణతుమః || నతు
భీతపరిత్రాణవస్తూపాలన్పువణ్ణితః || వా || విపత్కాలేవిస్తయపవకాపురు
వలక్షణం-తదత్రధైర్యమవలన్పువ్రతీకారశ్చిన్త్యతామ్ |

యతః || శ్లో || విపదిధైర్యమథాభ్యుదయేతుమాసదసివాక్ష్వటుతాయు
ధివిక్రమః | యశసిచాభిరుచిర్వ్యసనంశ్రుతౌప్రకృతిసిద్ధమిదంహిమహా
త్మనామ్ | సంపదియస్యసహర్షోవిపదివిపాదోరణేవధీరత్వమ్ | తంభువనత్ర
యతిలకంజనయతిజనసిసతంవిరళమ్ || అన్యచ్ఛ || షడ్దోషాఃపురుషేణేహహా
తవ్యాభూతిమిచ్ఛతా | నిద్రాతన్ద్రాభయంక్రోధ ఆలస్యందీర్ఘసూత్రతా |
వా | ఇదాసీమప్యేవంక్రియతామ్ - సర్వైరేకచిత్తీభూయజాలమా
దాయోద్ధీయతామ్ |

యతః || శ్లో || అల్పానామపివస్తూనాంసంహతిగ్రకార్యసాధికా | తృణే
గ్గుణత్వమాపనైర్నిర్బధ్యనేనుత్తదన్తినః | సంహతిః క్రేయసీఘంసాం
స్వకులేరల్పకేరపి | తుషేణాపిపరిత్యక్తానప్రరోహన్తితన్జులాః |
వా | ఇతివిచిన్త్యపక్షిణఃసర్వేజాలమాదాయోత్పత్తితాః - అనన్తరం
సవ్యాధస్సుసూరాజ్జాలాపహారకాంస్తానవలోక్యపశ్చాద్ధావన్నచిన్త
యత్ || శ్లో || సంహతాస్తుహరస్తీమేమమజాలంవిహజ్జమాః | యదాతునిప
తివ్యన్తివశమేవ్యన్తిమేతదా ||

వా | తతస్తేషుచతుర్విషయాతిక్రాన్తేషుపక్షిణుసవ్యాధోనివృత్తః-అ
శులుబ్ధికంనివృత్తందృష్ట్వాకపోతా డామః - కిమిదాసీంకర్తుముచితమ్ - చి
త్రగ్రీవఉవాచ || శ్లో || మాతామిత్రంపితాచేతిస్వభావాత్ప్రతయంహితమ్ |

కార్యకారణతశ్చ న్యేభవన్తిహితబుద్ధయః |

వా || తదస్మాకంమిత్రంహిరణ్య కోనామమూషికరాజో గండకీతీరేషి
త్రవ నేనివసతి - దన్తబలేనసోస్మాకంపాశాంశ్చేత్స్యతి - ఇత్యాలోవ్య
సర్వే హిరణ్యకవివరసమీపంగతాః - హిరణ్యకశ్చసర్వదాలపాయశః
ఙ్గయాశతద్వారంవివరంకృత్వానివసతి |

శ్లో || అనాగతభయందృష్ట్వానీతిశాస్త్రవిశారదః | అవసన్నాపకస్త
త్రవృద్ధశతముఖంబిలమ్ |

వా || తతోహిరణ్యకగకపోతావపాతభయాచ్చకితస్తూష్ణింస్థితః - చిత్రగ్రీ
వఉవాచ-సఖేహిరణ్యకకథమస్మాన్నసంభాషనే - తతోహిరణ్యకస్త
తద్వచనంవ్రత్యభిజ్ఞాయససమ్భ్రమంబహిర్నిస్సృత్యాబ్రవీత్ - ఆఃపు
ణ్యవాసస్తి - ప్రయసుహృన్నేచిత్రగ్రీవస్సమాయాతః -

శ్లో || యస్యమిత్రేణసంభాషాయస్యమిత్రేణసంస్థితిః | యస్యమిత్రేణసం
లాపస్తతోనాస్తీహపుణ్యవాన్ | వా || పాశబద్ధాంశ్చైతాదృష్ట్వాస
విస్తయగతుణంస్థితోవాచసఖాకిమేతత్ - చిత్రగ్రీవఉవాచ-సఖాస్మా
కంప్రాక్తనజన్తకర్తృణగఫలమేతత్ -

శ్లో || యస్మాచ్చయేనచయథాచయదాచయచ్చయావచ్చయత్రచశు
భాశుభమాత్మకర్త - తస్మాచ్చలేనచతథాచతదాచతచ్చతావచ్చ
తత్రచవిధాతృవశామపైతి | రోగశోకపరీతాశబన్ధనవ్యసనానిచ |

ఆత్మావరాధవృత్తాణాంఫలాన్యైతానిదేహినామ్ | వా || ఏతచ్ఛ్రుత్వా
హిరణ్యకశ్చిత్రగ్రీవస్యబన్ధనంశ్చేత్తుంసత్వరముచసర్వతి - చిత్రగ్రీవఉ
వాచ-మిత్రమేవంకింత్వస్యదాశ్రితానామేషాంతావత్పశాంశ్చిన్ధితతో
మమపాశాన్పశ్యాచ్చేత్స్యసి -

హిరణ్యకోవ్యాహ - అహమల్పశక్తిః - దన్తాశ్చమేకోమలాః - త
దేతేషాంపాశాంశ్చేత్తుంకథంసమర్థః - తద్వావన్నైదన్తనత్రుట్వన్తి -
తావత్తవపాశాంశ్చినన్తి - అనన్తరమప్యేతేషాంబన్ధనయావచ్ఛక్యంశ్చే
త్స్యమి - చిత్రగ్రీవఉవాచ - అన్వైవం - తథాపియథాశక్తిబన్ధనమేతే
షాంఖిణ్యం - హిరణ్యకేనోక్తమాత్మపరిత్యాగేనయదాశ్రితానాంపరిర

క్షణం . తన్న సీతి వేదినాం సమ్యతం యతః -

శ్లో॥ అపదర్థంధనంరక్షేద్ధారాక్షేధనైరపి । అత్సానంసతతంరక్షేద్ధా
రైరపిధనైరపి ॥ అన్యచ్ఛ ॥ ధర్మార్థకామమోక్షాణాం ప్రాణాస్సంస్థితీ
హేతవః । తాన్నిష్ఠుతాకిన్నహతంరక్షతాకిన్నరక్షితమ్ । వా । చిత్ర
గ్రీవ ఉవాచ - సఖనీతిస్తావదీదృశ్యేవ - కింత్వ హమస్మదా శ్రీతానాం
దుగఖంసోఘంసర్వధానసమర్థః - తేనేదంబ్రవీమి-

యతః॥ శ్లో॥ ధనానిజీవితంపైవవరార్థంప్రాజ్ఞ ఉత్సృజేత్ । సన్నిమిత్రేవరం
త్యాగోవినాశేనియతేసతి ॥ వా ॥ అయమపరశ్చసాధారణోహేతుః॥ శ్లో॥
జాతిద్రవ్యబలానాంచ సామ్యమేషాంమయాసమా । మత్స్యభుత్వఫలం
బ్రూహికదాకింతద్భవిష్యతి ॥ కించ ॥ మాంసమూత్రపురీషాస్థినిర్మితేచక
లేబరే । విసశ్వరేవిహయాస్థాంయశగపాలయమిత్రమే । అన్యచ్ఛ ॥
శ్లో॥ వినావర్తనమప్యేతేనత్యజన్మిమమాన్యకమ్ । తన్నేప్రాణవ్యయేనాపి
జీవయేతాన్మమాశ్రితాన్ ॥ అపరంచశశ్య ॥ యదినిత్యమనిత్యేననిర్మలం
మలవాహినా । యశగకాయేనలభ్యేతతత్త్వలభ్యంభవేన్నకిమ్ ॥ యతః॥
శరీరస్యగుణానాంచదూరమత్యంతమన్తరమ్ । శరీరంక్షణవిధ్వంసికల్పా
న్తస్థాయినోగుణాః ॥

వా ॥ ఇత్యాకర్ణ్యహిరణ్యకగద్రహృష్టమనాగపులకితస్సన్నబ్రవీత్ - సా
ధుమిత్రసాధు . అనేనాశ్రితవాత్సల్యేనత్రేలోక్యస్యాపిద్రభుత్వంత్యయి
యుజ్యతే - ఏవముక్త్యాతేనసర్వేషాంబన్ధనానిచ్ఛిన్నాని - తతోహిరణ్య
కస్సర్వాన్సాదరంసంపూజ్యాహ - సఖేచిత్రగ్రీవసర్వధాత్రజాలబన్ధన
విధోసతిదోషమాశంక్యత్తన్యవజ్ఞానకర్తవ్యా-

యతః ॥ శ్లో॥ యోధికాద్యోజనశతాత్పశ్యతీహామిషంఖగః । సవీవప్రా
ప్తకాలస్తపాశబన్ధనపశ్యతి ॥ అపిచ । శశిదివాకరయోగ్రహపీడనం
గజభుజక్లవిహంగమబన్ధనమ్ । మతిమతాంచావిలోక్యదరిద్రతాం విధిర
హేయబలవానితిమేమతిః ॥ అన్యచ్ఛ ॥ వ్యోమైకాన్తవిహారిణోపవిహ
గాఃసంప్రాప్తువన్త్యాపదంపథ్యనేనిపుణైరగాధసలిలాన్తత్సావ్యఃసము
ద్రాదపి । దుర్నితంకిమిహస్తికింసుచరితంకఃస్థానలాభేగుణః । కాలోహి

వ్యసనప్రసారితకరోగ్యహ్నితిదూరాదపి |

వా | ఇతివ్రజోధ్యాతిభ్యంకృత్వా ఆలిక్యచ సంప్రేషితశ్చిత్రగ్రీవో పిన
పరివారోయథేష్టదేశాన్యయా - శ్లో || యానికానిచమిత్రాణికర్తవ్యాని
శతానిచ | పశ్యమూషికమిత్రేణకపోతాముక్తబద్ధనాః |

వా || హిరణ్యకోపిస్వవివరంప్రవిప్రుః - అథలఘుపతనకనామాకాకస్సర్వ
వృత్తా నైదర్శిసాశ్వర్యమిదమాహ - అహలూహిరణ్యకశ్లోఘ్యాసి -
అతోహమపిత్వయాసహమేత్రీమిచ్ఛామి - అతోమాంమైత్యైశ్చానుగ్ర
హీతుమ్వాసి - పతమ్భృత్వాహిరణ్యకోపివివరాభ్యంతరాదాహ - క
స్త్యమ్ - సబ్రూతే - లఘుపతనకనామా వాయసోహం - హిరణ్య
కోపిహస్యాహ - కాత్వయాసహమైత్రీ -

యతః || శ్లో || యద్యేనయుజ్యతేలోకేబుధస్తత్రేనయోజయేత్ | అహ
మన్నంభవాభోక్తాకథంప్రీతిర్భవిష్యతి | అపరంబ | భక్త్యభక్షకయోః
ప్రీతిర్విచిత్రేవకారణమ్ | సృగాలాత్పాశబద్ధోసామృగగకాకేనరక్షితః ||

వా || వాయసోబ్రవీత్ - కథమేతత్ - హిరణ్యకగకథయతి - అస్తిమగధదే
శేచమ్మకవతీనామారణ్యానీ - తస్యాంచరాన్యమాతాన్నేహసమృగకా
కానివసతః - సచమ్మగఃస్వేచ్ఛయాభ్యావ్యన్హృప్తపుష్పాన్గకేనచి
త్సృగాలెనావలోకితః - తందృష్ట్వాసృగాలోచిన్తయత్ - ఆగకథమేత
న్యాంసంసులలితంభక్షయామి - భవతువిశ్వాసంతావదుత్పాదయామి
ఇత్యాలోచ్యోపసృత్యాబ్రవీత్ - మిత్రకుశలంతేమృగేశోక్తంకస్త్యం - స
బ్రూతే - తుద్రబుద్ధినామాజమ్ముకోహంఅత్రారణ్యేబద్ధహిమోమృతవ
న్నివసామి - ఇదానీంత్యాంమిత్రమాసాద్యపునస్సబద్ధిర్జీవలోకంప్రవిష్టో
స్తిఅథునాతనానుజరేణమయాసర్వధాభవితవ్యమితి - మృగేశోక్తం - ఏ
వమస్తు - తతగ్లవశ్చాదస్తంగతేసవితరిభగవతిమరీచిమాలినితౌమృగస్య
వాసభూమింగతౌ - తత్రచంపకవృక్షశాఖాయాంసుబుద్ధినామాకాకో
మృగస్యచిరమిత్రంనివసతి - తాదృష్ట్వాకాకోవదత్ - సభోకోయంద్వి
తీయః - మృగోబ్రూతే - జమ్ముకోయమస్తత్సఖ్యమిచ్ఛన్నాగతః - కా
కోబ్రూతే - మిత్రాకస్త్యాదాగతేనసహవిత్వాసోనయుక్తః - తన్నభద్ర
మాచరితం

తథాచోక్తం॥ శ్లో॥ అజ్ఞాతకులశీలస్య వాసోదేయోనకస్యచిత్ । మాన్యైర
 స్యహిదోషైఃసహతోగృహ్యో జరద్గవః ॥ వా ॥ తావాహతుఃకథమేతత్ -
 కాకఃకథయతి - అస్తిభాగీరథీతీరేగృహ్య మాటనామ్ని పర్వ తేమహాన్స
 ర్కూటివృక్షః తస్యకోటరేదై వమర్విపాకాద్దళితనఖినయమోజరద్గవనా
 మాగృహ్యద్రుప్రతివసతి - అథకృషయాతజ్జీవనాయతద్వృక్షవాసినగపక్షిణ
 స్సాన్విహారాత్కించిత్కించిద్గదతి. తేనాసోజీవతి - అథకదాచిదీధుఃకర్ణ
 నామామాన్యైరగపక్షిణాబకాన్ భక్షితుంతత్రాగతః - తతస్త్రమాయా
 నందృష్టాపక్షిణాబకైర్భయాదై గకోలాహలగకృతః. తచ్చృత్యాజ
 రద్గవేనోక్తం - కోయమాయాతి - దీధుఃకర్ణోగృహ్యమవలోక్యసభాయ
 మాహ - హాహతోస్మి-

యతః॥ శ్లో॥ తావద్భయస్య భేతవ్యంయావద్భయమనాగతమ్ । ఆ
 గతంచభయంవీత్యనరగమర్యాద్యహోచితమ్॥ వా ॥ తతోధునాసన్నిధానే
 పరాయితమక్షమః - తద్వథాభవితవ్యం - తద్భవతుతావత్ - విశ్వాస
 ముత్సాద్యాస్యసమీపముపగచ్ఛామి - ఇత్యాలోచ్యోపస్మత్యాబ్రవీత్ .
 ఆర్యత్వామభివందే-గృహ్యోవదత్ - కస్త్యం - సోవదత్ మాజ్ఞారోహంగృ
 హ్యోబ్రూతే - దూరమపసర - నచెద్ధన్తప్యోసిమయామాన్యైరోవదత్ -
 త్రూయతాం తావదస్తద్వచనం - త్వయా-యద్యహంవధ్యఃతదాహ
 న్రవ్యః -

తతః॥ శ్లో॥ జాతిమాత్రేణకింకశ్చిద్ధస్యతేపూజ్యతేక్వచిత్ । వ్యవహారం
 పరిజ్ఞాయవధ్యగపూజ్యోకవాభవేత్ ॥ వా ॥ గృహ్యోబ్రూతే - బ్రూహి-
 కేసుర్దమాగతోసి - సోవదత్ - అహమగ్రగణ్ఢాతీరేనిత్యస్నాయానిరామి
 హాశీబ్రహ్మచారీచాన్ద్రా-యణవ్రతమాచరంస్తిస్థామి - యన్మాకధర్మజ్ఞా
 నరతావిశ్వాసభూమయితపక్షిణస్సర్వేసర్వదామమాగ్రేప్రస్తువన్తి
 ఆతోభవదోఽపిద్యావయోవృద్ధేభ్యోధర్మం శ్రోతుమహాగతః - భవన్త
 శ్చైతాదృశాధర్మజ్ఞాః - యన్తామతిథింహస్తముద్యతాఃగృహస్థధర్మ
 శ్చైచుషః -

శ్లో॥ అరావప్యచితంకార్యమాతిథ్యంగృహమాగతే । ఛేత్తుఃపార్శ్వగ

తాంఛాయాం నోపసంహరతే ద్రుమః | వా | యదివాధనం నాస్తేతదా
ప్రీతివచసావ్యతిథిగపూజ్యః -

యతః | శ్లో | తృణానిభూమిరుదకంవాక్చతుర్థీచసూన్యతా | ఏతాన్య
పిసతాం గేహేనోబ్ధిద్యవైకదాచన | అన్యచ్చ | బాలోవాయదివా
వృద్ధోయవావాగృహమాగతః | తన్యపూజావిధాతవ్యాసర్వస్యాభ్యా
గతోగురుః | అన్యచ్చ | నిగ్గుణేష్వపిసత్వేషుదయాంకుర్వన్నిసాధవః
సహిసంహరతేజ్యోతాన్మంచన్త్యజ్జాలవేత్సని | అపరంచగురురగ్ని
ద్విజాతీనాంవర్ణానాం బ్రాహ్మణోగురుః | పతిరేకోగురుస్త్రీకాంసర్వ
త్రాభ్యాగతోగురుః | అన్యచ్చ | అతిథిర్యస్యభాగ్నశోగృహాత్ప్రతిని
ర్తతే | సతస్త్వైదుష్కృతందత్త్వాపుణ్యమాదాయగచ్ఛతి | అన్యచ్చ
ఉత్తమస్యాపివర్ణస్యనీచోపిగృహమాగతః | పూజనీయోయథాయోగ్యం
సర్వదేవమయోతిథిః ||

వా | గృహ్రోవదత్ - మార్థారాహిమాంసరుచయః - పక్షిశాబకాశ్చ
త్రనివసంతి - నాహమేవం బ్రవీమి - తచ్చుత్తామాద్ధారోభూమింస్ప |
ప్రాకశౌంస్పృశకృష్ణకృష్ణేతిబ్రూతేచ - మయాధర్మశాస్త్రంశ్రు
త్వావీతరాగేణేదండుష్కరంవ్రతంచంద్రాయణమధ్యవసితంయతగజ
రస్పరంవివదమానానామపిధర్మశాస్త్రాణామహింసాపరమోధర్మః
త్యైకమత్యంహిదృశ్యతే-

యతః | శ్లో | సర్వహింసానివృత్తాయేనరాస్సర్వసహాశ్చయే | స
ర్వస్యాశ్రయభూతాశ్చ తేనరాస్స్వర్గామినః | అన్యచ్చ | ఏకపవను
మృద్ధర్మోనిధనేవ్యనుయాతియః | శరీరేణసమంనాశంసర్వమన్యత్తుగ
చ్ఛతి | కించ | యోత్తియస్యయదామాంసముభయోగపశ్యతానైరమ్ |
ఏకస్యక్షణికాప్రీతిరన్యగప్రాణైర్విమువ్యతే | అపిచ | మర్తవ్యమితియ
ద్దుగళంపురుషస్యోపజాయతే | శక్యతేనానుమానేనచరేపిపరివర్జితమ్ |
శృణుపునః | స్వచ్ఛన్దవనజాతేనశాకేనాపి ద్రపూర్యతే | అస్యదగ్ధోదర
స్యాశ్శేకగమర్మాత్పాతకంమహత్ |

వా | ఏవంవిశ్వాస్యసమాజానైరస్తరుకొటరేస్థితః - తతోదినేషుగచ్ఛ
త్సుపక్షిశాబకానాక్రమ్యకోటరమానీయసప్రత్యహంఛాదతి- యేషామప

త్యానిభాదితాని - త్రైలోకార్థైర్విలపద్భిరితస్తతోజిజ్ఞాసాసమారభాః త
త్పరిజ్ఞాయమాద్ధారగకోటరాన్నిస్సృత్యబహిరగవలాయితః పశ్చాత్పక్షిభి
రితస్తతోనికూపయద్భిస్తత్రతరుకోటరేశాబకాస్థీనిప్రాప్తాని - అనంతరం
తడిమః - అనేనే వజరద్గవేనాస్సాకంశాబకాగ్ధాదితాః - ఇతిసర్వైర
వక్షిభిర్నిశ్చిత్యగృహ్యోవ్యాపాదితః - అతోహం బ్రవీమ్యజ్ఞాతకులశీలస్యే
త్యాది - ఇత్యాకర్ణ్యసజమ్ముకస్సకోపమాహ - మృగస్యవ్రథమదర్శన
దినేభవానప్యజ్ఞాతకులశీలపవ - తత్రభవతాసహపతస్యస్నేహాను
వృత్తిరుత్తరోత్తరంవర్తతే -

శ్లో || యత్రవిద్వజ్జనోనాస్తిశ్లాఘ్యస్తత్రాల్పధీరపి | నిరస్తపాదపేదే
శేహేరద్ధోపిద్రుమాయతే || అన్యచ్ఛ || అయంనిజగహోవేతిగణనాల
ఘుచేతసామ్ | డిదారచరితానాస్తువసుధేవకుటుమ్మకమ్ |

వా || యథాయంమృగోమమబన్ధుఃతథాభవానపి - మృగోబ్రవీత్ - కి
మనేనోత్రరేణసర్వైరేకత్రవిప్రమ్భులాపైస్సుఖిభిఃస్థీయతామ్ -

యతః || శ్లో || నకశ్చి త్రస్యచిన్త్రిత్రంనకశ్చి త్రస్యచిన్త్రిత్రః | వ్య
వహారేణమిత్రాణిజాయంతేరిషవస్తథా ||

వా || కాకేనోక్తమ్ - ఎవమస్తు - అథప్రాతస్సర్వేయథాభిమతదే
శంకతాః - ఏకవానిభృతంస్మగాలోబ్రూతేసఖస్త్రివనేకదేశేసస్య
పూర్ణంయేత్రమస్తితదహంత్యాన్నీత్వాదర్శయామి - తదాకృతేసతి
మృగగవ్రత్యహంత త్రగత్సాసస్యంభాదతి - అథయేత్రవతినాకర్ణ్య
ప్రౌపాశోయోజితః - అనంతరంపునరాగతోమృగగపాశైర్బద్ధోచిన్త
యతో - కోమామితగకాలపాశాదివవ్యాదపాశాత్తామ్రంసమర్థోమి
త్రాదస్యః - అనంతరంజమ్ముకస్తత్రాగత్యఉపస్థితోచిన్తయత్ - ఫలితా
తావదస్తాకంకపటపబన్ధేనమమోరథసిద్ధిః - ఏతస్యోత్కృత్యమానస్య
మంసాస్పృశిప్తాస్యస్థీనిమయావశ్యంప్రాపవ్యాని - తానిబాహుభ్యే
నభోజనానిభవిష్యన్తి - మృగస్తంద్యప్రొహ్లాసేతోబ్రూతే - సఖేచ్ఛిన్ధితా
వస్తమజ్ఞనమ్ - సత్వరంత్రాయస్వమామ్ - యతః || శ్లో || అవత్సమి
త్రంజానీయాద్యుద్ధేహూరమృణేసుచిమ్ | భార్యాక్షీణేషువిక్షేపవ్యస
నేషుచబాన్ధవాః || అచరంచ || ఉస్సవేవ్యసనేచైవదుర్భిక్షేరాష్ట్రవి

ప్లవే । రాజద్వారేశ్వ శానేచయస్తిష్ఠతిసభాస్థవః ।

వా । జమ్బుకగ్రపాశంవిలోక్య ముహూరచిన్తయత్ - దృఢస్త్వయంజ
న్ధః - బ్రూతేవ - సఖస్నాయునిర్మితాఃపాశాః - తదద్యభట్టారకవారే
కథమేతాకదనైస్సృజామిమిత్రయదిచిత్రేనాన్యథామన్యసే - తదాప్ర
ఖాతేయత్త్వయావక్తవ్యమ్ - తత- ర్తవ్యమితి - అనన్తరంసకాకగ్ర
దోషకాలే మృగమనాగతమవలోక్యేతన్తతో నివృత్యతథావిధందృష్ట్వా
వాచ-సఖకిమేతత్-మృగేణోక్తమ్-అవధీరితసుహృద్వాక్యస్యఫలమేతత్
తథాచోక్తమ్ ॥ శ్లో॥ సుహృదాంహితకామానాంయశ్శృణోతినఖాపితమ్ ।
వివశ్యన్నిహితాతస్య సనరశ్శత్రునన్దనః ॥ వా॥ కాకోబ్రూతే - సవంచకగ
క్వాస్తై - మృగేణోక్తం - మన్మాంసార్థితిష్ఠత్యత్రైవ - కాకోబ్రూతేఽక
మేవమయాపూర్వం -

శ్లో॥ అపరాధోనమేస్తీతివైతద్విశ్వాసకారణమ్ । విద్యతేహిన్యకంసే
భ్యోభయంగుణవతామపి । దీపనిర్వాణగన్ధంచసుహృద్వాక్యమరున్ధతీమ్ ।
సజిహ్నుస్సినశ్చణ్డున్తినపశ్యన్తిగతాయుషః ॥ పరోక్షైకార్యహస్తారంప్ర
త్యక్షైప్రియవాదినమ్ । వర్జయేత్తద్వశంమిత్రవిషకుమ్భంపయోము
ఖమ్ ॥ వా॥ తతఃకాకోదీర్ఘనిశ్వాస్య - అరేవఞ్చక - కింత్వయాపాపక
ర్మణాకృతం -

యతః ॥ శ్లో॥ సల్లాపితానాంమధురైర్వచోభిర్నిఘోషచారైశ్చవశీకృతా
నామ్ । ఆశావతాం శ్రద్ధతాంచలోకేకిమర్థినాంవఞ్చయితవ్యమ్స్తీ ॥ అ
న్యచ్చ ॥ శ్లో॥ ఉపకారిణివిప్రభేషుద్ధమత్యోయఃసమాచరతిపాపమ్ । తంజన
మసత్యసన్ధగవతివసుధేశథంవహసి ॥ దుర్జనేనసమంసఖ్యంప్రీతించా
పినకారయేత్ । ఉష్ణోదమాచిచ్ఛారఃశీతఃకృష్ణాయతేకరమ్ ॥ వా॥ అథ
వాస్థితిరియందుర్జనానామ్ ॥

శ్లో॥ ప్రాక్పాదయోఃపతిఖాదతిప్యప్తమాంసమ్ । కర్ణేకలంకిమపిరౌతిశ
నైర్విచిత్రమ్ ॥ ఛిద్రంనిరూప్యసహసాప్రవిశత్యశఙ్ఖః సర్వంఖలస్య
చరితంమశకఃకరోతి । తథాచ ॥ దుర్జనఃప్రియవాదీతినైతద్విశ్వాసకార
ణమ్ ॥ మధుతిష్ఠతిజహ్వగ్రేహృదిహాలాహలంనిషమ్ ॥ వా॥ అథప్రఖా

తేయే త్రపత్తిగుడహస్తస్తత్ప్రదేశంగచ్చన్ కాకేనావలోకితః - తమా
 లోక్యకాకేనో క్రంసఖేమృగత్వమాత్మానంమృతవత్ సందర్శ్య - వాతే
 మోదరంపూరయిత్వా - పాదాన్ స్తబ్ధీకృత్యతిష్ఠ - అహంతవచతుషీచ
 ఇచ్చి లిఖామి - యదాహంశబ్దంకరోమి - తదాత్వ ముత్థాయసత్వరంప
 లాయిష్యసి - మృగస్తథైవ కాకవచ నెస్థితః - తతఃయేత్రపతినాహర్షోత్సు
 బ్ధాఃచ నెనతథావిధమృగఅలోకితః - ఆఃస్వ యంమృ తోసి - ఇత్యుక్త్వా
 మృగంబద్ధనామ్నోచయిత్వా - పాశాన్ గృహీతుంసయత్నో బభూవ - త
 తఃకాకశబ్దంశ్రుత్వామృ గఃసత్వ రముత్థాయపలాయితః - తముద్దిశ్యతేన
 యేత్రపతినాః ప్రేనవ్యుక్తౌ మృగతేనలగుడేనస్మగాలోహతః ।

తథాచోక్తం ॥ శ్లో॥ త్రిభిర్వషేస్త్రిభిర్వాపైస్త్రిభిఃపత్యైస్త్రిభిర్దైవైః ।
 అత్యుత్కృతైఃపుణ్య పాపైరిహైవఫలమశ్నుతే ॥ వా ॥ అతోహంబ్రహ్మ
 మిభత్యుభతుకయోఃప్రీతిరిత్యాది - కాకఃపునరాహ -

శ్లో॥ భక్షితేనాపిభవతానాహరోమమపుమృతః । త్వయిజీవతిజీవామిచి
 త్రగ్రీవఇవానఃఘః ॥ అన్యచ్చ ॥ తిరశ్చామపివిశ్వాసోద్భవైఃపుణ్యైకకర్త
 తామ్ । సతాంహిసాధుశీలత్వాత్స్వభావోననివర్తతే । కించ ॥ సాధోః
 ప్రకాపితస్యాపిమమోనాయాతివిక్రియామ్ । నహితాపయితుంశక్యంసా
 గరామ్యస్తృణోల్కయా ॥

హిరణ్యకొబ్రూతేచపలస్త్యంచపలేనసహస్నేహఃసర్వధానకర్తవ్యః -
 తథాచోక్తమ్ ॥ శ్లో॥ మార్దారోమహిషోమేషఃకాకఃకాపురుషస్తథా । వి
 శ్వాసాత్ప్రభవన్యైతేవిశ్వాసస్తత్రమోచితః ॥ వా ॥ కించాన్యచ్చత్రుపత్యో
 భవానస్తాకంఉక్తంచైతత్ ॥ శ్లో॥ శత్రుణానహిసందధ్యాత్సున్ప్రేనాపిసన్ధి
 నాసుతస్తమపిపానీయంశమయత్యేవపావకం ॥ దుర్జనఃపరిహర్తవ్యోవి
 ద్యయాలంకృతోపిసన్ । మణినాభూషితఃసర్వఃకిమసానభయంకరః ॥ య
 దశక్యంసతచ్చక్యమశక్యంశక్యమేవతత్ । నోదకేశకటంయాతినచనాగ్గ
 చ్చత్సిన్ధలే ॥ అచరంచ ॥ మహతావృద్ధసారేణయోవిశేషసితిశత్రుషు । భా
 ర్యాసుచవిరక్తాసుతదంతస్యజీవనమ్ ॥ వా ॥ లఘుపతనకోబ్రూతే - శ్రు
 తంమయాసర్వం - తథాపిమమచైతావాన్సంకల్పః - త్వయాసహతా
 హారద్భువశ్యంకరణీయమితి - మోచేదనాహారేణాత్మానంవ్యాపాదయి

హ్యేమి || తథాహి | శ్లో | మృద్ధుటవత్ సుఖభేద్యోమ సుస్థానశ్చ దుర్జమో
భవతి | సుజన మ్మకనకఘటవద్దుర్భే ద్యశ్చ శుశుద్ధేయః || కించ | ద్రవ
త్వాత్సర్వలోహానాం నిమి త్రాన్మృగపక్షిణామ్ | భయాన్లభాచ్చ మూ
ఘాణాం సంఘతందర్శనాత్ | సతామ్ || కించ || నారికేళసమాకారాద్భ
శ్యస్తేపిహి సజ్జనాః | అన్యే బదరికాకారాబహిరేషు మోహరాః || ఆ
స్యచ్చ || స్నేహాచ్చేదెషసాఘానాంగుణానాయాన్వివి క్రియామ్ | భక్తే
పిహి మృణాలానామనుబధ్నన్తి తన్తవః || అస్యచ్చ || శుచిత్వంత్యాగితా
శౌర్యం సామాన్యం సుఖమఃఖయాః | దాక్షిణ్యంచానురక్తిశ్చ సత్యతావ
సుహృద్గుణాః ||

వా || ఏతై ర్గుణై రుపేతోభవదన్యోమయాకః పుమాన్ప్రాప్తవ్యః-
ఇత్యాదితద్వచనమాకర్ణ్య హిరణ్యకొబహిర్నిస్సృతాహ్వ - ఆవ్యాయి
తోహంభవతామనెవచనాన్మతేన | తథాచోక్తమ్ ||

శ్లో || ఘుర్కార్తం సతథా సుశీతలజలైః స్నానం నముక్తావ లీ నశ్రీఖండవి
లేపనం సుఖయతి ప్రత్యంగమవ్యర్జితమ్ || ప్రీత్యా సజ్జన భాషితం ప్రభవతి
ప్రాయో యథా చేతసి సద్యుక్త్యావపురస్కృ తం సుకృతినా మాకృష్టి
మంత్రాపనుమ్ || అస్యచ్చ || రహస్య భేదోయాజ్ఞావ నైష్ఠుర్యంచలచిత్త
తా | క్రోధోని సత్యతాద్యుత మేతన్నిత్రస్యదూషణమ్ ||

వా || అనేనవచనక్రమేణ తదేకదూషణమపిత్వయినలక్ష్యతే-

శ్లో || పటుత్వం సత్యవాదిత్వంకథాయోగేనబుధ్యతే | అలుబ్ధత్వమ
చాపల్యం ప్రత్యక్షేణావగమ్యతే || అపరంచ | అన్యధైవహిసాహార్దం
భవేత్ స్వచ్ఛాన్తరాత్మనః | ద్రవ రతేన్యథావాణీశౌర్యోపహతచేతనః ||
మనస్యన్యద్వచస్యన్యత్ కర్తవ్యన్యద్దురాత్మనామ్ | మనస్వేకంవచస్వే
కంకర్తవ్యేకంమహాత్మనామ్ ||

వా || తద్భవతుభవతోభిమతమేవ - ఇత్యుక్త్యా హిరణ్యకొమైత్యం
విధాయభూజనవిశేషైర్వాయసంసమ్రోష్య ఏవరం ప్రవిష్టుః - వాయ
సోపిస్వస్థానంగతః - తతః ప్రభృతితయోరన్యోన్యహేరప్రవాసేనకుశల
ప్రత్యక్షైర్నిస్సప్రమాణ్యులాలైశ్చకాలా తివరతే - ఏకదావాయసోహిత

జ్యోకమాహ - సభేవాయ సస్యకష్టతరలభ్యా హరమిదంస్థానం - త దే
తత్ పరిత్యజ్యస్థానాంతరంగ మ్మమిచ్ఛామి-హిరణ్యకొబ్రూతే-

శ్లో || స్థానభ్రష్టానశోభ నైద న్తాఃకేశానఖానరాః | ఇతివిజ్ఞాయమతి
మాన్-స్వస్థానంనపరిత్యజేత్ || వా || కాకొబ్రూతే- మిత్రకాపురుషవచన
మేతత్-

యతః || శ్లో || స్థానము తృప్త్య గచ్ఛన్తిసింహఃసత్పు రుషాగజాః | త
త్రై వనిధనంయూన్తికాకాఃకాపురుషామృగాః ||

వా || హిరణ్యకొబ్రూతే- మిత్రత్వగ న్తవ్యం -

తథాచోక్తం || శ్లో || చలత్యే కేన పాదేనతిష్ఠత్యే కేనబుద్ధిమాన్ | నాసమీ
త్యవరంస్థానంపూర్వమాయతనంత్యజేత్ ||

వా || వాయసోబ్రూతే- అస్తిసునిరూపితస్థానమ్- హిరణ్యకోవదత్ - కిం
తత్ - వాయసోబ్రూతే -అస్తిదండకారణ్యేకర్పరగౌరాఖ్యంసరః-తత్ర
చిరకాలోపాగ్జితఃప్రియసుహృన్నేమన్ధరాభిధానఃమార్కః సహజధార్మికః
ప్రతివసతి-

యతః || శ్లో || పరోపదేశేపాణ్డిత్యంసర్వేషాంసుకరంనృణామ్ | ధర్మే స్వయ
మనుష్ఠానంకస్యచిత్తుమహత్త్వనః || వా || సచమత్స్యహరివిశేషైర్గ్వాం
సంవర్ధయిష్యతి - హిరణ్యకోప్యా హతత్ కేమ త్రావస్థాయమయాకర్త
వ్యమ్ | యతః || శ్లో || యస్మిన్దేశేనసన్తానంనవృత్తిర్నచబాన్ధవాః | నచ
విద్యాగమఃకశ్చిత్ తందేశంపరివర్జయేత్ | అపరంచ || ధనికఃశ్రోత్రియోరా
జానదీవై ద్యస్తుపశ్చమః | పశ్చయత్రనవిద్య నైతత్రవాసంనకారయేత్ |
అపరంచ || లోకయా త్రాభయంలజ్జాదాక్షిణ్యంత్యాగశీలతా | పశ్చయ
త్రనవర్త నైసఖర్యా త్రత్రసంస్థితిమ్ | అన్యచ్ఛ | తత్రమిత్రనవస్తవ్యం
యత్రనాస్తిచతుష్టయమ్ | యు ఇదాతాచవై ద్యశ్చ శ్రోత్రియఃసుజలా
నదీ || వా || తతోమామపిత్రత్రనయ-అథవాయస సైగమిత్రేణసహవిచిత్ర
కథాలాపైఃసుఖైసతస్య సరసఃసమీపంజగామ - తతోమన్ధరోదూరాదవ
లోక్య లఘుపతనకస్య యథోచితమాతిభ్యంవిధాయమూషకస్యా తిథిస
త్కౌరంచకార్క- వాయసోవదత్ - సఖమన్ధర సవిశేషపూజామస్తై

విధేహ - యతో యంపుణ్యకర్తృణాంధుగీణఃకారుణ్యరత్నా కరోహిరణ్య
 కనామామూషికరాజః - పతస్య గుణస్తుతింజిహ్వ సహ సేణద్వితీయేన
 యదిసర్వేశ్వరఃకదాచిత్ కర్తుంసమర్థఃస్యాత్ ఇత్యుక్తాచిత్రగ్రీవోపా
 ఖ్యానంవద్దితవాః - మన్థరఃసాదరంహిరణ్యకంసంపూజ్యాహ - భద్రం
 తే - ఆత్మసోనిర్జనవనావస్థానకారణమాఖ్యాతుమర్హసి - హిరణ్యకోవ
 దత్ - కథయామి త్రూయతాం - అస్తిచమ్ప కవతీనామనగరీ - యత్రపరి
 వ్రాజకానివసన్తితత్రచూడాకర్ణోనామచరిత్రాజకఃప్రతివసతి - సచభో
 జనశిష్టభిక్షాన్నసహితంభిక్షాపాత్రంనాగదంతకెవస్థాప్యస్వపితి - అహం
 చతదన్నముతోప్లుత్యప్రత్యహంభక్షయామి-అనన్తరంతస్యప్రియసుహృద్వీ
 ణాకర్ణోనామపరివ్రాజకఃసమాయాతః - తేనసహనానాకథాప్రసక్తా
 వస్థితోమమత్రాసార్థంజర్జరవంశఖణ్డేనచూడాకర్ణోభూమిమతాడయత్ -
 వీణాకర్ణడవాచ - సఖేకిమితిమమకథావరక్తోన్యాసక్తోభవాః -
 యతః || శ్లో || ముఖంప్రసన్నంవిమలాచదృష్టిఃతథానురాగోమధురాచవా
 నీ | స్నేహాధికఃసంభ్రమదర్శనంచసదానురక్తస్యజనస్యలక్షణమ్ ||
 అతుష్టిదానంకృతపూర్వనాశనం - అమానంకుశ్చరితానుకీర్తనం | కథా
 ప్రసక్తేనచనామవిస్తృతిర్విరక్తభావస్యజనస్యలక్షణం || వా || చూడాకర్ణే
 సోక్తంభద్రనోహంవిరక్తః - కింతుపశ్యాయంమూషికోమమాపకారిస
 దాపాత్రస్థిక్షాన్నంభక్షయతి - వీణాకర్ణోనాగదంతకమలక్యాహక
 థంమూషికఃస్వల్పబలోప్యేతావద్దూరముత్పతతి - తదత్రకేనాపికారణే
 నభవితవ్యం -
 తథాచోక్తం || శ్లో || అకస్మాద్యువతీవృద్ధంకేశేష్వాక్మవ్యచుమ్భతి | పతిం
 నిర్దయమాలింగ్యహేతురత్రభవిష్యతి || వా || చూడాకర్ణఃపుచ్చతికథమే
 తత్ - వీణాకర్ణఃకథయతి - అస్తిగౌడదేశేకాశామ్ప్రీనామనగరీ-తస్యాం
 చందనదాసనామావణిజ్ఞహాథసోనివసతి - తేనపశ్చిమేవయసివర్త
 మానేనకామాధిష్ఠితచేతసాధనదర్పాల్లీలావతీనామవణిమ్ప్రతీచరిణీతా
 సాచమకరకేతోర్విజయవైజయనీవయావనవతీబభూవ - సచవృద్ధఃప
 తిస్తస్యాంసమోషాయనాభవత్ -

యతః || శ్లో || శశినీవహిమాద్రానాంఘర్కార్కానాంరవావివహిమనో
నరమతేస్త్రీణాంజరయాపీడితేథవే || అన్యచ్ఛ || పవిత్రేష్వపిదృష్టేషు
పుంసఃకానామకామితా || యైషజ్యమివమన్యవైయదన్యమనసఃస్త్రీయః ||

వా || సచవృద్ధవతి సున్యామతీవానురాగవాణ ||

యతః || ధనాశాబీవితాశాచగుర్విప్రాణభృతాంసదా || వృద్ధస్యతరుణీ
తార్యాప్రాణభృతే పిగరియసీ || అపిచ || సోపభోక్తుంనచత్యక్తుంశక్తో
తివిషయాణాంజరి || అస్థినిర్దశసశ్వేవజిహ్వాయా లేధి కేవలమ్ || వా || అథసాలీ
లావతీయావనదర్పదతిక్రాంతకులమర్యాదాకేనాపవణిక్పుత్రేణసహాను
రాగవతీబభూవ -

యతః || శ్లో || స్వాతంత్ర్యంపితృమన్దిరేనివసతిర్యాత్రోత్సవేసంగర్హో
ష్ఠీపూరుషసన్నిధావనియమోవాసావిదేశేతథా || సంసర్గసహపుంశ్చ
లీభిరసశ్చదృష్టత్త్విజాయాః క్షతిః శత్యుర్వార్ధకమీర్షితంప్రహసనంనా
శస్యహేతుఃస్త్రియః || అచరంచ || పానంచుర్జనసంసర్గవత్పాచవిర
హేటనమ్ || స్వప్నశ్చన్యగృహేవాసోనారీణాంకూషణానిషట్ || కించ ||
స్థానంనాస్తీక్షణంనాస్తినాస్తీప్రార్థయితానరః || తేననారదనారీణాంసతీ
త్యముపజాయతే || అన్యచ్ఛ || నస్త్రీణామప్రియఃకశ్చిత్ప్రియోవాపి
మవిద్యతే || గావస్తృణమివారణ్యేప్రార్థయన్నివంనవమ్ || సుందరంపు
రుషందృష్ట్వాభ్రాతరంయదివాసుతమ్ || యోనిః క్లిన్యతినారీణాంసత్యం
సత్యంహినారద || స్త్రియోహిచఫలానిత్యందేవానామపివిశ్రుతమ్ || తా
శ్చాపరక్షితాయేషాంతేనరాసుఖభాగినః || నలజ్జానవినితత్వంసదాక్షిణ్యం
నభీరుతా || ప్రార్థకాభావపవేతిసతీత్వేకారణంస్త్రియః || అచరంచ ||
ఘృతకుమ్భ సమానారితప్రాజ్ఞారసమఃపుమాన్ || తస్మాద్ధృతంచవ
హ్నించనైకత్రస్థానయేచ్ఛురః || అపిచ || పితారక్షతీకామారేభరారక్ష
తీయావనే || పుత్రాశ్చస్థావిరేభావేనస్త్రీస్వాతంత్ర్యమన్వతి || మాత్రా
స్వస్రామహిత్రావామోవివిక్తాసమోభవేత్ || బలవాన్ద్విగ్రయగ్రామో
విహ్వాంసమపికర్షతి ||

వా! ఏకదాసాలీలావతీరత్నా వలీకిరణకర్పూరేపర్యజ్ఞేనవణిక్ పుత్రే
ణసహవిస్రమ్భాలాపైఃసుఖాసీనా - తమలక్షితోపస్థితంపతిమవలోక్యస
హసా ఉత్థాయకేశేషగృహీత్వానిర్భరమాలిక్యచుమ్మితవతీ - అత్రా
స్తరేజారశ్చవలాయితః-

ఉక్తంచ! శ్లో॥ ఉశనావేదయచ్ఛాస్త్రంయచ్ఛవేదబృహస్పతిః । స్వభా
వేనైవతస్సర్వం ప్రీటుర్ధేనుప్రశిష్ఠితమ్॥

వా ॥ తెదాలిక్తనమవలోక్యసమీపవర్తికృత్తిన్యచిస్తయతో- తతస్తయా
కుటిన్యాతతా-రణజారంపరిజ్ఞాయసాలీలావతీను ప్రేనదణైనదణ్ణతా-అ
తోహంబ్రవీమి - అకస్మాద్యవతీవృద్ధమిత్యాది - మూషికౌపివరమాలా
క్యబిలోపవిష్టః - తేన ఇహకేనాపికారణేనభవితవ్యమ్ - తుణంవిచిస్త్యత
రివ్రాజకేనోక్తమ్ - కారణంచాత్రబాహుత్కార్యర్థేనమేవభవిష్యతి-
యతః॥ శ్లో॥ ధనవాన్బలవాన్లోకేసర్వఃసర్వత్రసర్వదా । ప్రభుత్వం
ధనమూలంహిరాజ్ఞామపుష్పజాయతే॥

వా ॥ తతఃఖనిత్రమాదాయ తేనపరివ్రాజకేనమమవివరంఖనిత్వా- చిర
కాలోపార్జితంధనంగృహీతమ్ - తతఃప్రత్యహంనిజశక్తిహీనఃసత్వోత్సా
హరహితఃస్వాహారమపుష్పత్పాదయితుమతుమః సత్రాసంమందంమంద
ముపసర్పన్ చూడాకర్ణేనావలోకితోహమ్ - తతస్తేనోక్తమ్-

శ్లో॥ అర్థేనబలవాన్సర్వఃఅథ్గాద్భవతిపణ్డితః । పశ్యైనంమూషికంపా
పంస్వజాతిసమతాంగతమ్ ॥ అర్థేనపరిహీనస్యపూరుషస్యాల్పమేధనః
క్రియాసర్వావిశవ్యన్తిగ్రీష్మేకుసరితోయదా అపరంచ ॥ యస్యాథ్వా
స్తస్యమిత్రాణియస్యాథ్వాస్తస్యబాన్ధవాః । యస్యాథ్వాసపుష్కలాకేయ
స్యాథ్వాసతుపణ్డితః ॥ అన్యచ్ఛ ॥ అపుత్రస్యగృహంశూన్యంపన్నితరహి
తస్యచ । మూఢస్యచదిశఃశూన్యాసర్వశూన్యాదరిద్రతా॥ అపిచ । దా
రిద్యాన్తరణాద్వాపిదారిద్ర్యంచవరున్న్యతమ్ । అల్పక్షేతేనమరణందా
రిద్యమతమస్సహమ్ ॥ అన్యచ్ఛ ॥ తానీన్ద్రియాణ్యవికలానితదేవనామ
సాబుద్ధిరప్రతిహతావచనంతదేవ । అర్థోష్ఠాణావిరహితఃపురుషస్స ఏవ
హ్యన్యఃక్షణేనభవతివిచిత్రమేతత్॥

వా || ఏతత్ సర్వమాక్లర్షమయాలోచితమ్ - మమాత్రావస్థాసమయః
క్రమ్ - ఇదానీయచ్ఛస్య స్తై ఏతద్వృత్తాంతకథనమ్ - తదప్యనుచితం-
యతః | శ్లో || అర్థనాశంపనస్తాపగృహేదుశ్చరితానిచ | వజ్జనంచా
వమానంచమతిమాన్మప్రకాశయేత్ | అపిచ | ఆయుర్విక్రంగృహచ్ఛి
ద్రంమంత్రమైధునభేషజమ్ | తపోదానావమానంచనవగోప్యానియత్న
తః | తథాచోక్రమ్ || అత్యంతవిముఖేదై వేవ్యర్థేయత్నేచపౌరుషే | మ
నస్విమోదరిద్రస్యవనాదన్యత్కుతఃసుఖమ్ | అన్యచ్ఛ | మనస్విమ్రయ
తేకామంకార్పణ్యంనతుగచ్ఛతి | అపినిర్వాణమాయాతి నానలోయాతి
శీతతామ్ | కించ | కుసుమస్తబకస్యేవజ్యేష్ఠతీతుమనస్వినః | సర్వే
షాంమూర్ధ్నివాతిప్రేద్విశీర్షేదథవావనే||

వా | యచ్ఛాస్త్రైవయాజ్ఞయాజీవనమ్ - తదతీవగర్హితమ్-

యతః | శ్లో || వరంవిభవహీనేనప్రాణే సంతర్పితోనలః | మోచచారప
రిభ్రష్టఃకృపణఃప్రాగ్గితోజనః | అన్యచ్ఛ | దారిద్ర్యాద్ధియమేతిహీన
రిగతస్సత్వాత్ శరిభ్రష్టతేనిస్తత్వఃపరిభూయతేపరిభవాన్నిర్వేదమా
శన్యతే | నిర్విణ్ణశ్చమేతిశోకనిహతోబుద్ధ్యాపరిత్యజ్యతే నిర్బుద్ధిక్షయ
మేత్యహూనిదనతాసర్వాపదామాస్పృశమ్ | కించ | వరంమానంకా
ర్యంనవచనముక్తంయదన్య తం వరంక్షైన్యం పుంసాంనచ పరకళ త్రా
భిగమనమ్ || వరంప్రాణత్యాగోనచపిశునవాక్యేష్వ భీరుచిర్వరంభి
క్షౌశీర్త్వం నచపరధనాస్వాదనసుఖమ్ || వరంశూన్యాశాలానచ ఖలువ
రోదుష్టవృషభఃవరంవేశ్యపత్నీనపునరవిసీతాకులవధూః | వరంవాసో
రణ్యేనపునరవివేకాధి శపురేవరంప్రాణత్యాగోనపునరథమానాముపగ
మ్యః | అపిచ || సేవేవమానసుఖలంజ్యోత్సవతమోజరేవ లావణ్యమ్ |
హరిహరకథేవదురితంగుణశతమచ్యర్థితాహరతి|

వా || ఇతివిన్యూతత్ కిమహంపరపిణ్డేనాత్మానంభోజయామి - కష్టంభో
స్తదపిద్వితీయంమృత్యుచ్ఛారమ్-

యతః | శ్లో || పల్లవగ్రాహిపాణ్డ్యోక్రయక్రీతంచమైధునమ్ | భోజనం
చపరాధీనంతిద్రః పుంసాంవిడమ్మహాః | అన్యచ్ఛ || రోగీచిరప్రశాసీత

రాన్నభోజీపరగృహశాయాచ । యజ్ఞేవతితన్మరణంయన్మరణంతస్యచి
త్రామః ।

వా । ఇత్యాలోచ్యాపిలోభాత్ పునరప్యర్థంగ్రహీతుం గృహమకరవమ్
తథాచోక్తమ్ ॥ శ్లో ॥ లోభేనబుద్ధిశ్చలతిలోభోజనయతేత్మమమ్ । తృషా
ర్లోదుగ్ధమహాస్నోతిపరత్రేహచమానవః ।

వా । తతోపీణాకర్ణేనాహంజర్జరవంశఖణ్డేనతాడితోచిన్తయమ్ - లుబ్ధో
హ్యసన్తుష్టోనియతమాత్మద్రోహీభవతి-

శ్లో ॥ ధనలుబ్ధోహ్యసంతుష్టో నియతాత్మాజితేంద్రియః । సర్వా హి
వాపదస్తస్యస్య తుష్టంనమానసమ్ । తథాచ ॥ సర్వాఃసంపత్తయ
స్తస్యసన్తుష్టంయస్యమానసమ్ । ఉపానన్దూఢపాదస్య నతుచర్కావృ
తేవభూః । అన్యచ్ఛ ॥ సన్ద్రోహామృతతృప్తానాంయత్ సుఖంశాన్తచే
తసామ్ । కుతస్తద్ధనలుబ్ధానామితశ్చేతశ్చ ధావతామ్ । తేనాధీతంశ్రు
తంతేనతేనసర్వమనుష్ఠితమ్ । యేనాశాఃపృష్ఠతఃకృత్వా నైరాశ్యమవ
లంబితమ్ ॥ అపిచ ॥ అసేవితేశ్వ రద్వారమదృష్టవిరహవ్యథమ్ । అను
క్తక్షీబవచనంధన్యంకస్యాపిజీవనమ్ । యతః ॥ నయోజనశతందూరంవా
హ్యమానస్యతృప్తయూ । సన్తుష్టస్యకరప్రాప్తేష్యర్థేభవతినారద ॥

వా ॥ తదత్రదూరస్థోచితకార్యపరిచ్ఛేదఃశ్రేయాః ।

ఉక్తంచ ॥ శ్లో ॥ కోధన్తో భూతదయాకిం సౌఖ్య మరోగితా జగతిజ
న్మైః । కఃస్నేహఃసద్భావఃకిం పాణ్డీత్యంపరిచ్ఛేదః ॥ తథాచ ॥ పరిచ్ఛే
దోహిపాణ్డీత్యంయదాపన్నోవిపత్తియా । అపరిచ్ఛేదకర్తృశాంపిప
దఃస్యఃపదేపదే । తథాహి ॥ త్యజేదేకంకులస్యార్థేగ్రామస్యా ర్థేకులం
త్యజేత్ । గ్రామంజనపదస్యార్థే ఆత్మార్థేపృథివీంత్యజేత్ ॥ కించ ॥ మ
హాశాన్ధానమాశ్రిత్యఫలంకర్తానుసారతః । హరస్యకణ్ఠగోషపీవాతం
ఖాదతివాసుకిః ॥ అపరంచ ॥ పానీయంవానిరాయాసంస్వా ద్వన్నంవా
భయోచారమ్ । విచార్యఖలుపశ్యామితత్ సుఖంయత్రనిర్వృతిః ॥

వా ॥ ఇత్యాలోచ్యాహంనిర్జనవనమాగతః-

యతః ॥ శ్లో ॥ వరంవనంవ్యాఘ్రగజేంద్రసేవితం ద్రుమాలయఃపక్ష్యఘ

లాంబుభక్షణమ్ | తృణానిశయ్యాపరిధానవల్కలంసబన్ధుమధ్యే ధనహీనజీవనమ్ |

వా || తతోస్తాత్ పుణ్యో దయాదనేనమిత్రేణాహంస్నే హనువృత్త్యానుశృహీణః - అధువాపుణ్యఫలోదయాతో భవదాశ్రయః స్వర్గపవమయాప్రాప్తః-

యతః || శ్లో || సంసారవిషవృక్షస్య ద్వేషలేచామృతోపమే | కావ్యామృతరసాస్వాదః సంగమస్స జ్ఞనైః సహ | అపరంచ || సజ్జనుః కేశవేభక్తిర్జ్ఞాన్ముసినిమజ్జనమ్ | అసారేఖలుసుసారేత్రీణసారాణిభావయేత్ || వా || మన్ధరఉవాచ || శ్లో || అర్థగపాదరజస్స మాగిరినదీవేగోపమం యావనమ్ | మానుష్యం జలబిస్తులోలచపలం ఘనోపమం జీవనమ్ | ధర్మయోగరొతినిశ్చలమతిః స్వర్గార్థలోహటనం | శత్రుజ్ఞాపహతోజరాపరిణతః శోకాగ్నినాదహ్యతే || వా || యుష్మాభిరతిసంభయః కృతస్తస్యాయం దోషః | శృణు || శ్లో || ఉపార్జితానాం విత్తానాం త్యాగపవహరక్షణమ్ | తటాకోదరసంస్థానాం పరివాహాశ్చవాన్ముసామ్ | అన్యచ్ఛ | యదధోధఃక్షితౌ విత్తం నిచఖానమితం పచః | తదధోనలయంగస్తుంచక్రేపన్థానమగ్రతః || యతః | నిజసౌఖ్యం నిరున్ధానోయోధనార్జనమిచ్ఛతి | శరార్థం భారవాహీవక్త్రేస్త్యేవహీభాజనమ్ | తథాచోక్తిమ్ | దానోపభోగహీనేనధనేనధనిమోయది | పృథ్వీభాతనిభాతేనధనేనధనిమోవయమ్ | అన్యచ్ఛ | అసమ్మోగేన సామాన్యం కృతపణస్యధనం పతేః | అస్యేదమితి సంబంధోపాదామః ఖనగమ్యతే అపిచ్ఛ | నదేవాయనిప్రాయనబన్ధుభ్రోనచాన్తనే | కృతపణస్యధనం యాతివహ్నితి సురపార్థివైః | వా || తథాచోక్తిమ్ శ్లో || దానంప్రియవాక్సహితంజ్ఞానమగర్వంక్షమాన్వితంశౌర్యమ్ త్యాగసహితంచ విత్తంచల్లభమేతచ్ఛత్రుప్తయంజగతి | ఉక్తంచ | కర్తవ్యస్సంచయోనిత్యంకర్తవ్యోనాతిసంచయః || పశ్యసంచయశిలోపాధనుషాజమ్ముకోహతః ||

వా || తావాహతుః - కథమేతత్ - మన్థరగకథయతి - అస్మికల్యాణకట్టేశేభైరవనామావ్యాధః - సచైకదామాంసలుభ్యోధనురాదాయవిన్యాస

టవీమధ్యంగతః తతస్తేనవ్యాపాదితమ్మగమాదాయగచ్ఛతాఘారాక్ష్మ
తిస్సుకరోద్భుప్తః - తేనవ్యాధేనమృగం భూమానిధాయసూకరః శరేణ
మాతః - సూకరేణాపిఘనఘారగర్జనంకృత్వా ముష్కదేశేహతః సఖి
న్నద్యునువద్భూమాపహతి||

యతః||శ్లో|| జలమగ్ని ర్విషంశస్త్రంఘోదాద్విధివతనంగిరేః | నిమిత్తంకిం
చిదాసాద్యదేహీప్రాణై ర్విముచ్యతే | వా|| అథతయోఃపాదాస్సృలసేన
సరోపిమృతః- ఆత్మాన్తరేధీర్లురావనామాజమ్ముకగపరిభ్రమన్నాహ
రాధీశాన్మృతాన్మృగవ్యాధసర్ప సూకరానాలోక్యాచిన్తయత్ - మ
హద్భోజ్యంమేసముచస్థితం

అథవా||శ్లో|| అచిన్తితానిదుగభానియథై వాయూన్రిదేహినాం | సుఖాన్య
పితథామస్యేదైన్యమతాతిరిచ్యతే || వా|| భవత్స్వహంమాంసైర్నానత్ర
యంసమధికంభోజనంమేభవిష్యతి-

ఉక్తంచ||శ్లో|| మాసమేకంనరోయాతిద్వమాసౌమృగసూకరౌ | అహి
రేకందినంయాతి-అద్యభత్యోధనుర్గుణః | వా|| తతగప్రథమబుభుక్షోయా
మిదం నిస్వాదుకందణ్డలగ్నంస్నాయుబనసంఖాదామి - ఇత్యుక్త్వాతథాక
రోత్ - తతశ్చిన్నేస్నాయుబన్ధనేఉత్పతితేనధనుషాహృనిభిన్నఃసద్గిగరా
వఃశఞ్చత్స్వంగతః-అతోహంబ్రవీమి-కర్తవ్యఃసంచయోనిత్యమిత్యాది
తథాచ||శ్లో|| యద్దదాతియదశ్నాతితదేవధనిమోధనం || అస్యేమృతస్యక్రీ
డన్రిదారై రపిధనైరపి | వా|| ఇదానీంకిమతిక్యామైశవర్ణసేన|

యతః||శ్లో|| నాప్రాప్య మభివాఞ్చున్నినప్తంనేచ్ఛన్తిశోచితుం | ఆపత్స్వ
పినముహ్యన్నినరాఃప్రజితబుద్ధయః | వా | తత్సంభ్రాంతర్వధాన్వయాసో
త్సాహేనభవితవ్యం-

యతః||శ్లో|| శాస్త్రాన్యధిత్యాపిభవన్తిమూఢాయస్త్రక్రియావాక్పురుషః
సవిద్వాన్ | సుచిన్రితంచౌషధమాతురాణాంనామమాత్రేణఃరోతిశా
న్రిమ్ | అన్యచ్ఛ | నస్వల్పగుప్యధ్యవసాయభీరోఃకరోతివిజ్ఞానవిధిర్గుణం
హి | అన్యస్యకింహస్తతలస్థితోపిప్రకాశయత్యర్థమహప్రసవః | వా | తద
త్రసభదశావిశేషేకాన్రికరణీయా | ఇతివిజ్ఞాయమకమాన్స్వస్థానంశ

చరిత్యజెడితికాపురుషవచనమేతత్ -

యతః శ్లో॥ కోవీరస్యమనస్వినఃస్వవిషయఃకోవావిశేషస్తథా | యంజే
శంశ్రయతేతమేవకురుతేభావం ప్రతాపార్జితమ్ | యద్దంష్ట్రం నఖలాఙ్గా
లప్రహరణఃసింహేవావసంగాహతేతిస్మిన్నేవహతద్విపేన్ద్రగుధిరస్త్ర
ష్టాంబునత్త్వాన్ననః || అవరంచ || నిపానమివబుద్ధిహాకాఃసరఃపూర్ణమి
వాణ్ణజాః | సోద్యోగంసరమాయాన్తివివశాఃసర్వసంపదః | అన్యచ్ఛ||
సుఖమాపతితంసేవేద్దుగ్ధమాపతితంతథా | చక్రవత్పరివర్తనేదుగ్ధ
ఖానిచసుఖానిచ | అపిచ | ఉత్సాహసంపన్ననుదీర్ఘసూత్రంక్రియావిశిష్టం
వ్యసనేష్వయంక్రమ్ | శూరంకృతజ్ఞందృఢసాహృదంచలక్ష్యఃస్వయం
యాతనివాసహేతోః || విశేషతచ్ఛ || వినాశ్యర్థైర్ధిరఃస్పృశతిభవమమా
మోన్నతిపదంసమాయుక్తోవ్యర్థైఃపరిభవపదంయాతికృపణః | స్వభా
వాదుద్భూతాంగుణసముదయావాప్తివిషయాంద్యుతింసైంహింకింశ్వా
ధృతకనకమాలాపిలభతే||కించ | ధనవానితిహిమదస్తేకింగతవిభావైవి
షాదముపయాతి | కరనిహితకన్ధకసమాభవన్తిసంపదోమనుష్యాణామ్
ఆసరంచ | అభ్యాసాభిలషితీర్ష్యసస్యానియోషితిః | కించిత్కాలో
పభోగ్యానియాపనానిధనానిచ | అన్యచ్ఛ || వృత్త్యర్థంనాతిచేష్టేతసాహి
ధాత్రైవనిర్మితా | గర్భాదుత్పత్తితేజనైమాతుఃప్రసవతః సునా | వా |
ఇతిశ్రుత్వా లఘువతనకోబ్రూతే - ధన్యోసిమంథరసర్వదాశ్లాఘ్య
గుణోసి -

సఖే శ్లో॥ యేనశుక్లిష్టతాహంసాఃశుకాశ్చహరితీకృతాః | మయూరా
శ్చ త్రతాయేనసతేవృత్తింవిధాన్యతి | వా | అవరంచసతాంరహస్యం
శృణుమిత్ర -

శ్లో॥ జనయన్త్యార్థనేదుగ్ధఖుతాపయన్తివిపత్తిషు | మోహయన్తిచ
సంపత్తౌకథమర్థానుభూషహః || అవరంచ || ధర్మాయస్యవిలేహావ
రంతస్యనిరీహతా | ప్రతౌశనాద్విపక్వస్య దూరాదస్పర్శనంవరమ్ |
యతః | యథాహ్యమిషమాకాశేపక్షిభిఃశ్వాపదైర్భువి | భక్త్యతేనలి
లేమలైన్ద్రస్తథాసర్వప్రపిత్తవాన్ || అన్యచ్ఛ || రాజతఃసలిలాదగ్నేశ్చ

రతఃస్వజనాదపి । భయమర్థవతానిత్యమ్మ త్యోఃప్రా ఇభృతామివ ।
తథాహి । జన్మనిక్షేపబహు లేకిన్ము దుఃఖమతఃపరమ్ । ఇచ్ఛా సుషద్య
తోనాస్తియత్రేచ్ఛాననివర్తతే । వా । అన్యచ్ఛ ర్భూతఃశృణు-

శ్లో ॥ ధనంనతావత్సులభంలబ్ధంకృచ్ఛేణపాల్య తే । లబ్ధనాశోయ
థామృత్యుస్తస్మాదేతన్న చిన్తయేత్ । తృప్తహిచేత్పరిత్యక్తాకోదరిద్రః
కళుశ్వరః । తస్యాశ్చేత్ప్రసరోదత్తోదాస్యంచశిరసిస్థితమ్ । అపరం
చ ॥ యద్యదేవహివాఙ్మౌతతతోవాఙ్మా ప్రవర్తతే । ప్రాప్తపవార్థతః
సార్థస్తతోవాఙ్మా నివర్తతే । వా । కింబహునా ॥ విప్రమ్భాలాపై
ర్మయైవసహాత్రకాలోనీయతా-

యతః । శ్లో ॥ ఆమరణాంతాగ్రణయాగకోపాస్తత్త ఇభజ్జురారః । పరి
త్యాగాశ్చనిశ్చంకాభవంతిహిమహాత్మనామ్ ॥ సర్వత్రజంతోనియమా
త్పతనాంతాఃసముచ్చయాః । సంయోగాశ్చ వియోగాన్తామరణా
న్తంహిజీవనమ్ । యతః । నస్తపవసతానిత్యమాపదుద్ధరణతుమాః । గ
జానాంపటమగ్నా సాంగజాపవధుర్ధనరాః । తథాచ । గుణినిగుణజ్ఞో
రమతేనాగుణశీలస్య గుణినిపరితోషః । అళిరేతివనాత్కమలంసతుభేకస్త్యై
కవాసోపి । అపరంచ । శ్లాఘస్స ఏకోభవిమానవానాంసత్యైతమస్సత్పు
రుషస్సభన్యః । యస్యార్థిమోవాశరణాగతావానాశావిభిన్నావిముఖాగ
ప్రయాన్తి-

వా । తదేవంతేస్త్యేచ్ఛాహరవిహరంకుర్వాణాఃసంతుప్తాఃసుఖంనివస
న్తి-అథచిత్రాంగనామామృగఃకేనాపిత్రాసితస్త్రాగత్యమిళితః-తతఃప
శ్చాదాయాన్తంభయహేతుమవలోక్యసున్ధరోజలప్రవిప్తోమూషికశ్చవివ
రంప్రవిష్టః-ఉడ్డియమానగకాకోవృత్తోగ్రంగతః-తతోలఘుపతనకేనసు
దూరంనిరూప్యభయహేతుర్నకోవ్యవలోకితః-పశ్చాదాగత్యపునఃసర్వే
మిళితోపవిష్టః-మన్తరేణోక్తంభద్రంమృగకుశలంతే-స్త్యేచ్ఛయోదకా
ద్యాహారోనుభూయతాంత్రావస్థానేనవసమిదంసనాధీక్రియతాంచిత్రా
జ్ఞోబ్రూతేలుబ్ధకత్రాసితోహంభవతాంశరణమాగతః-
యతః-శ్లో । లోభాద్వాధభయాద్వాపిసంత్యజేచ్ఛరణాగతమ్ । బ్రహ

మాత్యాసమంతస్య పాపమానుషార్షనీషిణః | వా | తతశ్చభవద్భిఃసహ
మిత్రత్వమిచ్ఛామి - హిరణ్యకోవదత్ - మిత్రత్వంతావదస్మాభిఃసహాయ
త్వేనసిష్ఠన్నమేవభవతః - యతః | శ్లో | ధౌరసంకృతసంబంధంతథావంశ
క్రమాగతమ్ | రక్షితంవ్యసనేభ్యశ్చమిత్రంజ్ఞేయంచతుర్విధమ్ ||

వా | తదతస్సగృహనిర్విశేషేణస్థియతాం - తచ్చృత్వామృగస్సానన్దః
కృతస్వేచ్ఛాహరిఃపానీయంపీత్వాజలాసన్న తరుచ్ఛాయాయాముషవి
స్టః -

యతః | శ్లో | కూపోదకంవటచ్ఛాయాశ్యామాస్త్రీచేష్టకాగృహమ్ | శీ
తకాలేభవేదష్ట మష్టకాలేతుశీతలమ్ || వా | అథమన్ధరో బ్రూతేసభే
మృగకేన త్రాసితోసి - అస్మిన్నిర్జనవనేకదాచిత్ కింవ్యాధాస్సంచర
న్తి - మృగేతోక్తం - అస్తికలిజ్జవిషయే రుక్మాజ్జదోనామ నృపతిః - స
చదిగ్విజయక్రమేణాగత్యచన్త్రభాగాతీరేసమావాసితోవర్తతే - ప్రా
తశ్చ తేనాత్రాగత్యకర్తువనరఃసమాపేభవితవ్యమితివ్యాధానాంముఖా
త్కించదస్త్రీశూయతే - తదత్రాపిప్రాతరవస్థానంభయహేతుకమిత్యాలో
చ్యయథాకార్యంతథారభ్యతాం - తచ్చృత్వాకూర్కఃసభయమాహ -
జలాశయాన్తరింగచ్ఛామి - కాకమృగావపుష్కవన్తై - ఏవమస్తు - హి
రణ్యకోభిమృశ్యాబ్రవీత్ - తేనపునగ్జలాశయేప్రాప్తేమన్ధ్రస్యకుశలంస్థతే
గచ్ఛతఃకింవిధః -

యతః | శ్లో | అమ్భాంసిజలజస్త్రానాందుర్గందుర్గనివాసినామ్ | స్వభూ
మిశ్చృపదాతీనాంరాజ్ఞాంస్వైన్యంచరంబలమ్ || వా | సభేలఘుపతనకల
సేమోపదేశేనతథాభవిష్యతి - శ్లో | స్వయంవీత్యయథావధ్వాపీడితం
స్తనకుట్టలమ్ | వణిక్పుత్రోభవేదుగభిత్వంత కైవభవిష్యసి
వా | తేడోమఃకథమేతత్ - హిరణ్యకఃకథయతి - అస్తికాన్యకుజ్జవిషయే
గౌజావీరసేమోనామ - తేనవీరపురనామ్నినగరేతుజ్జబలోనామరాజపు
త్రోయవరాజఃకృత్ - సచమహాధనస్తరుణఃఏకదాస్వనగరంభ్రామ్యన్నతి
ప్రౌఢయావనాంలావణ్యవతీంనామవణిక్పుత్రవధూమాలోకయామాస
తతఃస్వహర్ష్యంగత్వా స్మైరామలితమతిస్తస్యాఃకృతేదూతీం ప్రేషిత
వాన్ -

యతః || శ్లో | సన్మార్గస్తావదా ప్రభవతిపురుషస్తావదేవేంద్రియాణాం
లజ్జాంతావద్విధత్రేవినయమపిసమాలమ్బతేతావదేవ || భూచాపాకృష్ట
ముక్తాః శ్రవణపథగతానీలవత్స్యైవ తే | యావల్లీలావతీనాంసహృదిపరిణ
తాదృష్టిబాణాగపతన్తి ||

వా | సాపిలావణ్యవతీతదవః కనకుణాత్ ప్రభృతిస్త్వరశరవ్రహ్మరజర్జరి
తహ్మ | దయాతదేకచిత్రాభవత్ |

తథాచోక్తం || శ్లో | అసత్యంసాహసంమాయామాత్సర్యంచాతిలబ్ధతా
నిగ్గుణత్వమశౌచత్వంస్త్రీణాంవోషాఃస్వభావజాః ||

వా | అథదూతీ వచనం శ్రుత్వా లావణ్యవత్పువాచ - అహంచపతివ్రతా
పరపురుషస్పర్శమాత్రమపినకరోమి -

యతః || శ్లో | సాభార్యాయాగృహేదత్సాభార్యాయావ్రజావతీ | సాభా
ర్యాయాపతిప్రాణాసాభార్యాయాపతివ్రతా | అన్యచ్ఛ | నసాభార్యేతివ
క్తవ్యాయస్యాంభర్రానతుష్యతి | తుష్టేభర్తృనారీణాంసంతుష్టాస్సర్వదేవ
తాః || కోకిలానాంస్వరోరూపంనారీరూపంచతివ్రతా | విద్యారూపంకురూ
పాణాంతుమారూపంతపస్వి నామ్ | భర్తాయస్యాగుణాన్బ్రూతేశీలధ
ర్మసమన్వితాః | అగ్నిసాక్షికమర్యాదాభర్తాహిశరణంస్త్రియాః | వా ||
తతోయద్యదాశితమేపాశేష్వరస్తదేవాహమవిచారితంకరోమి - దూ
త్యోక్తం - అపిసత్యమేతత్ - లావణ్యవత్పువాచ - సత్యమేవైతత్ -
తతోదూత్యాగత్వాతత్సర్వంతుజ్జబలస్యాగ్రేనివేదితం - తచ్చృత్వాతుజ్జ
బలోవదత్ - స్వామినానీయసమర్పయితవ్యేతికథమేతచ్ఛక్యం - కుట్టి
స్యాహ - ఉపాయః క్రియతాం -

తథాచోక్తమ్ | శ్లో | ఉపాయేనహియచ్ఛక్యంసతచ్ఛక్యంపరాక్రమైః ||
సృగాలేనహతోహస్తీగచ్ఛతావజర-వత్కాని -

వా || రాజపుత్రఃపృచ్ఛతికథమేతత్ - సాకథయతి - అస్తిబ్రహ్మరణ్యేకర్షు
రతిలకోనామహస్తీ - తమవలోక్యసర్వేసృగాలాశ్చిన్తయన్తి - యద్యయం
కేనాప్యపాయేనమియతే - తదాస్తాకమేతద్దేహేనమానచతుష్టయస్య
స్వేచ్ఛాభోజనంభవిష్యతి - తత్ర ఏకేనవృద్ధసృగాలేనవ్రతిజ్ఞాతంమయా
బుద్ధిప్రభావాదస్యమరణంసాధయితవ్యం - అనంతరంసపశ్చకోకర్షురతి

లకసమీపంగత్వాసాష్టాభిపాతంప్రణమ్యోవాచ - దేవపుష్టిప్రసాదంకు
రుహస్తీబ్రూతేకస్త్వింకుతఃసమాయాతః-సోవదత్-జమ్బుకోహం - స
ర్వైర్వనవాసిభిఃపశుభిర్నిధిత్యాభవత్సకాశంప్రసాపితః- యద్విసారాజ్ఞా
వస్థాతుంనయుక్తంతదత్రాటవీరాజ్యేభిషేక్తుంభవాన్సర్వస్వామిగుణో
పేతోవిరూపితః-

యతః || శ్లో || కులచారజనా చార్తై రతిశుద్ధఃప్రతాపవాన్ | ధార్మికోనీతి
కుశలఃసస్వామీయుజ్యతేభువి | వా | అపరంచపశ్య | రాజానం - ప్రథ
మంవిస్తే తతోభార్యాంతతోధనం-

శ్లో || రాజన్యసతిలోకేస్త్విన్కుతోభార్యాకుతోధనమ్ | అన్యచ్చ | త
జన్య ఇవభూతానామాధారఃపు ధివీపతిః | వికలేపహిపల్లన్యేజీవ్యతేన
మభూపతౌ || కించ || నియతవిషయవర్తిప్రాయశోద్దణ్యోగాత్ | జగతిప
రవశేస్త్విన్దుర్లభస్సాధువృత్తః || కృతమపీవికలంవావ్యాధితంవాధనంవా
శతిమపీకులవారిదణ్డభీత్యాభ్యుపైతి || వా || తద్యథాలగ్న వేధానచలతి -
తథాకృత్వాసత్వరమాగమ్యతాం దేవేన - ఇత్యుక్త్వాత్థాయచలితః - తతో
సారాజ్యలోభాకృష్టఃకర్పూరతిలకఃస్య గాలవత్కనాదావన్మహాపజ్జే-
నిమగ్నః - తతస్తేనహస్తీనోక్తం - సభేస్య గాలకిమధునావిధేయం - మ
హాపజ్జే-పతితోహం - సృగాలేనవిహన్యోక్తం - దేవమమపుచ్చాగ్రేహ
స్తందత్తోష్టిష్ట - యస్యవచసీత్వయావిశ్వాసఃకృతః - తస్యఫలమేతత్ -
తథాచోక్తమ్ || శ్లో || యదాసత్సంగరహితోభవిష్యసిభవిష్యసి | తదాసజ్జ
స్థోష్టిషుపతిష్యసిపతిష్యసి || వా || తతోమహాపజ్జే నిమగ్నోహస్తీస్యగా
లైర్భూతః - అతోహంబ్రవీమి - ఉపాయేనహియచ్చక్య మిత్యాది - త
తోకుట్టిన్యవదే శేనతంచారుదంతనామానంవణిక్ష్మ త్రంసరాజపు త్రః సేవ
కంచకార - తతోసోలేనసర్వవిశ్వాసకార్యేషునియోజితః - ఏకదాతేనరా
జపుత్రేణస్నాతానులిప్తేనకనకాలంకారధారిణోక్తం - మయామాసమే
కంయావద్దోరీవ్రతంకర్తవ్యం - తదద్యారభ్యప్రతిరాత్రికులకన్యామేకాం
యువతిమానీయసమర్పయ - సామయాయథోచితేనవిధినాపూజయిత
వ్యా - తతఃసచారుదస్తస్తథావిధాంతరుణీమానీయసమర్పయతి - ప
శ్వాత్ప్రచ్ఛన్నస్తికిమయంకరోత్థితినిరూపయతి - సచతుర్థబలస్తాయువతి

మస్సుశన్నేవదూరాద్వస్త్రా లక్ష్మారగన్ధచంద్రైఃసంపూజ్యరక్షకందత్వా
ప్రస్థాపయతి- అథవణిక్ష్పత్రేణతద్వస్త్రోపజాతవిశ్వా సేనలోభాకృష్టమ
నసాస్త్వవహూర్లీలావతీ సమానీయసమర్పితా - సచతుజ్జలస్తాంహృద
యప్రియాంలావణ్యవతీంవిజ్ఞాయస సంభ్రామముత్థాయనిర్దయమాలిజ్ఞ్యా
నద్దోస్తీభితలోచనఃపర్యక్షే తయాసహవిలలాస - తదాలోక్య వణిక్ష్ప
త్రశ్చిత్రలిఖితత్రవేతికర్తవ్యతామూఢఃపరంవిషాదముచగతః - అతోహం
బ్రహ్మిస్త్వయంవీక్ష్యేత్యాది - తథాత్వయాపిభవితవ్యమితి- తతస్తద్వచ
నమవధార్యమహతాభయేనమన్థోజలాశయముత్సృజ్యచలితః- తేపిహి
రణ్యకాదయస్తమనుగచ్ఛన్తి- తతఃస్థలేగచ్ఛన్ కేనాపివ్యాధేనవనంత
ర్యటతాసమన్థరఃప్రాప్తః- ప్రాప్త్యతంగృహితోష్వే శ్వాప్యథనుషీబధ్వా
క్షుత్ప్తిపాసాకులఃస్వగృహాభిముఖంచలితః - అథతేమృగవాయసమూషి
కాఃపరంవిషాదముపగతవంతస్తమనుజగ్తుః- తతోహిరణ్యకోపిలవతి|

శ్లో! ఏకస్యదుగ్ధఖన్యనయావదస్త్రగచ్ఛామ్యహంపారమివార్ణవస్త్వ|
తావద్ద్వితీయంసముచస్థితంమేభిద్యేష్వనర్థాబహుళీభవన్తి| స్వభావ
జంతుయన్తిత్రంభాగ్యేనైవాభిజాయతే| తదకృత్రిమసాహార్దమాపత్స్వ
పినముజ్జతతి || నమాతరినదారేషు నసోదర్యేనచాత్మజే| విశ్వాసస్తాదృ
శఃపుంసాంయావన్తిత్రేస్త్వభావజే | ఇతిముహుర్విచిన్త్య- అహూహమే
దుర్దైవమ్ | యతః|| స్వకర్మసంతానవిచేష్టితానికాలాన్తరావృత్తశు
భాశుభాని | ఇహైవదృష్టానిమయైవ తానిజన్తాన్తరాణీవదశాఫలాని |
అథవా || కాయస్సన్నిహితాపాయస్సంపదఃపదమాపదామ్ | సమా
గమాస్సాపగమాఃసర్వముత్పాదిభజ్జురమ్ | పునర్విమృశ్యాహ- శోకారా
తిభయత్రాణంప్రీతివిప్రస్ఫుభాజనమ్ | కేనరత్నమిదంసృష్టంమిత్రమిత్య
క్షురద్వయమ్ | కించ || మిత్రంప్రీతిరసాయనంనయనయోరానందనంచేత
సఃపాత్రంయత్సుఖమగ్ధయోస్సహభవేన్తిత్రేణతద్వర్జభమ్ || యేచా
న్యేసుహృదఃసమృద్ధిసమయేద్రవ్యాభిలాషాకులాః | తేనర్వప్రమితైత
త్వనికమగ్రాచాతుతేహంవిపత్ -
వా || ఇతిబహువిలపృహిరణ్యకశ్చిత్తాజ్జలఘుపతనకావాహ - యావద

యం వ్యాధో వనాన్ని సురతితావత్తన్దరం మోచయితుం యత్నః క్రియతాం |
తానూచతుః - సత్వ రంకార్యం - ఉచ్యతాం - హిరణ్యకో బ్రూతే - చి
త్రాజ్ఞోజలసమీపంగత్వా మృతమివాత్మానంద ర్మ యతు - కాకశ్చ త
సోపరిస్థితాచచ్ఛాప్తికిమపిభితు - నూనమనెనలుబ్ధకైసత త్రకచ్ఛపం
పరిత్యజ్యన్ముగమాంసార్థినాసత్వ రంగ నైవ్యం - తతోహం మన్దరస్యబన్ధ
నంఛత్స్యామి-చి త్రాజ్ఞలఘుపతనకాభ్యాంశీఘ్రం గత్వా తథానుష్ఠితే సతి
సవ్యాధః త్రాం నైఃపానీయంపీత్వా తగోరథ స్తామపవిష్ట ప్రతావిధం మృ
గమపశ్యత్ - తతఃక ర్మరికామాదాయ ప్రహృష్టమనామృగా నికంచలితః-
అత్రాన్తరేహిరణ్యకేనాగత్యచ్ఛిన్నబన్ధనఃసహూర్వః సత్వరంజలాశయం
ప్రవిష్టః - సమ్ముగ ఆసన్నంతం వ్యాధం విలోక్యోక్తాయ పలాయితః - ప్ర
త్యావృత్యలుబ్ధకాయావత్తరుతలమాయాతితావత్పూర్వమపశ్యన్నచి న్తయ
త్ - ఉచితమేవై తన్వ మాసమీత్యుకారిణఃయతః-

శ్లో | యోధువాణిపరిత్యజ్య - అధువాణినిషేవతే | ధువాణితస్య
నశ్యంతి - అధువం - నష్టమేవహి || తతోసాస్వకర్మవశాన్నిరాశః కట
కంఛవిష్టః | కర్తవ్యానిచమిత్రాణిదుర్గమానివసానిచ | పశ్యకూర్మపతి
ర్బుద్ధోమూషికేణవిమోచితః||

వా | మన్దరాదయశ్చ సర్వేముక్తాశదః స్వస్థానంగత్వాయథానుభిమా
స్థితాః అథరాజపుత్రైః సానన్దముక్తమ్ - తత్సర్వే తేనుభిమఃసంపన్నాః -
తతోసిద్ధంనస్సమీహితమ్ - విష్ణుశర్వోవాచ - ఏతావద్భవతామభిలషి
తంసంపన్నమ్ - అపరమపీదమస్తు-

శ్లో - మిత్రంప్రాపుత సజ్జనావనపరైర్లక్ష్మీస్సమాలభ్యతాంభూపాలాఃప
రిచాలయన్తవసంధాంశశ్వత్సర్వధర్మేస్థితాః | అస్తాంమాన సతుష్టయేసు
కృతిహానీతిర్నసౌధేవనః | కల్యాణంకురుతాంజనస్యభగవాంశ్చన్ద్రా
రచూడామణిః |

శ్రితిహితోపదేశేమిత్రలాభోనాను - ప్రథమకథాసంగ్రహఃసమాప్తః-

అథసుహృద్భేదః-

వా | అథరాజపుత్రాడిమః - ఆర్యమిత్రలాభఃశ్చుతః - తద్వయమిదా

నీనువృద్ధ్యేదంత్రోతుమిచ్చాము : - విష్ణుశర్కారాచ - సువృద్ధ్యేదంత్రో
 ఋత - యస్యాయమాద్యఃశ్లోకః | వర్థమా నోమహాన్నీ హేనామృగేష్ట
 వృషయోర్వ నే | పిశు నేనాతిలబ్ధనజమ్బు కేనవినాశితః |
 వా | రాజపుత్రైరుక్తమ్ - కథమేతత్ - విష్ణుశర్కారకథయతి - ఆస్తిద
 షీణవధేసువర్ణవతీనామనగరీ - తత్రవర్థమా నోనామవశిజ్ఞేనసతి - త
 స్యప్రభూతేపి తేపరాన్ బన్ధానతినమ్బుద్ధానవలోక్యపునరర్థవృద్ధిః కరణీ
 యేతిమతిర్బుధూవ -

యతః | శ్లో | అధోధఃపశ్యతఃకస్యనుహిమామోపవీయతే | ఉపర్య
 పరిపశ్య నైస్సర్వపవదరిత్రతి || అపరంచ || బ్రహ్మ హాపినరఃపూజ్యోయ
 సా స్తివిపులంధనమ్ | శశిన సుల్యవంశోపనిర్ధనఃపరిభూయతే | అన్యచ్ఛ ||
 అవ్యవసాయినమలసం దైవపరంసాహసాచ్ఛప్రహీణమ్ | ప్రమదేవప
 తింవృద్ధం నేచ్ఛతిలక్ష్మీర్నహీతుమీషదపి | కించ | ఆలస్యంస్త్రీసేవాన
 రోగితాజన్యభూమివాత్సల్యమ్ | భీరుత్వమసమోషష్టాప్యభూతామ
 హత్త్వస్య || యతః | సంపదాసుస్థితం మన్యోభవతిస్వల్పయాపియః
 కృతకృత్యోవిధిర్న న్యేనవర్థయతితస్యతామ్ | అపరంచ || నిరుత్సాహంని
 రానన్దంనిర్విర్యమరినన్దనమ్ | మాస్త్రసీమస్థినీకావిజ్ఞనయేత్ పుత్రమీదృ
 శమ్ || తథాచోక్తమ్ | అలబ్ధంచైవలిప్సేతలబ్ధంరక్షేదపేక్షయా | రక్ష
 తవర్థయేత్సమ్యగ్వృద్ధంతీర్థేషునిశ్చిపేత్ | దానభాగవిహీనాశ్చదివసా
 యా నియస్యవై | సకర్మకారభ స్త్రేవశ్వసన్నపినజీవతి | యతః || వా | అ
 లబ్ధమభీష్ణతోనుయోగాద్దుఃఖ ప్రాప్తిరేవ | లబ్ధస్యావ్యరక్షితస్యస్వయం
 భవతివినాశః || అవర్థమానశ్చార్థస్వల్పవ్యయోపృజ్జనవత్ తుయమేతి |
 అనుపభక్తకథనశ్చనిష్ప్రయోజనపవ || తథాచోక్తమ్ | శ్లో || ధనేనకింయోన
 దదాతీనాశ్చుతేబలేనకింయశ్చ రిపూన్న బాధతే | శ్రుతేనకింయోనచద
 ర్శమాచరేత్ కిమాత్మనాయోనజితేన్ద్రియోభవేత్ | అన్యచ్ఛ || అజ్ఞాన
 స్యక్షయందృష్టావల్మీకస్యతుసంజ్ఞయమ్ | అవర్థన్యందివసంకుర్యాద్దా
 నాధ్యయనకర్మసు || జలబిందునిపాతేనక్రమశఃపూర్యతేఘటః | సహీతుస్స
 ర్వవిద్యానాంధర్మస్యచధనశ్శుచ || వా || ఇతిసంవిద్యసంజీవకన సకసా

మానాద్వృత్తవభాధురినియుజ్యతకటంనానావిధద్రవ్యపూర్ణంకృత్యావా
జీజ్యా ర్థంకాశ్చీరంచలితః -

యతః॥ శ్లో॥ కోతిభారస్సమర్థానాంకిందూరంవ్యవసాయినామ్ । కోవిదేశస్స
విద్యానాంకగవరదిప్రియవాదినామ్ । వా ॥ తతోగచ్ఛత స్తస్య సుమధ్గ
నాన్నిపర్వతేమహారిణ్యే సంచీవకోభగ్న జానుర్ని పతితః - తమాలోక్య
వర్ధమా నోచి న్నయతో -

శ్లో॥ కిరోతునామనీతిజ్ఞోవ్య వసాయమిత స్తతః । ఫలంపునస్తదేవా
స్యయద్విధేర్తునసిస్థితమ్ ॥ కింతు ॥ విస్తయస్సర్వ ధాపాయః పత్యూహ
స్సర్వకర్తృణామ్ । తస్మాద్విస్తయమత్సృజ్యసాధ్యే సిద్ధిర్విధీయతామ్ ।
వా ॥ ఇతిసంచిన్యసూజీవకంతత్రపరిత్యజ్యవర్ధమానఃపునఃస్వ యంధర్మ
పురంనామనగరంగత్వామహాకాయమన్యంవృషభమేకంసమానీయధు
రినియోజ్యచలితః - సంచీవకఃకథమః ఖురత్రయేభరంకృత్వోత్థితః -

యతః॥ శ్లో॥ నిమగ్నస్యవయోరాశౌవర్వ తాత్మతీతస్య చాత్రక్షకేణాపిద
ష్టస్య ఆయుర్మర్తా జరతుతి ॥ అ శరంచ ॥ నిపతతుశిఖరాదద్యేర్వజ్జతుజల
ధౌపమతాశనంవి శతు - క్రీడశుభుజజమైర్వానాకాలేశస్య చిన్నాశః ॥
నాకాలేమియతేజస్తర్విధఃశరశతైరపి । కుశాగ్రేణైవసంస్పృష్టఃపా
స్తకాలోనజీవతి ॥ యతః॥ అ రక్షితంతివత్తిదై వరక్షితంసురక్షితందై వమా
తంవిసశ్యతి । జీవత్యనాథోపవనేవిసర్జితఃకృతప్రయతోపిగృహేనజీవతి ॥
వా ॥ తతోదినేషుగచ్ఛత్సు సంచీవకః స్వే చ్ఛాహారాదిలాభేనారణ్యాని
క్రామ్యక్రామ్యప్రపుష్టాజ్ఞోబలవాన్సు నాద - తస్మిన్స్వ నేపిజ్జలకనామాసిం
హఃస్వభుజోపాజితరాజ్యసుఖమనుభవన్ నివసతి -

తతాచోక్తమ్ ॥ శ్లో॥ నాభిషేకోనసంసారఃసింహస్యక్రియతేమృగైః । వి
క్రమాజ్ఞితరాజ్యస్యస్వయమేవమృగేంద్రతా ॥ వా ॥ సచైకదాపిపా
సాకులితఃపానీయంపాతుంయమునాకచ్ఛమగమతో - తేనచత్రసింహే
నాననుభూతపూర్వం ప్రలయఘనగజితమి వసంచీవకనదీతమశ్రావి
తస్మృత్యాసౌపానీయమపీత్యాసచకితంపరివృత్యస్వస్థానమాగత్యకిమి
దమిత్యాలోచ్య తూష్ణింస్థితః - సతథావిధఃకరటకదమనకాఖ్యాంమం
తిపుత్రాఖ్యాంస్థగాలాఖ్యాంద్వషఃతంత థావిధంద్వష్టాదమనకకరట

కమాహ - సఖ్యంకిముదకాథీస్వామీ పానీయమపీత్వా మన్దంమన్దమప
తిష్ఠతే - కరటకోబూతే - మితదమసకమమసన్నతేనాస్య సేవైవసక్రియ
తే - తత్కేమస్యచేష్టానిరూపణేన | అతోనేనరాజ్ఞావధీరితాభ్యా మావా
భ్యాంమహదుగభిమనుభూతం-

అపరంచపశ్య | శ్లో | సేవయాధనమిచ్ఛద్భిః సేవకైః పశ్య యత్క
తమ్ | స్వాతస్త్వంయచ్ఛరీరస్య మూఢైస్తదపహరితమ్ || అపరంచ ||
శీతవాతాతపక్షాశాసహంతేయేపరా శ్రీతాః | తదర్థేనాపిమేధావీత
పస్త్రస్వానుభిషవేత్ | అన్యచ్ఛ | ఏతావజ్జన్తసాఫల్యంయదనాయత్త
వృత్తితా | యేపరాధీనతాయాతాస్తేవైజీవంతి కేన్పుతాః || శ్రీడతే
భుజగైస్సాధకంరమంతేపరయోపితః - రాజానమపి సేవంతేఅహి
సాహసికానరః || అపరంచ || ఏహిగచ్ఛ పతోత్తిష్ఠవదమానంసమాచర |
ఏవమాశానుఖగ్రస్తైః శ్రీడంతేధనిమోధిభిః || కించ | అబుధైరక్షలా
భాయపణ్యస్తీభిరివస్వయమ్ | అత్కాసంస్కృత్యసంస్కృత్య పరో
చకరణీక్యతః || కించ || యాద్రక్వత్యైవచపలానివతత్య శుచావపి | స్వా
మిమోబహుమన్యంతేదృష్టింతామపి సేవ కాః || విశేషతశ్చ | ప్రణమ
త్యున్నతిహేతోజ్జీవితహేతోర్విముచ్ఛతిప్రాణాః | దుఃఖీయతిసుఖ
హేతోఃకోమూఢస్సేవకానద్యః || అపరంచ || మానాన్ముఖః ప్రవచనప
టుర్నాశులోజల్పకోవాత్మోక్త్యాభీరుర్య దినసహతే | వాయశోనాభజా
తః || ధృష్టఃపార్శ్వే వసతినియతందూరతశ్చ | ప్రగల్భః సేవాధర్మఃపర
మగహ మోయోగినామప్యగమ్యః || వాక్యం | దమనకౌట్రవీత్ - మిత్రస
ర్వధామనసాపివై తత్కర్తవ్యమ్ |

శ్లో || కథంత్యయాస సేవ్యగ్రేయత్నఃపరమేశ్వరాః | అచిరేణైవ
యేతుష్టాఃపూరయన్తిమమోరథాః | అన్యచ్ఛ | కుతస్సి వావిహీనా
నాంచామరోద్ధృతసంపదః | ఉద్దణ్డితవలచ్ఛత్రతాజివారణవాహినీ |

వా || కరటకోబూతే - తథాపికిమనేనవ్యాపారేణాస్మాకం - య
తః-అవ్యాపారేషువ్యాపారఃసర్వధాపరిహరణీయః-
పశ్య | శ్లో || అవ్యాపారేషువ్యాపారంయోనరఃకర్తుమిచ్ఛతి | సభూషా
నిహతశ్చేతేకీలోత్పాటినవానరః ||

శ్లో || లాఙ్కాలచాలనమథశ్చ రణావపాతంభూమాని చత్య వదన్మో
దరదశశనంబ | శ్యాపిండదస్యకురు లేగజపుంగవ స్తుధీరంపిలోకయతి చా
టుశతైశ్చభుక్షే | కించ || యజ్ఞేవతిత్తు ఇమపిప్రథితంమనుష్మైర్విజ్ఞా
నవిక్రమయశోభిరభగ్ను మానమ్ | తన్నా మజీవితమిహప్రవదంతితద్భాః
కాహపిజీవతిచిరాయబలిశ్చ భుక్షే | అచరంచ | అహితహితవిచార
శూన్యబుద్ధేః శ్రుతివిషయైర్భూతభిర్వి నిష్కృతస్య | ఉదరభరణమాత్ర
కేవలేచ్ఛోపురుషవశోశ్చ పశోశ్చ హవిశేషః ||

వా || కరటకొబ్రూతే - అవాంతావదప్రధానా - తథాప్యావయోకిమన
యావిచారణయా - దమనకఃపునరాహ - కియతాకాలేనామాత్యఃప్రధా
నతామప్రధానతాంవాలభేత -

యతః | శ్లో | నకస్యచిత్తశ్చిదిహస్వఖావాద్భవత్యుదారోభిమతఃఖ
లావా | లోకేగురుత్వవిపరీతతావాస్వచేషితాన్యేవనరంసయన్తి ||
కించ | అరోవ్యలేగిలాశై లేయలేనమహాతాయతా | నివాత్యలేక్షణేనా
థస్తథాత్మాగుణదోషయోః || యాత్యథోధోవ్రజత్యుచై చ్చరరరైన్విరే
వకర్తభిః | కూపస్యఖనితాయద్వత్ప్రకారస్యేవకారకః

వా | తద్భద్రస్వయత్నాయత్తోహ్యత్తోత్కృష్టః - కరటకొవదతి - అథభ
వాకేంబ్రవీతి - దమనకఆహ - అయంస్వామిపిఙ్గలకఃకుతోభయాత్సచకి
తంపరివృత్తోపవిష్టః - కరటకొబ్రూతే - కింతత్రజానాసి - దమనకొవదతి - కిం
ప్రజ్ఞావతామవిదితమస్మి

ఉక్తంచ || శ్లో | ఉదీరితార్థఃపశునాపిగృహ్యతేహయాశ్చ నాగాశ్చవ
హన్తిదేశితాః | అనుక్తమప్యూహతి థ న్నితోజనఃపరేక్షితజ్ఞానఫలాహిబు
ద్ధయః || ఆకారైరిక్లితైర్గత్యాచేష్టయాభాషణేనచ | నేత్రవక్త్రవికారేణల
త్యతేన్ద్రతమనః ||

వా | తదత్రభయప్రస్తావేనాహమేనంప్రజ్ఞాబలేనాత్మీయంకరిష్యామి
యతః | శ్లో | ప్రస్తావసదృశంవాక్యంసద్భావసదృశంప్రియమ్ | ఆత్మ
శక్తీసమంకొపయోజానాతిసపణ్డితః ||

వా || కరటకొవదతి - సఖేత్వంసేవాసభిజ్ఞః

శశ్య | శ్లో | అనాహూతావిశేష్యస్తుత్యప్రబంధముభావతే | ఆత్మానం
మన్యతేప్రీతంభూపాలస్యసమర్పతిః | వా || దమనకొబ్రూతే-భద్రకథమ
హం సేవానభిజ్ఞః

శశ్య | శ్లో | కిమప్యస్తిస్యభావేనసున్దరంవాత్సయస్థరమ్ | యదేవరోచ
చతేయస్తైభవేత్తత్తస్యసున్దరమ్ | యతః | యస్యయస్యహియోభావ
స్తేనతేనహితంసరమ్ | అను పవిత్రమేధావీక్షిప్రమాత్మవశంనయేత్ | అన్య
చ్చ | కొత్రేశ్యహమితిబ్రూయాత్ సమ్యగాదేశయేతిచ | ఆజ్ఞామవితథాం
కుర్యాద్యథాశక్తిమహీపతేః | అచరంచ ఆజ్ఞాభజ్ఞోనరేంద్రాశ్చాం బాహ్మ
శానామనాదరః || శ్లో | ధర్మకర్మయోచనారీణామశస్త్రవిహితోపదః || కించ ||
అల్పేషుధృతిమాణప్రాజ్ఞశ్శాస్త్రయేవానుగతఃసదా | ఆదిష్టేనవికల్పేతసరా
జవసతింవసేత్ |

వా | కరటకొబ్రూతే-కదాచి త్వామనవసరప్రవేశాదవమన్యతేస్వామీ-ద
మనకఆహ-అస్త్రైవం-తథాప్యనుజీవినాసాన్నిధ్యమవశ్యంకరణీయం-
యతః | శ్లో | దోషభీతేరనారఘ్నగకాపుగుపస్యలక్షణమ్ | కైరజీర్ణభ
యాద్భాగైరస్థోజనంపరీహీయతే | శశ్య | ఆసన్న మేవపుపతిర్భజతేను
నుప్యంవిద్యావిహీనమకులీననుసంగతంవా | ప్రాయోగభూమిపతయః
ప్రమదాలతాశ్చయఃపాశ్వతోవసతితంపరివెష్టయన్తి | వా || కరటకొ
బ్రూతే - తత్రగత్వాకింపత్వస్తి - సఆహ - శృణుఅనురక్తోవిరక్తోవాను
యిస్సామీతిజ్ఞాస్యామి - కరటకొబ్రూతే - కింతజ్ఞానలక్షణం - దమనకొ
బ్రూతేశృణు :-

శ్లో || దూరాదవేక్షణంహాసఃసంప్రశ్నే సాధరోభ్యశమ్ | పరోక్షేపిగుణ
శ్లాఘాస్మరణంప్రియవస్తుషు | తల్నేవకేవాప్యనురక్తిజ్ఞానంప్రీతివర్ధనమ్ |
అనురక్తేశచిహ్న నిదోషేపిగుణసంగ్రహః | కాలయాపనమాశానాంవ
ర్ధనంఫలభిజ్ఞనమ్ | విరక్తేశ్చరచిహ్న నిజానీయాన్తతిమాన్సరః || వా||
తద్జ్ఞాత్వా యథాచాయంమమాయత్తోభవిష్యతి - తద్వత్సామి-
యథా || శ్లో || అపాయసందర్శనజాంవిపత్తిముపాయసందర్శనజాంచసి
ద్ధిమ్ | మేధావిమోనీతివిధిప్రయుక్తాంపురస్కురన్తీమివదర్శయన్తి | వా||
కరటకొబ్రూతే - తథాప్యప్రాప్తేప్రస్తావనవక్తృమహాసి -

యతః || శ్లో || అ ప్రాచుకాలవచనంబు హస్య తిరపి బ్రువన్ | ప్రాప్ను
 యామ్యు ధ్యవజ్ఞానమవమానంచశాశ్వ తమ్ | సులభాఃపురుషారాజకసత
 తంప్రియవాదినః | అ ప్రియస్య చపఖ్య స్యవ క్తాశ్రోతాచమర్లభః | వా|| ద
 మనకొ బవీత్ మిత్రమాభై షీః నాహమప్రాప్తావసరం వచనం వత్సోమి-
 యతః || శ్లో || ఆపమ్యన్యార్థగమ నైకార్య కాలాత్యయేషుచ | అ పృష్టేనాపివ
 క్తవ్యంభ్యత్యై నహితమిచ్ఛ తా || వా | యదిచ ప్రాప్తావసరేణాపిమ
 యామ మ్హి ౧వ క్తవ్యః - తదామన్త్రిత్వ మేవమహానుపపన్నం -
 యతః || శ్లో || కల్పయతియేనవృత్తంయేనచలోకేప్రశస్యతేసద్భిః | సగుణ
 దైవగుణినాసంరత్యైవర్థనీయశ్చ | వా || తద్భద్రానుజానీహిమామ్-
 గచ్ఛామి - కరటకొబ్రూతే - శుభమస్తు - యథాభిమతమనుష్ఠీయతా
 మితి - తతోదమనకొవిన్తితత్త వః జలకసమీపంగతోదూరాదేవరాజ్ఞాద్య
 ప్తఃసాదరంప్రవేశిత సాష్టాంజసాతంప్రణివత్యోపవిష్టః - రాజాహ - చిరా
 ద్దృష్టోసి - దమనకొబ్రూతే - యద్య పిమయా సేవకేన శ్రీమదైవపాదా
 నాంనకించతో ప్రయోజనమస్తి - తథాపి ప్రాచుకాలమనుజీవినాసాన్ని
 ధ్యమవశ్యంకర్తవ్యమిత్యాగతోస్తి -
 యతః || శ్లో || యైశ్చాహవేషుశితశస్త్రనిపాతభిన్నా మానాజ్ఞసుజ్ఞసురభి
 సృతశార్పితాభూః | తేషామపిప్రభుసమీపముపాగతానాంవాచఃస్థలన్తిగు
 రుసాద్యసభావభిన్నాః | అపరంచ || రాజనివిదుషాంమధ్యేవరసురతస
 మాగమేస్త్రీణామ్ | సాధ్యసదూపితహృదయోవాక్పటురపికాతరోభ
 వతి | వా | ఇహహికేనచిదపి హేతునాప్రయోజనమస్తి -
 తథాచోక్తం || శ్లో || దస్త్రస్యనిఘోర్దణకేనరాజకర్ణస్య కణ్ఠాయనకేనవా
 పితృణేనకార్యంభవతీశ్వరాణాంకిమజ్గవాక్పాణిమతానరేణ | వా|| యద్య
 పిస్వామినాచిరావధీరితస్య మేబుద్ధివి నాశః శక్యతేతదపిమన్తవ్యం-
 యతః || శ్లో || యస్య యేచగుణాస్సన్తివికసన్తినతేస్వయమ్ | నహిక
 స్తూరికామోదశ్యపథేనవిభావ్యతే | అపరంచ | మణిర్దుతతిపాదేషుకా
 చశ్శిరసిధార్యతే | క్రయవిక్రయవేళాయాంకాచఃకాచోమణిర్నణిః | క
 దర్శితస్యాపిచచైర్యవృత్తైర్బుధైర్వినాశోనహికజ్ఞనీయః | అధఃకృతస్యా
 పితనూనపాతోనాధశ్చిభాయాతికదాచిదేవ | వా | దేవసర్వధాసవిశే

షేణస్వామినాభవితవ్యం-

యతః ॥ శ్లో ॥ నిర్విశేషోయదారాజాసమఃసర్వేషువతఃతే । తదోద్యమ
సమథానాముత్సాహఃపరిహీయతే ॥ త్రివిధాఃపురుషారాజస్సు త్రమా
ధమమధ్యమాః । నియోజయేత్తథైవైతాంస్త్రివిధేష్వేవకమహమ్ ॥ య
తః ॥ స్థానపవహియుజ్యంతేభృత్యాశ్చభరణానిచ । సహిచూడామణిః
పాదేనూపురోనచమూఢాని ॥ అపిచ ॥ కనకభూషణసంగ్రహణోచితో
యదిమణిస్త్రపుణిప్రణిధీయతే । నసవిరౌతినచాపి హిశోభతేభవతియోజ
యితుర్వచసీయతా ॥ అన్యచ్చ ॥ మకుటేరోపితఃకాచశ్చరణాభరణేమ
ణిః । నహిదోషోమణేరస్తికింతుసాధోరవిజ్ఞతా ॥ పశ్య ॥ బుద్ధిమానసుర
క్తోయమిహవాభయగుణోదనః । ఇతిభృత్యవిచారజ్ఞోభృత్యైస్సంయు
జ్యతేనృపః ॥ తథాహి ॥ అశ్వశ్చస్త్రంశాస్త్రంపీణావాణీనరశ్చనారీచ ।
పురుషవిశేషంప్రాప్యభవంతిచయోగ్యాఅయోగ్యాశ్చ ॥ అన్యచ్చ ॥
కింభక్తేనాసమధేనకింశక్తేనాపకారిణాభక్తంశక్తంచమారాజన్నా
వజ్ఞాతుంత్యమహాని ॥ యతః ॥ అవజ్ఞానాద్రాజ్ఞోభవతిమతిహీనఃపరిజన
స్తతస్తత్ప్రామాణ్యాద్భవతినసమీపేబుధజనః ॥ బుద్ధైస్త్యక్తేరాజ్యేన
హిభవతిసీతిర్గుణవతీవిషన్నాయాన్సీతౌసకలమవశంసీదతిజగత్ ॥ అప
రంచ ॥ జనంజనపదానిత్యమచయంతిస్మపార్చితమ్ ॥ నృపేనావమతో
యంతుససర్వైరవమన్యతే ॥ కించ ॥ బలాదపిగృహీతవ్యంయుక్తము
క్తంమనీషిభిః । రవేరవిషయేకిన్నప్రదీపస్యప్రకాశనమ్ ॥ వా ॥ పింగల
కోబ్రూతే - భద్రదమసకకేమేతత్ - త్వమస్మాకంప్రధానామాత్యపుత్రః
పితావత్కాలంపిశునవచనాన్నాగతోసి - ఇదానీయథాభిమతంబ్రూ
హి - దమనకోబ్రూతే - దేవపుచ్చామికించిత్ - ఉచ్యతామ్ - ఉదకాథీ -
స్వామీపానీయమపీత్వాకింవిస్త్రిత్యివాగతస్తీవతి - పింగలకోవదత్ - భ
ద్రముక్తంత్యయా - కింత్యేతద్రహస్యంవక్తంకాదిద్విత్వాసభూమిర్నా
స్తి - తథాపినిభృతంకృత్వాకథయామిశృణు - సంప్రతివనమిదమపూర్వ
సత్త్వాధిష్ఠితమ్ - అతోస్మాకంత్యాజ్యమ్ - అనేనహేతునావిస్త్రితోస్తి - త
థాచక్షుతోమయాపిమహాసూర్యబుధిః - శబ్దానురూపేణాస్మప్రాణి

మోమహతాబలేనభవితవ్యమ్ - దమనకోబ్రూతే - దేవాస్త్రితావదయం
మహాభయహేతుఃశబ్దోస్తాభిరప్యకణీతః - కింతుసకింమంత్రీ - యః
ప్రథమంభూమిత్యాగంపశ్యాద్యద్ధంచోపదిశతి - అపరంచ - అస్మిన్కా
ర్యసందేహభృత్యానాముపయోగపవజ్ఞతవ్యః -

యతః ॥ శ్లో ॥ బంధుస్త్రీభృత్యవగన్యబుద్ధేసత్త్వస్యచాత్మనః । ఆపన్ని
కషపాషాణేనరోజానాతిసారతామ్ । వా ॥ సింహయాబ్రూతే - భద్రమ
హతీశంకామాంబాధతే - దమనకచ్చింతయామాసస్వగతమ్ - అన్యథా
రాజ్యసుఖంపరిత్యజ్య స్థానాంతరంగం తుం కథం మాంసంభాషసే - ప్ర
కాశంబ్రూతే - దేవయావదహంజీవామి - తావద్భయంనకతవ్యం - కిం
తుకరటకాదయోప్యాశ్వావ్యంతాం - యస్తాదాపశ్చ్యతీకారాయమలః
భాఃపురుషసమవాయః - తతస్తాదమనక కరటకారాజ్ఞామహా ప్రసాదేన
పూజితోభయప్రతీకారంప్రతిజ్ఞాయచలితా - కరటకోగచ్ఛేదమనకమా
హ - సఖకింశక్యప్రతీకారోభయహేతురశక్య ప్రతీకారోవేతినజ్ఞాత్వా
భయోపశమంప్రతిజ్ఞాయకథమయంమహా ప్రసాదోగృహీతః - యతో
నుపకుర్వాణోనకస్యాప్యపాయనంగృహ్ణీయాత్ - విశేషతోరాజ్ఞః -

పశ్య ॥ శ్లో ॥ యస్య ప్రసాదేపద్మాస్తివిజయశ్చచరాక్రమే । మృత్యుశ్చవ
సతిశ్రోధేసర్వతేజోమయోన్యపః ॥ తథాహి ॥ బాలోపినావమంతప్యో
మనుష్యత్రిభూమిపః । సుహతీదేవతాస్యేషానరరూపేణతివృతి ॥ వా ॥
దమనకోవిహస్యాహ - మిత్రతుష్టిమాస్యతాం - జ్ఞాతంమయాభయకా
రణంబలీవదన్దీతం - తద్వృషభాశ్చ స్నాకమపిభిక్ష్యాః - కింపునః
సింహస్య - కరటకోబ్రూతే - యద్యేవం - తహింస్వామిత్రాసస్తతై
వకిమితి నాపనీతః - దమనకోబ్రూతే - యదిస్వామిత్రాసస్తతైవముష్య
తే - తదాకథమయంమహాప్రసాదలాభఃస్యాత్ -

అపరంచ ॥ శ్లో ॥ నిరపేక్ష్యోనకతవ్యైభృత్యైస్సాస్త్రిమీకదాచన । నిర
పేక్షంప్రభుంకృత్వాభృత్యస్సాన్యద్దధికణవత్ ॥ వా ॥ కరటకఃపృచ్ఛ
తి - కథమేతత్ - రమనకఃకథయతి - అస్త్వత్తరాపథేర్బుదశిఖరనా
మ్ని పర్వలేనుహావిక్రమనామాసింహః - తస్యచర్ష తకందరేశయాన

స్య కేసరాగ్రంమూషికశ్చినత్తి - తతః కేసరాగ్రంలూనంద్యస్త్రా హపితో
వివరాంతగతంమూషికమలభమామోబింతయత్ -

శ్లో || తుద్రశ తుర్భ వేద్యస్యవిక్రమా నైవలభ్యతే | తమాహంతుం
పురస్కార్యఃసదృశస్తస్యసైనికః || వా || ఇత్యాలోచ్య నగరంగత్వాద
ధికణానామానంబిడాలంమాంసాహారాదినాసంతోష్య బిలసమీపేస్థాపి
తవాక్ - అనంతరంతద్భయాన్తూషికోపినబహర్నిస్స రతి - తేనాసౌసిం
హయాత్తుతకేశస్సఖంస్వపితి - మూషికశబ్దయదాయదాశ్చ నోతిత-
దాతదాహూంసా హారదా నేనతం బిడాలంసంవధాయతి - అదైకదాస
మూషికఃతుధాపీడితోబహిస్సంచరమాజ్ఞారేణప్రాప్తోవ్యాపాది
తశ్చ - అనంతరంససింహయానేకకాలం యావన్తూషికంసంవశ్యతి - త
త్క్రూతరావమపినశ్యనోతి - తదాతస్యానుపయోగాద్బిడాలస్యా హార
దా నేమందాదరోబభూవ - అతోహంబ్రవీమినిరపోక్షోనకతావ్యఇత్యాది-
తతోదమనకకరటకాసంజీవక సమీపంగతౌ - తత్రకరటకస్తమత లేసాటో
పమువవిప్రుః - దనునకఃసంజీవక సమీపంగత్వాబ్రవీత్ - అరేవృషభ - పష
త్వాంరాజ్ఞాపింగలకేసారణ్య రక్షోభం సేనాపతిర్ని యుక్తఃకరటకఃస
మాజ్ఞాపయతి - సత్వరమాగచ్ఛనచేదస్తాదరణ్యాద్దూరమపసర- అన్య
ధాతేవిరుద్ధంఫలంభవిష్యతి - నజానేక్రుద్ధస్వామీకింవిధాన్యతి - తతో
దేశేవ్యవరానభిజ్ఞఃసంజీవకః సభయమువస్మత్వ సాష్టాంగపాతంకరట
కంప్రణతవాక్ -

తథాచోక్తం || శ్లో || మతిరేవబలాద్ధరియసీయద ఖావేకరిణామియందశా
ఇతిఘోషయతీవడిండిమఃకరిణోహస్తిపకాహతఃక్వణ్ || వా || అథసం
జీవకఃసశంకమాహ - సేనాపతేకింమయాకతావ్యం - తదభిధీయతాం
కరటకోబ్బూతే - వృషభయద్యత్రకాననేస్థాతుమిచ్ఛావతతే - తదాదే
వపాదారవిందంప్రణమ - సంజీవకో వదతి - తదభయ వాచంమేయచ్ఛ
గచ్ఛామి - కరటకేనోక్తం - శృణురేబలీవద - అలమనయాశంకయా-
యతః || శ్లో || ప్రతివాచమదత్తకేశవఃశచమానాయనచేదిభూభృతే | అ
నుయఃకురుతేనునధ్వనింసహిగోమాయురుతానికేసరీ || అసరంశత్వణాని

మోక్షులయతి ప్రభంజమోమృ దూనినీచైః ప్రణతానిసర్వ తః । సము
చ్చిక్తా నేవతర్కా ప్రబాధతేమహాస్తహ త్యే వకరోతివిక్రమం ॥ వా ॥ త
తస్తాసంజీవకం నాతిమారే సంస్థాప్య పింగలకసమీ పంగతా - తతోరాజ్ఞా
సాదరమాలోకితౌ ప్రణమ్యోపవిష్టౌ - రాజాహ - త్వయాసదృష్టః - దమ
నకోబ్రూ తే - దేవదృ ష్టోవిసీతశ్చ - కింతుమహాబలోసా - యథాదేవేన
జ్ఞానం - తథావ్యసాదేవపదంద్రష్టుమిచ్ఛతితతః సజ్జీభూయోపవిశ్యతాం
యతః ॥ శ్లో ॥ అంభసాభిద్య తే సేతు సైతామంతో వ్య రక్షితః । పై శు
న్యాద్భిద్య తే సేతు హయావాగ్భి భేద్యో హికాతరః ॥ వా ॥ త త్రశబ్ద
మా త్రాన్న భేతవ్యం -

యతః ॥ శ్లో ॥ శబ్దమాత్రాన్న భేతవ్యమజ్ఞాత్వా శబ్దకారణం । శబ్దహేతుం
పరిజ్ఞాయకుట్టినిగౌరవంగతా ॥ వా ॥ కథమేతత్ - దమనకః ధయతి - అ
స్తిశ్రీపర్వతమధ్యే బ్రహ్మపురాఖ్యం నగరం - త త్రశై లశిఖరేఘంటాకణ
నామారాక్షసః ప్రతిపసతీతిజనప్రవాదః శ్రూ యతే - ఏక దాఘంటామా
దాయపలాయమానః కిచ్చిచ్చిరోవ్యాఘ్రైః పాదితః ఖాదితశ్చ - త
త్వాణిచతితాఘంటావానరైః పా వ్రా - తేవానరాస్తాంఘంటామనుష
ణంవాదయంతి - తతోనగరజనైః సమనుష్యః ఖాదితోద్భ ష్టః - ప్రతిదినంఘం
టావాద్యం శ్రూ యతే - అనంతరంఘంటా కణఃకుపి తోమనుష్యాకఖా
దతి - ఘంటాంచవాదయతి - ఇత్యుక్తానర్వే జనానగరంత్యక్వాపలా
యితాః - తతఃకుట్టిన్యా మర్కటోఘంటాంవా దయతీతిపరిజ్ఞాయరాజా
విజ్ఞాపితః - దేవయదిధనవ్యయః క్రియతే - శదాహమేనంఘంటాకణం
సాధయామి - తత స్తస్యై ప్రచురధనందంతం - తత స్తయాలద్వ నంత్ర
విశ్వ తరుతలేఫలాని తండులా నిచభూమానిషీప్తాని - తతోవాన రాఘం
టాంపరిత్యజ్యఫలాన క్తాబభూవుః - ఘంటాంగృ హీత్వా కుట్టినిగృహం
సమగతాతద్దేశపూజ్యాసీత్ - అతోహం బ్రహ్మిమిశబ్దమాత్రాన్న భేతవ్య
మితి - తతఃసంజీవకమానీయదశ నంకారితవంతౌ - పశ్చాత్తతై వవ
శేచిరమతిప్రియేణవసతి - అథకదాచి త్రస్య సింహస్యభాతాస్తబ్ధకణ్ణ
నామసమాగతః - తస్మాదిత్థంకృ త్వా సముపవిశ్యపింగలక స్తదా హారా

యపరూపాంతుంచలితః - అత్యంతరే సంజీవకోవదతి - దేవాద్య హత
మృగాణాం మాంసానికన్య - రాజాహ - దమ నకకరటకాజానీతః - సం
జీవకోబూతే - జ్ఞాయతాంకిను స్తినా స్తినా - సింహబావిహస్యా హ-
నా స్త్యేవతత్ సంజీవకోబూతే - కథమేతావన్మాంసంతాఖ్యాంఖాది
తం - రాజాహ - ఖాదితంవ్యయితమవధీరిణంచ - పత్యహమేషక్రమః -
సంజీవకోబూతే - కథంశీనదైవపాదానాంగోచరేణైవం కియతే - రా
జాహ - మదీయాంగోచరేణైవ క్రియతే - సంజీవకోబూతే నైశదుచితం-
తథాచోక్తం || శ్లో || నానివేద్య ప్రకుర్వీతభతుః కించిదపిస్వయమ్ | కార్య
మాపన్నతీకారాన్నాన్య త్రజగతీతతే || అన్యచ్చ || కమండలూపమో
మాత్యస్తమత్యాగోబహుగ్రహః | నృపతేకింక్షణేమూఖోదరి ద్రకింవ
రాటకః || సహ్యమాన్యస్పదాశ్రేయాకాకినింయః ప్రవధయేత్ | కో
శఃకోశవతఃపాణాఃపాణాఃపాణానభూవతే | కించాన్యైర్న కులా
చ్చారే సేవ్యతామేషపూరుషః | ధనహీనఃస్వపత్నాపితృభ్య తేకింపునః
పరైః || వా || పితచ్చరాజ్ఞః పథాన చూషణం-

శ్లో || అతివ్యయనపయోచితథాజనమధమః తః | మోక్షుణంధూ
రసంస్థానకోశవ్యసనముచ్చతే || యతః || క్షీపమాయమనాలోచ్యవ్య
యమానఃస్వవాఙ్మయా | పరక్షీయంపవాసాధనీవైత్రవనోపమః ||
వా || తదాకణ్యస్తబ్ధకోబూతే - శ్శబ్దఖాతః - చిరాగ్రితావేతో
దమనకకరటకాసంధివిగ్రహకాగ్యాధికారిణౌనకదాచిద్ధగాధికారేనియో
క్తవ్యా-అపరంచనియోగప్రస్తావేయన్మయాశ్రుతం - తన్మయాకథ్యతే |

శ్లో || బాహ్మణః క్షత్రియోబంధునాధికారే ప్రశస్యతే |
బ్రాహ్మణస్సిద్ధమపుథకః శృచ్ఛేణాపినయచ్చతి || నియుక్తఃక్షత్రియో
ద్రవ్యేఖడ్గదశయితేఘ్రవం | సర్వాథకంగ్రహితేబంధురాక్రమ్యజ్ఞా
తిభావతః || అచరాధేపినిశ్చంకోనియోగీచరసేవకః || సస్వామిమమవ
జ్ఞాయచరేచ్ఛనిరవగ్రహః | ఉపకణాధికారస్యస్వాపరాధనమన్య
తే || ఉపకారంధ్వజ్జీకన్యసర్వమేవావలుపతి | ఉపాంశుక్రిడితోమా
త్యఃస్వయంరాజాయతేయతః || అవజ్ఞాక్రియతేననదానిరవయాన్య
వం | అంతర్దక్షఃక్షమాయుక్తఃసర్వానథకరఃకిల || శకునిశ్శకటారశ్చ

దృష్టాంతావత్రభూపతేః । సదామాత్యోనసాధ్యస్యాత్ సమృద్ధస్సర్వస
 వహి ॥ సిద్ధానామయమాదేశ బుద్ధిశ్చ త్తవికారిణీ । పా ప్తా ధా గ్రహ
 ణం ద్రవ్య పరివతావరోధసం ॥ ఉ పేక్షాబుద్ధిహీనత్వంభోగోమాత్య
 స్వదూషణం । నియోగ్య ధాగ్రహలూపాయోరాజ్ఞానిత్య పరిక్ష ణం ॥
 ప్రతిప త్తిప్రదానంచత థాకమవవివర్యయః । నిపీడితావమంత్యుచ్చైరంత
 ప్సారంమహీపతేః । దుష్టవ్రణాభివపా యోభవంతిహినియోగినః । ము
 హునియోగి నోబాధ్యావసుధాయాంమహీపతేః । సకృత్కంపీడితం
 స్నానవ స్త్రంముఖేద్భవహూదకం ॥ వా ॥ పతత్సర్వంజ్ఞాత్వా యథావ
 సరంవ్యవహతావ్యం - సింహలూబూ తే - అస్తితావదేవం-కింత్వే తా
 సర్వధానమమవచనకరౌ-స్తబ్ధకణోబూతే -పతత్సర్వమనుచితం-
 యతః ॥ శ్లో ॥ ఆజ్ఞాభంగకరాన్యా జానతు మేత్స్వ సుతానః । విశేషఃకౌ
 శదోషేణరాజచిత్రగతస్య వా ॥ స్తబ్ధస్య నశ్య తియశోవిషమ స్యమైత్రిన
 ష్టేంద్రియస్యకులమథాపరస్యధమః ॥ విద్యాఫలంవ్యసనినఃకృపణస్య
 సౌఖ్యంరాజ్యంప్రమత్తసచివస్యసరాధిచస్య । విశేషతత్త్వ । తస్మాదే
 భ్యోనియూ క్తేభ్యశ్శత్రుభ్యాస్తృ పవల్లభాత్ । నృపతిర్ని జలాభాచ్ఛ ప్ర
 జారత్యేత్పితేవహి ॥ వా ॥ భ్రాతఃసర్వధామద్వ చసంక్రియతాః - ఆహ
 రోఽప్యద్యాస్తాభిఃకృతపవ - అయంసస్యభాతుకఃసంజీవకౌభాజనాధికారే
 నియుజ్యతాం - పతద్వచనాత్తథానుష్ఠితేనతిపింగలకసంజీవక యోఃసర్వ
 బంధుపరిత్యాగేనమహతాస్నే హేనకాలాతివతతే - తతోనజీవినామ
 ప్యాహర దా నేనైధిల్వదశానాద్ద మ నకకరటకావమ్యో న్యంబింతయ
 తః - దమనకఆహ - కిమత్రవిధేయం - ఆత్మకృతోయందోషః - స్వయంకృ
 తేపిదోషేపరిదేవనమప్యనుచితం-
 తథాచోక్తం ॥ శ్లో ॥ స్వణరేఖామహంస్పృష్టాబధ్వా త్నానంచమూతి
 కాం । ఆదిత్యు శ్చ మణింసౌభుఃస్వ దోషాద్దుఃఖతాశ్చమే ॥ వా ॥ కరటకౌ
 బూతే - కథమేతత్ - దమనకఃకథయతి - అస్తికాశ్చ సపురనామివగ
 రేపీరవిక్రమనామారాజా- తస్యధమాధికాతితాకశ్చిన్నాపితోవధ్యభూ
 మింభీయమానఃకందర్పకేతునామ్నా పరిత్యా జకేనసాధుద్వి తీయేననా
 యంవధ్యభిత్తుక్తావ ప్రాశ్చ లేఘతః-రాజపురుషాడోమః - కింనాయం

వధ్యః - సతహ - క్రూరతాంస్వర్ణరేఖామహంస్పృష్టైశ్చాదివతతి-
 తతిహుఃకథమేతత్ - పరివ్రాజకఃకథయతిఅహంసింహులద్విపస్యభూపతేర్జ్ఞి-
 మూతకేతోపుత్రఃకన్దర్పకేతుః-ఏకదాకేలికాననావస్థితేనమయాపోఃవశిష్ఠు-
 భాష్పుత్రం - యదత్రసముద్రమధ్యేచతుర్దశ్యామావిర్భూతకల్పతరుతలే-
 రత్యావలికిరణకర్పురపర్యజ్ఞేస్థితాసర్వాలజ్ఞా-రభూషితాలక్ష్మీరివప్రి-
 కాంవాదయన్రీకన్యాకాచిద్బుశ్యతఇతితతోహంపోతవశిజమాదాయపోత-
 మారుహ్యతత్రగతః - అనన్తరంతత్రగత్వాపర్యజ్ఞేర్ధిమగ్నతప్తవసావ-
 లోకతాతతస్ససఖీసమేతాసముద్రమధ్యేమగ్నదృశ్యాభవత్ - తతస్త్ర-
 జ్ఞావజ్యగుణాకృష్టేనమయాప్రాప్తబుద్ధ్యర్థమోద్భుతతఃతదనన్తరంకల్పత-
 రోఃశఖామాకృష్టతస్యాఃకనకపత్రనంప్రాప్యసువర్ణప్రాసాదేతథేవసా-
 పర్యజ్ఞసౌవిద్యాధరిభిరుహస్యమానామయాలోకీతాయాచాహందూ-
 రాదేవద్విష్టాసఖీంప్రస్థాప్యసాదరంసుభాషితః - తతస్తతస్సఖ్యాచమ-
 యాపృష్టయాసమాఖ్యాతం - ఏషాకన్దర్పకేతునామ్నోవిద్యాధరచక్రవ-
 ర్తినఃపుత్రీరత్నమగ్జరీనామ - అనయాప్రతిజ్ఞావివాహితఃయఃకనకపత్ర-
 సంస్పృశతుషాగత్యపశ్యతిసంపితుర్లోచరేణమాంపరిజేవ్యతీతి - తది-
 మాంగాన్ధర్వావివాహేనపరిణీతవాక్ - అథగాన్ధర్వవివాహేవృతైత-
 యాసహహంరమమాణశ్చైరంతిష్ఠామితతఏకదారహసితయోక్తం - స్వా-
 మిన్సర్వదాస్వేచ్ఛయాసర్వమిదముపభోక్తవ్యం - కింతేషాచిత్రగ-
 తాస్వర్ణరేఖానామవిద్యాధరినకదాచిదపిస్పృష్టవా - తతస్తద్వచనా-
 దుపజాతకాతుకేనమయాస్వర్ణరేఖాస్తనమణ్డైస్పృష్టా - తయాచచి-
 త్రగతయాప్యహంతథాచరణపజ్జాజాహతః - యథాగత్యస్వరాష్ట్రే-
 పతితః - అథదుఃఖాన్రోహంతప్రజితఃపృథివీంభ్రామ్యన్నిమాంసగరీమను-
 ప్రాప్తః - అత్రచాస్త్రంగతెరవౌప్రవిశన్నేవాసన్నగోపగృహజవానం-
 ప్రార్థితవాక్ - తెనచనిజగేహస్థైకజేహోనుజ్ఞాతః - అనుజ్ఞాయచకథి-
 తాగృహిణీ - యావదహమాగచ్ఛామి - తావదయంయథాభద్రేణతి-
 వృత్తితథాకరిష్యసి - ఇత్యుక్తాగత్య - అథతస్యభార్యాపుంశ్చలీకూత్యా-
 సహమన్త్రయన్రియావదవతిష్ఠత్ - తస్యాఃపతిర్లోష్ఠాదాగతఃసగో-

జఃస్వ వధూంశు స్త్రీయ స్త్రీంమాత్య సహాపశ్య త్ - సాగోపీపతిమాలో
 క్య ఇత్యు ప్సన్నమతిర్నివృత్తామన్దిరాభ్యవరైః యనాద్యకల్పయత్ - త
 త స్తాంగోప స్తాదయిత్యా స్తమ్యైబధ్వాసు ప్రః - తతోర్ధరా త్రప తస్యా
 దూతీనాపితవధూః పున రాగతా తాంగోపీ మువాచ - తవవియోగానలద
 గ్ధోసాముమూర్షర్వ ర్తతేమహానుభావః -

తథాచోక్తం॥ శ్లో॥ రజనీచయనా ధేనఖణ్ణితేతిమి రేనిశి | యూనాంశునాంసి
 వివ్యాధదృష్టాదృష్టామనోభవం ॥ వా॥ తదహమాత్మానమత్రబధ్వాతి
 హ్మమి - త్వంతత్రగత్వాతంసంభాష్యసత్పరమాగచ్ఛ - తథానుష్ఠితేసతి
 సగోపఃప్రబుధ్వావదత్ - ఇ దానీజారా నిక్తంన యాసికథం - తత శ్చే
 యందూతీనకించిద్వ్యవీతి - తదాదర్శామ తైరమాత్రంనదదానీత్యుక్త్వాప్ర
 కుపితేనగోపేనతస్యానాసికాచ్చిన్నా - పునఃసు ప్రః - అ న స్తరమాగతా
 సాగోపీదూతీమపుచ్ఛత్ - కావారాదూత్యువాచ - పశ్య మేముఖంశు
 మనాసి కైవవారాంకథయతి - అ న స్తరంసాగోపీత ధైవాత్మానంబధ్వా
 వస్థితా - దూతీచ్చిన్న నాసికాంగృహీత్వానిజగృహముపగతవతీవిషాదం
 భావయ స్తీస్థితా - తతః ప్రాతర నేననాపితేనయుర భాణ్డయాచితే సతిసా
 యుర భాణ్డమదత్వాయుర మేకం ప్రాదాత్ - పశ్చాదయంనాపితఃప్రకు
 పితఃయురందూరా దేవగృహే ప్ర ఊర్తవాన్ - అ థక ర్తితనాసికేయంవి
 నాపరాధేనా నేనమమనాసికాచ్చిన్నే త్యుక్త్వా ధర్మాధికారిసమీపమేన
 మానీతవతి - సాచగోపీతేనగోపేనవృష్టోవాచ - అరేపాపకోమాంశుహా
 సతీంవిరూపయతుంసమర్థః - మమవ్యవహారమకల్పమమష్టేదిక్పాలాచవ
 జానన్తి -

యతః॥ శ్లో॥ ఆదిత్యచన్ద్రావనిలోనలశ్చద్యౌర్భూమిరాపోహృదయంయమ
 శ్చ | ఉభేచనన్ధ్యోరజనీదినంచధర్మశ్చజానాతినరస్య వృత్తమ్ ॥ వా॥ త
 తోహంయదిమహాసతీ - నిజస్వామినంవిహాయనాన్యంశునసాపిచిన్తయా
 మి - తదామమముఖమక్షతంభవతు - తతోయావదసాగోపః ప్రదీపమా
 దాయతన్తు ఖమక్షతమపశ్య త్ - తావ దేవక్షమ్యతాంశుమాచరాధమి
 త్యుక్త్వాపరిభ్రమ్యహృష్టహృదయోబన్ధనాద్విముచ్య తచ్ఛ రణయోఃపతి
 త్వోవాచ - ధన్యోహంయ స్వేదృశీసతీభార్యా -

శ్లో॥ మధుతివృత్తివాచియోషితాంహృదిహాలాహలమేవకేవలమ్ | అతప
వనిసీయతేధరోహృదయంముష్టిభిరేవతాడ్యతే | వా || తతశ్చసాధార్యా
త్రాంశ్యఃఖతయూయంరాజపురుషాః - అయంగృహనిఃసృత్యద్వాదశ
భిర్వస్తైర్వాణిజ్యంకృత్వామలయోచకణ్ఠాన్నానాదుర్లభానిరత్నాన్యాదా
యేమాం సగరిమా గతః - అత్రవేశ్యాగృహేసుప్తః - తతఃకుటిన్యాగృహ
ద్వారిస్థాపితకాష్ఠఘటితవేతాలస్యమూర్ధ్ని పురత్నమేకమత్యుత్కృష్టమా
స్తే - తద్దృష్టాద్ధృత్తులభేనసాధునారాత్రాపుణ్ణాయహస్తోయదారత్నేదత్తః
తద్దైవతేనవేతాలేనసంచారితోబాహుభ్యాంపీడితఃసన్నార్తనాదంచకా
ర - పశ్చాదుత్థాయకుటిన్యోక్తం - సాధోపుత్రమలయోచకణ్ఠాహగతో
సి - తత్సర్వరత్నానిప్రయచ్ఛ - సచేదనేనసత్యక్తప్ర్యాసి-భ్రష్టమేవాయం
చేటకః - తతోనేనసర్వరత్నానిసమర్పితాని - అధునాచాయమపిహృతస
ర్వస్వాస్త్యాభిర్నిలితః - పతత్సర్వంశ్రుత్వా రాజపురుషైర్నార్యయఃప్రవర్తి
తః - అతోహంబ్రవీమిస్సర్వరేఖామహాన్స్పృష్టైస్త్యాది - తతస్త్వయం
కృతోయందోషః - అత్రవిలపసమప్యనుచితం - త్థణంవిమృశ్యమిత్రయథా
నయోఃసాహార్దంమయాకారితం - తథామిత్రభేదోపమయాకార్యః ||
యతః | శ్లో॥ అతథ్యాన్యపితథ్యానిదగ్ధయన్త్యతిపేశలాః | సమేనమ్నో
న్నతానీవచిత్రకర్తృవిదోజనాః || అపరంచ | ఉత్పన్నేష్వపికార్యేషుమతి
ర్యస్యసహీయతే | సనిస్తరతిదుర్లాభిగోపీజారద్వయంయథా ||
వా || కరటకఃపృచ్ఛతికథమేతత్ - దమనకఃకథయతి - అస్తద్వా రవ
త్యాంపుర్యాంకస్యచిద్దోషస్యవధూర్బంధకీ - సాగ్రామస్య దండనాయ
కేనతత్పుత్రేణచనమంరమతే -
తథాచోక్తమ్ | శ్లో॥ నాగ్నిస్తృప్య తికాష్ఠానాంనాపగానాంమహేనా
దధిః | నాంతకఃసర్వభూతానాంనపుంసాంవామలోచనాః || అన్యచ్ఛ ||
సచానేననమానేననాజవేననసేవయా | సశస్త్రేణనశాస్త్రేణసర్వథా
విషమాస్త్రీయః | యతః || గుణాశ్రయంకీర్తియతంచకాంతరత్నంవిధే
యంసథనంరతిజ్ఞమ్ | విహాయశీఘ్రంవనితావ్రజంతినరాధమంశీలగుణా
దిహీనమ్ | అపరంచ || నతాద్భుతీప్రీతిముపైతినారీవిచిత్రశయ్యాశయతా

పికామమ్ | యథాహిగూర్వాదివికీణభూమా ప్రయాతిసౌఖ్యంబేరకా
 ప్రసక్తాత్ || వా || అథసాకదాద్విద్యనాయకసు తేనసహరమమాణాతిష్ఠ
 తి - అథదండనాయకమాయాంతందృష్ట్యాతత్పు త్రంకుసూలేనిక్షిప్యదండ
 నాయకేనసమంతథైవాక్రీడత్ - అనంతరంతస్యాభితాగోపోగోష్ఠాత్స
 మాగతః - తమాలోక్యగోప్యేక్తమ్ - దండనాయకస్వంలగుడంగృహీత్వా
 కోపదశయకసత్వరంయాహి - తథాకృతేగోపనాగత్యపత్నీ పృష్టా
 కేనకార్యేణా త్రదండనాయకఃసకోపఃసమాగతః - సాబ్రూతే - అయం
 కేనాపికారణేనపుత్రస్యోపరిక్రద్ధః - సచశలాయమామోత్సాగత్య ప్రవీ
 ఙ్మః - మయాకుసూలేనిక్షిప్యరక్షితఃపితౄణాన్విష్యాత్రగృహేనదృష్టః - అ
 తోయంకుపితపవగచ్ఛతి - తతఃసాతత్పుత్రంకుసూలాదవతార్యదర్శితవతీ -
 తథాచోక్తమ్ || శ్లో || ఆహారోద్విగుణఃస్త్రీణాంబుద్ధిస్తాసాంచతుగుణా
 వక్షుణోవ్యవసాయశ్చకామశ్చాజ్ఞగుణఃస్తృతః || వా || అతోహంబ్రవీమి
 ఉత్పన్నేష్వపికార్యేష్విత్వాది - కరటకాబ్రూతే - అస్త్యే వం - కేంత్వన
 యోమహానిని సగఃస్నేహఃకథంభేదయితుంశక్యః - దమనక ఆహ -
 ఉపాయశ్చింతనీయః -
 తథాచోక్తమ్ || శ్లో || ఉపాయేనహియచ్ఛక్యంనతచ్ఛక్యంచరాక్రమైః |
 కాశీకనకసూత్రేణకృష్ణనశవమఘాతయత్ || వా || కరటకఃపుచ్ఛతి - క
 ఠమేతత్ - దమనకఃకథయతి - కస్త్రింశ్చిత్తరౌవాయసదవృత్తీనివసతః
 తయోరపత్యానితత్తరుకోటరేవస్థితకృష్ణసర్పేణఖాదితానితతఃపునగః
 భవతివాయసీబ్రూతే - స్వామిత్యజ్యతామయంతరుః - అత్రైవత
 స్తాత్కృష్ణసర్పదావయోకదాదిదపప్రజావృద్ధిర్నభవిష్యతి -
 యతః || శ్లో || దుష్టాభార్యాశతంమిత్రంభృత్యాశోచ్యతరదాయకాః | సస
 ర్దేచగృహేవాసామృత్యురేవనసంశయః || వా || వాయసోబ్రూతే - ప్రి
 యేనభేతవ్యం - వారంవారంమయైతస్య మహాపరాధఃసాధః - ఇదానీం
 పునర్న తుంతవ్యః - వాయస్యాహ - కథమనేనబలవతాసాధంభవాన్
 విగ్రహీశుంసమభః - వాయసోబ్రూతేఅలమనయాశంకయా -
 యతః || శ్లో || బుద్ధిర్యస్యబలంతస్యనిర్బోధస్యకుతోబలమ్ | వశ్యసింహా
 మదోన్మత్తశశశశననిపాతితః || వా || వాయస్యాహ - కథమేతత్ - వా

యసఃకథయతి - అస్తిసుందరనామ్ని చర్వతేమదాంతో నామసింహః
సచసర్వదాపశూనాంవధంకుర్వన్నాస్తేతతఃసర్వైఃపశుభిర్మితౌత్వా
ససింహుఃపిష్టః - కిమథంసర్వ పశువధఃక్రియతే - వయమేవభవ
దాహారాథంప్రత్యహమేకైకంపశుందాస్యామఃసింహానోక్తమ్-ఏవ
మస్తు - తతఃప్రభృత్యేకైకంపశుంభత్యున్నాస్తే - అథకదాచిద్వైధి
శశకస్యవారఃసమాయాతః - సోచింతయత్ -

శ్లో || త్రాసహేతోర్నినీతిస్తుక్రియతేజీవితాశయా । పశ్చత్వంచేద్ద
మిష్యామికింసింహోనునయేనవా || వా || తన్మందంమందముపగచ్ఛామి - త
తఃసింహుఃపిష్టఃపీడితఃకౌపాత్తమువాచకిమగమేవిలంబకారణం
సోబ్రవీత్ - నాహమపరాధిఅపితుసింహంతరేణావలోకితోబలాద్భృతః
పునరాగమనాయశపథంకృత్వాస్వామినేతన్నివేదయితుమత్రాగతో
స్త్రిసింహఃసకోపమాహ - నత్వరంగత్వాదశయ - క్వోసాదురాత్మాతి
ష్ఠతి - తతఃశశకస్తంగృహీత్వాగంభీరకూపసమీపంగతః - అత్రాగత్యప
శ్యతుస్వామీత్యుక్తావకూపాంతజ్జతేతత్సహస్యప్రతిబింబందశిత
వా - తతోసాదవధ్ధాతఃకోపాత్తస్యోపరిపాత - ఉద్వేగపాదోధఃశి
రాస్తజ్జలేమగ్నఃపశ్చత్వమగమత్ - అతోహంబ్రవీమిబుద్ధిర్యస్యేత్యాది -
వాయస్యాహసర్వంశ్రుతంసంప్రతియథాకతవ్యంతదుపదిశ్యతామి
తి - వాయసోవదత్ - అత్రాసన్నేసరసిరాజపుత్రఃసతతమాగత్యన్నా
తి - స్నానసమయేతదజ్ఞాదవతారిశంతీథశిలానిహితకనకసూత్రంప
శ్చావవిధృత్యానీయాన్తిమోటరేపాతయేతి - అథకదాచిత్స్నాతుంజ
లంప్రవిష్టేరాజపుత్రేవాయస్యాశదనుష్ఠితం - అథకనకసూత్రానుసరణ
ప్రవృత్తేరాజపురుషైస్తత్రతరుకోటరేకృష్ణసర్పద్బుష్టోవ్యాపాదితశ్చ - అ
తోహంబ్రవీమ్యపాయేనహియచ్ఛక్యమిత్యాది - కరలకఆహ-యద్యేవం
తదాగచ్ఛ - శివాస్సంతులేపంథానః - తతోదమనకఃపింగలకసమీపంగ
త్వాప్రణమ్యోవాచ - దేవ - ఆత్యయికంపచనమకుశలంమన్యమానః -
సమాగతోస్మి

యతః || శ్లో || ఆపద్యన్నాగగమనేకార్యకాలాశ్యయేషుచ । కల్యాణవ
చనంబ్రూయాదపృష్టోపిహితోనరః || అన్యచ్ఛ | భోగస్యభాజనంరాజా

నరాజాకార్యభాజనమ్ | రాజకార్యచరిధ్వంసీమంత్రీనోషేణలిప్యతే | తథా
హి || వా|| పశ్యామాత్మానామేషక్రమః || శ్లో || వరంప్రాణపరిత్యాగః శిరసో
వాపికతః సమ్ | నతుస్వామిశదాహ్లాపిపాత కేచ్ఛోరుపేతుణమ్ || వా||
పింగలకః సాదరం బ్రూతే - అభభవాః కింవ క్తుమిచ్ఛతి - దమనకఆహ -

అయంతావత్సంజీవకస్తవోపర్య సదృశవ్య చహారీ - తథాచాస్తత్సన్ని
ధానేశ్రీమద్దేవపాదానాం శక్తిశ్రయనిందాంకృత్వా రాజ్యమేవాభిలష
తి - ఏతచ్ఛృత్వా పింగలకః సాశ్చర్యంతూష్ణీంస్థితః - దమనకః పునరాహ -
దేవసర్వామాత్యపరిత్యాగంకృత్వా ఏకపవాయంసకలకార్యాధికారి
కృతః - అయంచమహాదోషః -

యతః || శ్లో || అత్యుచ్ఛ్రితేమంత్రీనిపాథివేచవిష్టభ్యపాదాపువతిష్ఠతే
శ్రీః || సాస్త్రీస్యభావాదసహాభరస్యతయోన్యజ్ఞా రేకతరంజహాతి || అప
రంచ || ఏకంభూమిపతిః కరోతి సచివం రాజ్యప్రధానం యదాతం మోహ
చ్ఛ్రియతే మదః సచమదాలస్యేన నిభిద్యతే | నిభిన్నస్య పదంకరో
తి హృదయేతస్య స్వతంత్రస్త్వహా || స్వాతంత్ర్యస్త్వహాయాతతః సన్
శతేః పాశాంతికంద్రుహ్యతి -

తథాచోక్తమ్ | విరక్తస్య చభక్తస్య గంతస్య గళితస్య చ | అమాత్యస్య
చ మష్టస్య మూలాదుద్ధరణం వరమ్ | కించ || యః కుర్వాత్సచివాయ త్తాం
శ్రియంతత్వాసనే సతి | సో ధవజ్జగతీపాలః సీదెత్సంచారకైర్వి నా || విశే
షతశ్చ | సదామాత్యేన సాధ్యస్సాన్యతో సమృద్ధస్సర్వ ఏవహి | సిద్ధా
నామయమాదేశః యుద్ధిచ్ఛేత్తవికారిణీ || వా || సచసర్వకార్యే స్వేచ్ఛా
తః ప్రవర్తతే - తదత్ర ప్రమాణం స్వామీజానాతి -

శ్లో || నసోస్తిపురుషో లోకేయోనకామయతే శ్రియమ్ | శరస్యయవ
తింభార్యాంసాకాంతుం నేక్షతేచకః || వా || సింహాచావిమృశ్యాహ - భ
ద్రయధ్యప్యేవం - తథాపి సుంజీవకేన సహమమమహాదోషహః -
పశ్య || శ్లో || కుర్వన్నపివ్యధీకానియః ప్రియః ప్రియఎవసః | అశేషదోష
దుష్టోపికాయః కస్యనల్లభః || అన్యచ్ఛ్చ || అప్రియాణ్యపి కుర్వాణోయః
పియః ప్రియపవసః | దగ్ధుర్నిరసారేపికస్యవహ్నివసాదరః ||

వా॥ దమనకఃపునరాహ - దేవసపివాతిదోషః -

యతః ॥ శ్లో॥ యస్మిన్నేవాధికంచక్షురారోహయతిపార్థివః॥ సుతేమాత్యే
పుష్పదాసీనేసలత్కృతీయతేజనః॥ శృణుదేవ॥ అప్రియస్యౌపిపథ్యస్యపరి
తామస్సుఖావహః॥ వత్తాశ్రోతాచయ॥ తాస్మిరమస్తేతద్రసంపదః॥ వా॥
త్వయాచమూలభృత్యానపాస్యా యమాగన్తుకఃపురస్కృతః - ఏత
చ్ఛానుచితంకృతమ్ -

శ్లో॥ మూలభృత్యాపరాధేననాగన్తాః॥ పతిపాలయెత్ | నాతఃపరతరో
దోషోరాజ్యభేదకరోయతః ॥ వా॥ సింహానాబూతే - కిమాశ్చర్యంమ
యాయమభయమభయవాచందత్వానీతఃసంవర్ధితశ్చ - తతోకథంద్రు
హ్యతి - దమనకోవదతిదేవ -

శ్లో॥ కుర్జనఃప్రకృతింయాతిసేవ్యమామోపనిత్యశః॥ సేవదనాభ్యజ్ఞమో
పాయైఃశ్వపుచ్చమివనామితమ్ | అపరంచ॥ సేవితోమద్దితశ్చైవరజ్ఞ
భిఃపరివేష్టితః॥ యుక్తోద్వాదశభిర్వదైఃశ్వపుచ్చఃపకృతింగతః ॥ అన్య
చ్చ॥ వర్జనంచాథసన్యాసంఖిలానాంపీతయోకుశః॥ ఫలన్యమృతసేకేపివ
పథ్యానివిషద్రుమాః॥ వా॥ అతోహంబ్రవీమ్॥ శ్లో॥ అపృష్టోపహితంబ్రూయా
ద్యస్యనేచ్ఛేత్పరాభవం॥ ఏషపవనతాంధగ్తోవిపరీతమతోన్యథా॥ శతాచో
క్తం॥ సన్నిగ్ధకుశలాన్నివారయతియస్తానగర్హయన్నిర్మలం॥ సాస్త్రీయా
నువిధాయినీసమతిమాకాయస్పద్భిరభ్యర్చ్యతే॥ సాస్త్రీర్యానమదంకరోతి
ససుఖీయస్తృష్టయాముచ్యతే॥ తన్నిత్రంయదకృత్త్రిమంసపురుషోయః
ఖద్యతేనేన్ద్రియైః ॥

వా॥ యదిసంజీవకవ్యసనాద్దితోవిజ్ఞాపితోఽస్మామీననివర్తతే - తదాభృ
త్యేనదోషః -

తథాచ ॥ శ్లో॥ సృష్టకామాసక్తోనగణయతికార్యంనచహితంయథేష్టం
స్మచ్చందః ప్రవిచరతీనుత్తోగజిజ్ఞవ॥ తతోమానధ్మతఃసపతతియదాశో
కగహనేగదాభృత్కేదోషాక్షిపతీననిజంవేత్త్యవినయమ్ | పింగలకఃస్వ
గతమ్ - నచరస్యౌచవాదేనకైమాందండమాచరేత్ | అత్తనావగమం
కృత్వాబధ్నియాత్పుజయేచ్చ వా॥ తథాచోక్తమ్ | గుణదోషావనిశ్చి

త్యకుర్యాన్న గ్రహనిగ్రహా । స్వనాశాయయథాన్య సోదర్పాత్స ప=
ముఖేకరః ॥ వా ॥ ప్రకాశంబ్రూతే - తదాసంజీవకఃకింప్రత్యాదిశ్య తాం
దమనకఃససంభ్రమమాహ - దేవమైవం - ఎతావతామంత్రభేదోజాయ
తే ॥ తథాచోక్తమ్ ॥ శ్లో ॥ మంత్రబీజమిదంగుప్తరక్షణీయంయథాతథా ।
మనాగపినభిద్యేతతద్భిన్నంన ప్రరోహతి ॥ కించ ॥ ఆదరస్య ప్రధానస్యక
తవ్యస్యచకమణః । ఊప్రమక్రియమాణస్యకాలఃపిబతిత ద్రవమ్ ॥ త
దవశ్యంసమారభోమహ తాప్రయత్నేనసంపాదనీయః ॥ కించ ॥ మంత్రో
యోధభివాధీరఃసర్వాంగై స్సంవృతై రపి । చిరంసహతేస్థాతుంపరేభ్యో
భేదశంకయా ॥ వా ॥ యద్య సాదృ ప్తదోషోపిదోషాన్ని వత్సంసంధాత
వ్య స్తదతీవానుచితం -

యతః ॥ శ్లో ॥ సకృద్దృష్టంతుయన్త్రిత్రంపునస్సంధాతుమిచ్ఛ తి । సమృత్తు
మేవగృహ్ణాతిగర్భమశ్వ తరీయథా ॥ వా ॥ సింహావా బ్రూతే - జ్ఞాయ
తాతావత్కిమయమస్మాకంకతుంసమర్థః - దమనక ఆహ - దేవ
జ్ఞో ॥ అజ్ఞో భావమజ్ఞాత్వాకథంసామర్థ్యనిజణయః -

వశ్యటిట్టిభమాత్రేణసముద్రోవ్యా కులికృ తః ॥ వా ॥ సింహః
శ్చుచ్ఛతి - కథమేతత్ - దమనకఃకథయతి - దక్షిణసముద్రతీరేటిట్టిభదం
వతీనివసతః - తతస్టిట్టిభీచాసన్న ప్రసవాభతారమాహ - నాథ ప్రస
వయోగ్యస్థానంనిభృతమనుసంధీయతామ్ - టిట్టిభోవదత్ - నన్విద మే
వస్థానంప్రసూతియోగ్యమ్ - సాహ - సము ద్రవేలయాస్థానమిదంవ్యా
ప్యతే - సోబ్రవీత్ - భద్రేకిమహంనిబలః - మమగృహవస్థితాన్య జ్ఞా
నికింసముద్రేణాపహతవ్యాని - టిట్టిభీవిహస్యాహ నాథత్వయాసముద్రే
ణచమహదంతరమ్ -

అథవా ॥ శ్లో ॥ పరాభవంపరిచ్ఛేతుంయోగ్యా యోగ్యంనవేత్తియః । అ
స్తేహయ స్యవిజ్ఞానంసకృచ్ఛేపినసేదతి ॥ అపిచ ॥ అనుచితకార్యా రంభః
స్వజనవిరోధోబలీయసాస్పర్థా । ప్రమదాజనవిశ్వా సోమృత్యోద్వా
రాణిచత్వారి ॥ వా ॥ తతఃకృచ్ఛేణస్వామివచనాత్సతత్రైవప్రసూతా
వీతశర్వం శ్రుత్వాసముద్రేణతచ్ఛక్తిజ్ఞాసాధంతదండాన్య పహృతా

ని - అథటిట్టిభీశోకాతాభాతాఃభూతాఃరమాహ-సాధకప్రమావ తితం- తాన్యం
దానిమేవమృతాని-టిట్టిభోవదత్ ప్రయేమాభైపీరిత్యుక్త్వాపక్షిణామ్మేళ
నంకృత్వా - పక్షిస్వామిమోగరుడస్యసమీపంగతః - త త్రగత్వా సకల
వృత్తాంతంటిట్టిభేనభగవతోగరుడస్యపురతోనివేదితం - దేవసముద్రేణా
హంస్వగృహోవస్థితోవినాపరాధేనై వనిగృహీతః- తద్వచనమాకణ్ఠ్యా
గరుత్మతావ్రభుర్భగవన్నారాయణస్సృష్టిస్థితి ప్రళయహేతుర్విజ్ఞప్త

స్స ముద్రమండ దానా యాదిదేశ - తతోభగవదాజ్ఞామూలౌనిధాయ
సముద్రేణ తాన్యం దానిటిట్టిభాయసమపితాని - అతోహంబ్రవీమ్యజ్ఞా
జ్ఞీభావమజ్ఞాత్వేత్యాది-

శ్లో॥ శాస్త్రాతిక్రమమజ్ఞాత్వావైరమారభేతద్విషః | సశరాభవమాప్నో
తిసముద్రప్రవట్టితిభాత్ | వా॥రాజాహ- కథమసాజ్ఞాతప్ర్యాద్రోహమ
ద్ధిరితి - దమనకఃపునరామాయదాసౌసదర్పశ్శృణోగ్రప్రహరణాభిముఖ
శ్చుకితమివాగచ్ఛతితదాజ్ఞాస్యతిస్వామీ - ఏ వముక్త్వాసంజీవకసమీపం
గతశ్చ - మందమ్మందముపసర్పన్విస్తీతమివాత్సానమదర్శయత్ - సంత
వకెనసాదరముక్తంభద్రమశలంతే - దమనకోబ్రూతే - అమజీవినామతల్ల
కుశలం -

యతః॥ శ్లో॥ సంపత్తయఃపరాధీనాస్సదాచిత్తమనిర్వృతమ్ | స్వజీవితే
చ్యవిశ్వాసప్రేమాంయోరాజసేవకాః | అన్యచ్ఛాకొర్థాన్నాప్యనగర్వి
తావిషయణఃకస్యాపదోస్తంగతాః | స్త్రీభిఃకస్యనఖణ్డితంభువిమనఃకో
వాస్తీరాజ్ఞాంప్రియః | కఃకాలస్యభుజాన్తరంసవగతఃకోర్థిగతోగౌరవమ్
కొవాదుర్జనవాగురాసుపతితః | యేమేణయాతఃపుమాన్ | వా॥ సంజీవకే
మోక్తంసఖాబ్రూహికిమేతత్ - దమనకఆహ-కింబ్రవీమిమన్దభాగ్యః-

పశ్య॥ వా॥ మజ్జన్నపిపయోరాశౌలభ్యా సర్పావలంబనమ్ | శముచ్ఛ్చ
తినచాథతైతథాముగ్ధోస్త్రిసంప్రతి | యతః॥ ఏ కత్రరాజవిశ్వాసోనశ్య
త్యస్యత్రబాధవః | కింకరోమిక్వగచ్ఛామిపతితోదుఃఖసాగరే | వా॥ ఇ
త్యుక్త్వాదీర్ఘంనిశ్యసోమ్యపవిష్టః - సంజీవకోబ్రూతేమి త్రతథాపిసువిస్తర
మ్మమోగతముచ్యతాం - దమనకస్సునిభృతమాహ-యద్యపిరాజవిశ్వా
సోనకథనీయస్తథాపిభవానస్తదీయప్రత్యయాదాగతఃమయాపరలోకా

ర్థినావశ్యంతవహితమాభ్యేయం - శృణు - అయంస్యా మీతప్రాపరివిక్య
తబుద్ధిరహస్య క్తనాక - సంజీవక మేవహత్వా స్వ పరివారంతర్పయా
మీతి- పతచ్ఛ్రుత్వా సంజీవకః పరంవిషాదమగమత్ . దమనకఃపునరా
హ - అ లంవిషాదేన ప్రాప్తకాలకార్య మనుష్ఠీయతాం - సంజీవకఃతు
ణంవిమృశ్యాహ-సుముఖాదిదముచ్యతే .

శ్లో॥ దుర్జనగమ్యానార్యఃప్రాయేణాపా త్రభృద్భవతిరాజా । కృపణాను
పారిచధనంచేప్రాగిరిజలధివర్షీచ ॥ తథా॥ నీచమా శ్రయతేలక్ష్మీరమలీనం
సరస్వతీ । అపాత్రంభజతేనారీగిరౌవర్షతివాసవః ॥ వా ॥ స్వ గతంకిం
వాదుర్జనచేష్టితంనవెద్దితద్వ్యవహారంపి నేతుంనశక్యతే -
యతః॥ శ్లో॥ కశ్చిదాశ్రయసౌందర్యాద్ధ త్రేతోభామసజ్జనః । ప్రమదాలో
చనన్యస్తంమలీమసమివాంజనమ్॥వా ॥ తత్రవిచిన్మ్యాక్తంకష్టం కిమిద
మాపతితం-

యతః ॥ శ్లో॥ ఆరాధ్యమామోన్య పతిఃప్రయత్నాన్న తోషమాయాతి
కిమత్రచిత్రమ్ । అయంత్యపూణప్రతిభావిశేషాయస్సేవ్యమామోరిపు
తాముపైతి ॥ వా ॥ తదయమశక్యార్థప్రమేయః -

యతః ॥ శ్లో॥ నిమిత్తముద్దిశ్యహియఃప్రకుప్యతిధు) వంసతస్యా పగమేప్ర
సేదతి । అకారణద్వేషిమనస్త్రయస్యకథంజనస్తంపరితోషయిష్యతి ॥

వా ॥ కింమయాపకృతంరాజ్ఞోభవానిర్ణిమిత్తావకారిణశ్చభవన్తిరాజానః
దమనకోబ్రూతే - పవమేతచ్ఛృణు

శ్లో॥ విజ్ఞేస్సన్ధిగైరుపకృతమపిద్వేష్యతామేతికశ్చిత్ । సాక్షాదనైర్వరపకృ
తమపిప్రీతిమేప్రాపయాతి । చిత్రంచిత్రంకిమథచరితంనైకభావాశ్రయా
ణామ్ । సేవాధర్మఃపరమగహమాయోగినామప్యగమ్యః॥ అన్యచ్ఛ ॥ సుకృ
తశతమసత్సునష్టంసుభాషితశతంచనష్టమబుధేషు । వచనశతమవచనకరే
షుబుద్ధిశతమచేతనేషునష్టం॥

కించ । చందనతరుషుభుజ జ్ఞాజలేషుకమలానితత్రచగ్రాహః । గుణ
ఘాతినశ్చఖిలాభోగేషుసుఖాన్యలంసవిఘ్నాని । అన్యచ్ఛ । మూలంభుజ
జ్ఞైకుసుమానిభృజైశ్చాష్టవజ్జైశ్చిఖరాణిభజ్జైః । నాన్యైవతచ్ఛందనపా
దవస్యయన్నాశ్రితందుష్టవరైః కుపజైః॥

వా॥దమనకోబ్రూతే- అ యంతావత్సాన్వ మేవాచినుధురోవిషహ్య దయో
జ్ఞాతః॥యతః॥శ్లో॥ దూరాదుచ్చితపాణిరాద్ధ్రనయనఃప్రోత్సారితాధా-
సనోగాధాలిజ్ఞసతత్పరః ప్రియకథా ప్రశ్నేషుద త్తాదరః॥ అంతర్భూతవి
షోబహిర్మధుమయశ్చాతీవమాయాపటుఃకోనామాయమపూర్వనాటకవి
ధిర్యశ్శిక్షితోదుర్జనైః॥ తథాహి ॥ పోతోదుస్తరవారిరాశితరణేషీపోంధకా
రాగమే॥ నిర్వాతేవ్యజనంమదాంధకరిణాందర్పౌపశాన్త్యైస్సృణోః॥ ఇత్యత
ద్భువినాస్త్రీయస్యవిధినాసోపాయచి న్తాకృతా॥ మన్యేదుర్జనచి త్వవృత్తి
హరణేథాతాపిభగ్నోద్భయః॥

వా ॥ సంజీవకఃపునర్ని శ్వస్యకష్టంభోకథమహంసస్యభక్షకఃసింహేనని
పాతితవ్యః-

యతః॥శ్లో॥ ద్వయోరేవసమంతిద్వయోరేవసమంబలమ్తయోర్వి
వాదోమస్తస్యోనోత్తమాధమయోఃక్వచిత్॥

వా ॥ పునర్నిచిస్త్యకేనాయంరాజామమోపరివికారితోనజానేభేదముపగ
తాద్రాజ్యస్సదాభేతవ్యం-

యతః॥శ్లో॥ మన్త్రిణాశృధివీపాలచి త్తంవిషుటితంక్వచిత్॥ వలయంస్ఫ
టికస్యేవకోహిసన్ధాతుమిశ్వరః॥ అన్యచ్ఛ॥ వజ్రంవరాజతేజశ్చన్వ
యమేవాతిభీషణమ్॥ ఏకమేకత్రచతతివత త్యన్యత్సమస్తతః॥

వా ॥ తతస్సంగ్రామేమృత్యురేవవరమిదానీంతదాజ్ఞానవర్తనమయుక్తం
యతః॥ మృతఃప్రాప్నోతివాస్వర్గంశత్రుంహత్యానుభానివా॥ ఉభావపి
హిశూరాణాంగుణావేతాసుదుర్లభా॥ వా॥ యుద్ధేకాలశ్చాయం-

శ్లో॥ యత్రాయుద్ధేధువంమృత్యుర్యుద్ధజీవితసంశయః॥ తమేవకాలంయు
ద్ధస్యద్రవదన్వినసీషణః॥ యతః॥ అయుద్ధేహియదావశ్యేన్నకించిద్భిత్మా
త్సనః॥ యుద్ధమానస్తదాప్రాజ్ఞోమియతేరిపుణాసహ॥ జయేచలభతేల
క్ష్మీంమృతావపిసురాజ్ఞనామ్॥ క్షణవిధ్వంసినఃకాయాఃకాచి న్తామరణేరణే॥

వా ॥ ఏతచ్చిన్ద్రయత్వాసంజీవకఆహ - భోమిత్రకథమసామాంజిఘంసు

జ్ఞాతవ్యః-దమనకోబ్రూతే - యదాసాస్త్రభక్తస్సమున్నతలంగూలఉన్న
తచరణోవిష్ట తాస్యస్తాన్వంపశ్యతితదాత్వమేవస్వవిక్రమందర్శయిష్య

సి॥యతః॥ శ్లో॥ బలవానపిని నైజాఃక సృణాభిభవాస్పదమ్|నిశ్శబ్దాదీం
యతేలోకైఃపశ్యభస్మచయేపదమ్|

వా॥ కింతు సర్వమేతత్సుగు ప్రమనుష్టతవ్యం మోచేన్నత్వంనాహమిత్య
త్వాదమనకఃకరటక సమీపంగతః-కరటకే మోక్షంకింనిష్పన్నం-దమనకే
మోక్షంనిష్పన్నోసావమ్యోన్యభేదః - కరటబ్రూతే-కోత్ర సందేహః-
యతః॥ శ్లో॥ బంధుఃకోనామదుష్టానాంకుశ్యతేకోనయాచితః|కోనుత్యప్య
తివిత్తేనకుశ్యత్యేకోనపణ్డితః॥ అన్యచ్ఛ| దుర్వృత్తిఃక్రియతేధూరైశ్శీ
మానాత్మవివృద్ధయే॥ కిన్నామఖిలసంసరగతురుతేనాశ్రయాశవత్ |

వా॥ తతోదనమకఃపిజ్జశక సమీపంగత్వా దేవసమాగతోసాపాపాశయః
తతఃసజ్జీభూయస్థీయతామిత్యత్వాపూర్వోక్తాకారంకారయామాససం
జీవకౌప్యాగత్య తథావిధంపిక్యతాకారంసింహందృష్ట్వాస్వా నురూపంవి
క్రమంచకార - తతస్తమోర్భుద్ధేసంజీవకస్సింహేనవ్యాపాదితః - అథ
సంజీవకంపేవకంపింగళకౌవ్యాపాద్యవిత్రాన్తఃసశోకభవతిష్ఠతి-బ్రూతే
చకిన్మయాదారుణంకర్తృకృతం-

యతః॥ శ్లో॥ వరై స్సంపూజ్యతరాజ్యంస్వయంపాపస్యభాజనమ్ | ధ
ర్మాతిక్రమతోరాజాసింహలూహస్తివధాదివ॥ అపరంచ॥ భూమ్యేకదే
శస్యగుణాన్వితస్యభృత్యస్యవాబుద్ధిమతఃప్రణాశః| భృత్యప్రణాశేమర
ణంనృపాణాంనష్టాపిభూమిఃసులభానభృత్యాః॥

వా॥ దనకోబ్రూతేస్వా మికోయంనూత మోన్యాయఃయదరాతింహ
త్వాసంతాపఃక్రియతే -

తథాచోక్షం॥ శ్లో॥ పితావాయదివాభ్యాతాపుత్రోవాయదివాసుహృత్|
ప్రాణచ్ఛైదకరారాజ్ఞాహ న్రవ్యాభూతిమిచ్ఛతా॥ అపివ॥ ధర్మార్థకా
మతత్వజ్ఞోనైకాన్తకరుణోభవేత్ | నహిహస్తస్థమప్యన్నంతుమావాకా
భక్షితుంతుమః॥ కించ॥ తుమాశత్రోచమి త్రేచయతేనామేవభూషణమ్|
అపరాధిషుసత్వేషునృపాణాంనైవదూషణమ్| అపరంచ॥ రాజ్యాలో
భాదహంకారాదిచ్ఛాతస్సాన్విమనఃపదమ్ | ప్రియశ్చిత్తంతుతస్యైకం
జిహ్వాత్సగోనచావరమ్॥ అన్యచ్ఛ॥ రాజాఘృణీబ్రాహ్మణస్సర్వభక్ష
స్తీన్రిచాశశాదుష్ప్రకృతిస్సహాయః| ప్రేష్యఃప్రతీపాధిక్యతఃప్రమాదీ

త్యాజ్యాభిమేసప్రకృతంసవేత్తియః ॥ విశేషతశ్చ ॥ సత్యాన్యతాచప
రుషాప్రియవాదినీచ ॥ హింస్యాదయాఋరపిచాథాపరావదాన్యా ॥ ని
త్యవ్యయాప్రచురరత్నధనాగమాచ ॥ వేశ్యాంగనేవన్యపనీతిరనేకరూపా
వా ॥ ఇతిదమసకేసంతోషితఃపింగళకస్సాన్వప్రకృతిమాపన్నస్సింహః
సనేసముపవిష్టః - దమనకః ప్రహృష్టమనావిజయతాం - మహారాజశు
భమస్తుసర్వజగతామిత్యుక్తాయథాసుఖమవస్థితః - విష్ణుశమోవాచ
సుహృద్భేదశ్శుతస్తావత్భవద్భిః - రాజపుత్రాణామభవత్ప్రసాదాచ్ఛృ
ణ్వస్తస్సుఖమోభూతావయం - విష్ణుశమాబ్రవీత్ - అపరమపీదమస్తు
శ్లో ॥ సుహృద్భేదస్తావద్భవతుభవతాంశత్రునిలయే ॥ ఖలఃకాలాకృ
ష్టఃప్రళయముపసర్వత్వహరణాః ॥ జమోనిత్యంభూయాత్సకలసుఖసం
పత్తివసతిః ॥ కథారంభేరమ్యేసతతమహబాలోపిరమతామ్ -

ఇతిశ్రీహితోపదేశే -

సుహృద్భేదోనామద్వితీయకథాసంగ్రహస్సమాప్తః -

అథవిగ్రహః -

వా ॥ పునఃకథారంభకాలేరాజపుత్రాణామః - ఆర్యరాజపుత్రావ
యంతద్విగ్రహంశ్చతుంసఃకుతూహలమస్తి - విష్ణుశమానోక్తయదేవ
భవద్భృగోరచతేకథయామిశ్శ్రూయతాం - యస్యాయమాద్యశ్లోకః -

శ్లో ॥ హంసైస్సహమయారాణాంవిగ్రహేతుల్యవిక్రమే ॥ విశ్వా
స్యవిజితాహంసాఃకాక్రైస్థితావిమందిరే ॥ వా ॥ రాజపుత్రాణామకథ
మేతత్ - విష్ణుశమాకథయతి - అస్తికర్షురద్విపేషన్తకేళినామధే
యంసరస్త్రహిరణ్యగర్భోనామగాజహంసః ప్రతివసతి - సచసర్వై
జలచరపక్షిభిమేళితాపక్షిరాజ్యేభిషిక్తః -

యతః ॥ శ్లో ॥ యదినస్యాన్నరపతిస్సమ్యజ్నేతాతతఃప్రజాః ॥ అకర్ణధా
రోజలధోవిష్ణవంతేహనౌరివ ॥ అపరంచ ॥ ప్రజాంసంరక్షుమిన్యపస్సావ
ర్థయతిప్రార్థివమ్ ॥ వరనాద్రక్షణంశ్రేయస్తదభావేసదప్యసత్ ॥

వా ॥ ఏకదాసారాజహంసస్సవిస్తీర్ణకమలవర్యజ్ఞే - సుఖాసినఃపరివారప
రివృతస్త్రిష్ణుతితతఃకుతశ్చిద్యేశాదాగత్యదీరముఖోనామబకః ప్రణమ్యోపవి
ష్టఃరాజోవాచ ॥ దీర్ఘముఖదేశాన్తరాదాగతోసివాంతాంకథయ - సుబ్రా

తే - దేవ - అస్తిమహతీవాగ్రాతాంవక్తుంసత్వరమాగతోహం - శ్రూ
యతాం - అస్తిజంబూద్వీపేవింధ్యోనామగిరిస్తత్రచిత్రవర్జోనామమయూ
రఃపక్షిరాజోనివసతి - తస్యానుచరైశ్చరద్భిఃపక్షిభిరహందధారణ్య మ
ద్యౌచరన్నవలోకితఃపృష్ఠశ్చకస్తప్తంకుతస్స మాగతోసీతి - తదామయో
క్తం - కర్పూరద్వీపస్య రాజచక్రవర్తిమోహిరణ్య గర్భస్యరాజహంస
స్యానుచరహంకాతుకాద్దేశాంతరంద్రష్టుమాగతోస్తీతి - ఏతచ్ఛ్రుత్వా
పక్షిభిరుక్తంఅనియోదేశశ్చయోఃకాదేశోభద్రతరోరాజాచమయోక్తం-
ఆకిమేవముచ్య తేమహదంతరంయతఃకర్పూరద్వీపస్త్వ గణపవద్వితీ
యః - రాజహంసశ్చద్వితీయస్త్వ గణపతిరత్రమరుస్థలేఽతితాయూయం
కింకురుథ - అస్తద్దేశేగమ్య తాం - తతోస్తద్ద్వ చనమాకణ్య యోగార్హేన
కోపాబభూవుః-

తథాచోక్తమ్ || పయఃపానంభుజంఽగానాం కేవలంవివధానమ్ | ఉప
దేశోహిమూఖాఃకాంప్రకరోవాయనశాంతయే || అన్యచ్ఛ్రుత్వా విద్వానేహో
పదేష్టవ్యోనావిద్వాంస్తుకదాచన | వానరానుపదిశ్యాథస్థానభ్యస్తాయ
యుఃఖగః || వా || రాజోవాచ కథమేతత్ - దీఘముఖఃకథయతి-అస్మిన్
మహాతీరేవిశాలశ్యాల్మలీతరుః - తత్రనిమిత్తనీడక్రోడేపక్షిణోనివసంతి
సుఖేనవమాసు - అథనీలపటలైరివజలధరపటలైరావృతేనభస్మలేధారా
స్సారైర్మహాతీవృష్టిర్భూవ - తతోవానరాంశ్చ తరుతలేవస్థితాఃశీ
తాకులార్కంపమానానవలోక్య కృపయాపక్షిభిరుక్తంభోభోవా
నరాశ్శృణుత -

శ్లో || అస్తాభిర్నిమిత్తానీడాశ్చంచుమాత్యాహృతైస్తృణైః | హ
స్తపాదాదిసంయుక్తాయూయంకిమితిసేదథ || వా || తచ్ఛ్రుత్వా వానరై
జ్ఞాతరోషైరాలోచితమహూనిర్వాతనీడగర్భావస్థితాస్సు ఖనః
పక్షిణోస్తాన్నిందంతిభవతుతావద్దృష్టేరుపశమఃఅనంతరమేకవా
నరేణోక్తం-

శ్లో || సూచీముఖామరాచారామూఖాఃపండితమానినః | అశక్తాగృ
హనిమాణైశ్చక్తాశ్చగృహభంజనే || వా || అనంతరంశాంతేపానీయవ
మేతైర్వానరైఃపృథక్మారుహ్యసర్వేనీడాభగ్నైఃతేహమందానిచా
ధఃపాతితానిఅతోహంబ్రహ్మీమిద్వానేవ్రాపదేష్టవ్యృత్వాదిరాజోవాచ

తతస్సైకింక్య తంబకఃకథయతి-తతస్సైకోపాదుక్తంకేనాసారాజహంసో
రాజాకృతః - తతోమయోచ జాతకోపేనోక్తం - అ యంతే మయూ
రఃకేనరాజాకృతః - తచ్ఛ్చృత్వా తేమాంహతుముద్యతాః - తతోమ
యాపిసువిక్రమోదశితః -

యతః ॥ శ్లో ॥ అన్యదాభూషణంపుంసాంక్షమాలజ్జేవయోషితామ్ । పరా
క్రమఃపరిభవేవైయాత్యంసురతేష్వివ ॥ రాజావిహస్యాహ ॥ అత్తనశ్చపరే
షాంచయస్సహీత్యుబలాబలమ్ । అన్తరంనైవజానాతీసతిరస్మిన్ ॥ యతేరి
భిః ॥ అన్యచ్ఛ ॥ సుచిరంహిచరన్నిత్యం శ్రేయఃపశ్యత్యబుద్ధిమాన్ ॥ ద్విపిచ
ర్నచరిచ్ఛనోవాగ్దోషాద్గర్హభూషతః ॥

వా ॥ బకఃపుచ్ఛతి ॥ కథమేతత్ - రాజాకథయతి - అస్తిహస్తినాపురేవిలా
సోనామరజకః - తస్యగర్హభోతివాహనాద్దుర్బలోముమూర్షురివాభవత్ -
తతస్సైనరజకేనాసావ్యాఘ్రచర్మణాప్రచ్ఛాద్యారణ్యసమీపేసస్యక్షేత్రే
నియుక్తః తతోదూరాదవలోక్యవ్యాఘ్రబుద్ధ్యాక్షేత్రపతయస్సత్వరంప
లాయస్తే - గర్హభస్తతస్యభక్షణాద్దినేదినేపుష్టాంగోభవత్ - అథకేనాపి
సస్యరక్షకేణధూనరకంబలకృతతనుత్రాణేనధనుస్సజీకృత్యైకానైస్థి
తః - తంచదూరాద్బుష్టాగర్హభఃశబ్దంకుర్వాణస్తదభిముఖంసథావితః - స
స్యరక్షకేణగర్హభోయమితిజ్ఞాత్వాలీలయైవవ్యాపాదితః - అతోహంబ్ర
వీమి - సుచిరంహిచరన్నిత్యమిత్యాది - దీర్ఘముఖోబ్రూతే - తతఃపక్షిభి
రుక్తం - రెపాపదుష్టబక - అస్మాకంభూషకాచరన్నస్తత్స్వామినమధిక్షి
పసితన్నఃక్షస్తవ్యమిదానీమిత్యుక్త్వాసర్వేమాంచంచుభిర్హత్వాసకౌపా
ఠాచుః - పశ్యరేమూర్ఘసహంసస్తవరాజాసర్వధామృదుః - తస్యరా
జ్యేధికారోనాస్తి - యతః - ఏకాన్తమృదుఃకరతలస్థమవ్యర్థంరక్షితుమ
తుమః - సకథంపుధివీంశాస్తిరాజ్యంవాతస్యకింకేతుత్వజ్ఞుకూపపణ్డూ
కసమః - తేనతదాశ్రయముపదిశసి -

శ్లో ॥ శ్లో ॥ నెవితవ్యోమహాన్స్వతుఃఫలఘాయాసమన్వితః ॥ యదిదై
వాత్ఫలంనాస్తిఘాయాకేననివార్యతే ॥ అన్యచ్ఛ ॥ హీనసేవానకర్తవ్యా
కర్తవ్యోమహదాశ్రయః ॥ పయోపశౌజ్ఞానిహస్తైవారుణీత్యభిధీయతే ॥ అ
శరంచ ॥ నస్థితవ్యంనగస్తవ్యంక్షణమప్యసతాసహ ॥ అసతాంసద్భయో

మృత్యుస్సతాంసన్తోహిభేషజమ్ | అజాసిహ్నాప్రసాదేనవనేచరతినిర్భయమ్ | అన్యచ్ఛ || మహానప్యల్ప తాంయాతినిర్గుణోగుణవిస్తరః | ఆథాథాధేయభావేనగజేన్ద్రశ్చవదర్పణే | విశేషతశ్చ-వ్యపదేశోపిసిద్ధిసాన్న్యదతిశక్తైనరాధిపే | శశిమోవ్యపదేశేనశశకస్సుఖమేధతే |

వా || మయోక్తంకథమేతత్ - పక్షిణఃకథయన్తి - కదాచిద్వర్షాస్వపిమృష్టైరభావాత్త్ర పార్లోగజయూధోయూధపతిమాహ - నాథకోఘ్యపాయోస్సాకంజీవనాయనాస్తిక్షుద్రజస్తూనాంనిమజ్జస్థానంవయంచనిమజ్జనాభావాదన్ధాశ్చవక్త్రయామఃకింవాకుర్మః - తతోహస్తిరాజోనాతిమూరంగత్వానిర్మలంప్రదందర్శితవాక్ - అనన్తరంత్రీధావస్థితశశకాగజయూధపదాపతిభిశ్చుర్ణితాబభూవుః - అనన్తరంశిలీమఖోనామశశకశ్చిన్తయామాన - అనెనగజయూధేనపిపాసాకులితేన ప్రత్యహమత్రాగన్తవ్యం - అతోవినష్టమస్త్రక్షులంతతోవిజయోనామవృద్ధశశోవదత్ - మావిషీదతమయాత్రప్రతీకారఃకర్తవ్యశ్చితిప్రతిజ్ఞాయచలితః - గచ్ఛతాచతేనాలోచితం - కథమ్మయాగజయూధనికపేస్థిత్యాకర్తవ్యం - యతః | శ్లో || స్పృశన్నపిగజోహంతిజిహ్వున్నపిభుజంగమః | పాలయన్నపిభూపాలఃప్రహసన్నపిమర్జనః ||

వా | ఆథాహంపర్యతశిఖరమారుహ్యాయూధనాథంనివేదయామి-తథానుష్ఠితేయూధనాథుడేవాచకస్త్వంకుతస్సమాయాతశ్చినిబ్రూతే- దూతౌహంభగవతాచన్ద్రేణప్రేషితః- యూధపతిరాహకార్యముచ్యతాం - విజయోవదతి-

శ్లో | ఉద్యతేష్వశిశస్త్రేషుమాతోపదతినాన్యథా | సదైవావధ్యమానేశయథార్థస్యహివాచకః ||

వా || తదహంతదాజ్ఞయాబ్రవీమిశృణు-యదేతేశశకాశ్చన్ద్రసంరక్షకాస్త్యయానిస్సరితాస్తన్నభద్రంకృతంయతోన్నదీయరక్షకాఅతపవమమశశీతిప్రసిద్ధిః - ఏవముక్తవతిసూతేయూధపతిర్భయాదిదమాహ-

ఇదమజ్ఞానతఃకృతంపునర్నగమిష్యామి - దూతఉవాచ-తదత్రసరసిభగవన్తంచన్ద్రమసంకోపాశ్చుకంపమానంప్రణమ్యప్రసాద్యచగచ్ఛతతస్తేనరాత్రానిత్వాతత్రసరసిజలేచచ్ఛలంప్రతిబింబందర్యయిత్వా యూధప

తిః-ప్రణామంకారితః - దేవాజ్ఞానాదనేనకృతంతుమ్యతామిత్సుక్వాల్లేన
శశకేనసంయూధవతిః స్రస్థాపితఃఅతోహంబ్రవిమివ్య పదేశేపసిద్ధిసాన్యది
త్యాది . తతోమయోక్తంసపవాస్తత్ప్రభుర్నహప్రతాపోతిసమర్థస్తై
లోక్యస్యాపిప్రభుత్వంతత్రయుజ్యతే-అథాహంతైఃపక్షిభిర్భద్రాకథమస్త
ద్భుమాచలసీత్యభిధాయచిత్రవర్ణస్య రాజ్యస్స మీపసీతఃతతోరాజ్ఞఃపుర
తోమాముద్దిశ్యతైః ప్రణమ్యాక్తందేవావధీయతామేషదుష్టబగ్నదైశేచ
రన్నపి దేవపాదానధిక్షివతి-రాజాహగ్నాయంతుతస్స మాయాతః-త డామః
హిరణ్యగర్భస్యరాజహంసస్యా నుచరఃకర్పరద్వి పాదాగతః - అథా
హంగృభ్రేణమంద్రిణాపుష్టఃకస్త్రత్రమఃఖ్యోమన్త్రి తి - మయోక్తంస
ర్వశాస్త్రార్థపారగస్సర్వజ్ఞోనామచక్రవాకిః-గృహ్య బ్రూతేయుజ్యతే
స్వదేశిజోసా -

యతః॥ శ్లో ॥ స్వ దేశజంకులాచారేవిశుద్ధముపథాశుచిమ్ | శాస్త్రజ్ఞమ
వ్యసనిసంవ్యభిచారవివర్జితమ్ | అధీతవ్యవహారజ్ఞంఖ్యా తంచానంవిపశ్చి
తమ్ | ఆర్థస్యోత్పాదకంసమ్యజ్జీదధ్యాన్తన్ద్రిణంనృపః | వా || అత్రా
న్తరేశుకేమోక్తందేవకర్పరద్వి పాదయోలఘుద్వి పాజంబూద్విపాన్త
ర్గతావతత్రాపిదేవపాదానామానిపత్యంతతోరాజ్ఞాపుక్తమేవమేవ-
యతః॥ శ్లో ॥ రాజామత్తశ్శిశుశ్చైవప్రమాదీధనగర్హితః | అప్రాప్యమ
భివాఙ్మన్దికింపునర్లభ్యతేపయతే |

వా || తతోమయోక్తం - యదివచనమా త్రేణై వానిపత్యంసీధ్య తిత
దాజంబూద్విపేవ్యస్తత్ప్రభోర్నిరణ్యగర్భస్యస్వామ్యమస్తి- శుకాబ్రూ
తే-కథమత్రనిర్ణయః- మయోక్తంసంగ్రామపవ - రాజ్ఞావిహస్యోక్తంస్వ
స్వామిసంగత్వాసజ్జీకురు - తదామయోక్తంస్వదూతోపిప్రస్థాప్యతాం
రాజోవాచ- కఃప్రస్థాస్యతిదాత్యేనయతపవంభూతోదాతకార్యః-

శ్లో ॥ భక్తోగుణేశువిర్లతుఃప్రగల్భోవ్యసనీతుమ్ | బ్రాహ్మణఃపరమ
ర్నజ్ఞోదూతస్సోత్ప్రతిభానవాః॥ గృహ్యోవదతిసప్తేవదూతాబహవః
కిన్తుబ్రాహ్మణపవకర్తవ్యః-

యతః॥ శ్లో ॥ ప్రసాదంకురుతేవత్సు స్సంపత్తినాభియాచతే | కాలిమా
కాలమాటస్య నామైతేశ్వరసంగమాత్ || వా || తతశ్చ కపివ ప్రజతుశుక

త్వమేవానేనసహగత్వాస్తదభిలషితంబ్రూహి - శుకొబ్రాతేయ ధాజ్ఞా
 శయతి దేవకింత్వయందుజన్మనోబకః-దుర్జనేనసహక్వచిన్నగచ్ఛామి-
 తథాచోక్తమ్ || శ్లో || ఖలఃకరోతిమవృత్తింనూనంఫలతిసాధుషు | దశా
 నమోహరత్యేతాంబంధనంస్యాన్తఃపూదధేః || అపరంశ || సన్ధితవ్యం
 నగంతశ్యండుజన్మనేనసమంక్వచిత్ - కాకసక్లాద్ధతోహంసస్తిష్ఠగచ్ఛం
 శ్చవతఃకః || వా || రాజోవాచ - కథమేతత్ - శుకఃకథయతిః అస్త్యజ్ఞ
 యినీవత్కనిప్రాంతరేమహాన్విష్టలవృక్షస్తత్రహంసకాకానివసతః -
 కదాచిద్ద్విష్టసమయేపరిశ్రాంతఃకశ్చిత్పథిక్స్తత్రుతలేధనుఃకాండంసన్ని
 ధాయసుప్తః-తతఃక్షణానరేతన్తుఖాదృష్టుతఃఛాయాపగతాతతస్సూర్యతే
 జసాతన్తుఖంవ్యాప్తమవలోక్య కృషయావృక్షస్థితహంసేనపత్యే ప్రసా
 ద్యఛాయాకృతా-తతోనిర్భరనిద్రాసుఖేనతేనముఖివ్యాదానంకృతం - అ
 థసుఖమసహిష్టుస్త్విభావదౌర్జన్యేనసకాకస్తన్తుఖేపురీషోత్సర్గంకృ
 త్వావలాయితః - తతోసామృతాధాయోర్ధ్వంశశ్యతితావద్ధంసోదృష్టస్తేన
 శరేణమాత్వావ్యాపాదితః - అతోహంబ్రహ్మీమినస్తాతవ్యమిత్యాది-

యతః || శ్లో || త్యజదుర్జనసంసర్గంభజసాధుసమాగమమ్ | కురుపు
 జ్ఞమపూరారాత్రంస్తరనిత్యమనిత్యతామ్ |

వా|| దేవవర్తకవార్తామపికథయామి-ఏకదాసర్వే శపిణోభగవతోగరుడ
 స్యయాత్రాప్రసక్తజేనసముద్రతీరంచలితాః-తత్రకాకేనసహసవర్తకశ్చలితః.
 అథగచ్ఛతోగోపస్యశిరసిస్థితదదిభాణ్డాద్ధనివారంవారంతేనకాకేనభాద్య
 తేతతోయావదసాదధిభాణ్డంభూమానిధాదౌధ్యమవలోకతేతావత్తేన
 కాకవర్తకాదృష్టే - తతస్తేనభేదితఃకాకఃపలాయితః-వర్తకస్త్విభావనిరప
 రాధోమన్దగతిస్తేనప్రాప్తోవ్యాపాదితః- అతోహంబ్రహ్మీమినస్తాతవ్యంనగ
 స్తవ్యమిత్యాది - తతోమయోక్తం - భ్రాతృశ్శుకకిమేవంబ్రహ్మీషిమాంప్రతి
 యథాశ్రీమదేవపాదాస్తతాభవానపి - శుకొబ్రాతేవమస్తుకింతు-
 శ్లో |దుర్జనైరుచ్యమానానిసస్తితానిప్రియాణ్యపి | అకాలకుసుమానీవభ
 యంసంజనయన్తిమే||

వా|| జుజ్ఞానతత్వంచభవతోవాగ్న్యోపారాదేవప్రత్యక్షీకృతంయదనయో
 హ్యుపాలయోర్హిగ్రహేభవద్వచనంనిదానం-

పశ్య . శ్లో॥ ప్రత్యక్షైపి కృతేవోషేమూర్తస్సాన్వై నతుష్యతి । రథ
కారోనిజాంభార్యాంసజారాంశిరసాకరోత్ ॥ వా ॥ రాజోవాచకథమే
తత్ - శుకఃకథయతి - అస్తిత్రీనగరేమన్దమతిర్నామరథకారస్సచస్త్వభా
ర్యాంబన్ధకీంజానాతికింతుజారణసమంస్వ చతుష్టే కస్థానైవశ్యతిత
తోసారథకారోన్య గ్రామంగమిష్య మీశ్వక్త్యాచలితః - కియన్దూరంగ
త్వాపునరాగత్యస్వగృహేఖిట్వాతలంప్రవిశ్య నిభృతంస్థితః - అథమమ
భర్తాగ్రామాన్తరంగతథివిశ్వాసాజ్ఞారస్సన్ధ్యాకాలఆపహతః - పశ్చా
త్తైనసహతస్యాంఖిట్వాయాంనిర్భరంక్రీడతి - ఖిట్వా తలకిణ్చిదంగస్త్వ
ర్యా త్ స్వామినంవిజ్ఞాయసావిషణ్ణాభవత్ తతోజారణోక్తం - కిమ్మ
యాసహాద్య నిర్భరంసరమసేవిస్తితేవ ప్రతిభాసి - తయోక్తంయోసా
ప్రాణేశ్వరసోద్య గ్రామాన్తరంగత సైనసకలజనపూర్ణోష్యయం గ్రా
మః - మాంప్రత్య రణ్యమివప్రతిభాతి - కింభావి తత్రపరస్థానైకింభాది
తవాకాకథంవాప్రసుప్తశ్చిత్తస్థృద్ధృదయంవిదీర్యతే - జారణోక్తం - త
త్కిమేవంవిధస్సైవ హామి సైరథకారోయః - కలహకారిబన్ధకీతి
బ్రూతేతతస్తయోక్తం - బర్హరకింబ్రవీషిశృణు -

శ్లో॥ పరుషాణ్యపిచోక్తాయాదృష్టావాక్రోధచతుషాః । యాప్రసన్న
ముఖీభర్తుస్సనారీధర్మభాగినీ । అపరంచ ॥ నగరస్థోవనస్థోవాపాపోవా
యదివాశుచిః । యాసాంస్త్రీణాంప్రియోభర్తాతాసాంలోకేమఖోద
యః ॥ అన్యచ్ఛ ॥ భర్తాహివరమంనార్యాభూషణంభూషణేర్వినా । ఎ
షావిరహితాతేనశోభనాపినశోభనా ॥ వా ॥ త్వంజారఃమమోతౌల్యాత్పు
ష్పతాంబూలసదృశఃకదాచిత్యైవ్యసే - సచస్వామీమాంవిక్రేతుందేవే
భ్యోబ్రాహ్మణైభ్యోపిదాతుంసమథాస్స్యోత్కింబహునా -
అపరంచ ॥ తస్మిన్జీవతిజీవామిమృతేతస్మిన్మృయేపునః । తస్మైతౌచానుమ
రణమేషమెదృఢనిశ్చయః ॥ యతః ॥ తిస్రేకోట్యార్థకోటిచయానిలోమా
నిమానవే । తావత్కాలంవసేత్స్వరైభర్తారంయానుగచ్ఛతి । అన్య
చ్ఛ ॥ వ్యాళగ్రాహీయథావ్యాళంబలాదున్ధరతేబిలాత్ । తద్వద్భర్తార
మాదాయస్వర్గలోకేమహీయతే ॥ అపరంచ ॥ చితౌపరిష్వజ్య విచేతనం
పతింప్రియాహియాముంచతిదేహమాత్మనః । కృత్వాతిపాపంశతలక్షమ

వ్యసావతింగృహీత్వాసురలోకమాపుయాత్ | యతః || య స్తైదద్యా
త్పితౄణాం తాంభ్రా తాచానుమతేపితుః | శుశ్రూషేజ్జీవితంతంహివృత్తం
చానుశయేదితి | వా || ఏతత్సర్వంశ్చ త్వాసురభకారోధమ్యోహంయ
స్యైతాదృశీభార్యాన్నేహవతీప్రియవాదిసీతిమనసీనిధాయతాంభ్ర
త్వాంస్త్రీపురుషసహితాంమూర్ధ్నికృత్వాచిరంననర్త - అతాహంబ్రహ్మ
మిద్రత్యక్షేపిక్మతేదోవృత్త్యాది - అతాహంతేనరాజ్ఞాయథావ్యవహా
రంసంపూజ్యప్రసాపితః - శుకొపమమచశ్చాచాగచ్ఛన్నాస్తై - ఏతత్స
ర్వంజ్ఞాత్వాయథాకర్తవ్యమనుష్ఠీయతామితి - చక్రవాకోవిహస్యాహ
దేవబలేనతావద్దేశాన్తరంగత్వాయథాశక్తిరాజకార్యమనుష్ఠితం - కింతు
స్వభావపవమూర్ఖాణాం -

యతః || శ్లో || శతందద్యాన్నవివదేదితిప్రాజ్ఞస్యలక్షణమ్ | వినాహేతుమపి
ద్వంద్వమేతన్నార్థస్యలక్షణమ్ | వా || రాజాహంఅలమనెనోపాలంభేన
ప్రస్తుతమనుసన్ధీయతాంచక్రవాకోబ్రూతేదేవవిజనేబ్రహ్మిని -

యతః || శ్లో || వర్ణాకారత్రయేద్వానైర్వేదవక్త్రవికారతః | అప్యహ
న్తిమనోధీరాస్తస్మాద్రహసిమన్త్రయేత్ | వా || తతోరాజామస్త్రీచత
త్రస్థితౌఅన్యేన్యత్రగతాః - చక్రవాకోబ్రూతే - దేవాహమేవాజానా
మికస్యాప్యస్త్రస్మియోగినఃప్రేరణాయబకేనెదమనుష్ఠితం -

యతః || శ్లో || వైద్యానామాతురశ్చైయాన్వ్యసనీయోనియోగినామ్ | వి
దుషాంజీవనముత్సర్జస్సర్వందోష్టృపతేరనః ||

రాజాబ్రవీత్ - భవతుకారణమత్రపశ్చాన్నిరూపణీయంసంప్రతియతగ్ర
త్వంతర్ముహూ - చక్రవాకోబ్రూతేదేవప్రణిధిఃప్రస్థీయతాం .

తతస్తదనుష్ఠానంబలాబలజ్ఞజానీమః -

తథాహి || భవేత్సృపరరాష్ట్రాణాంకార్యాకార్యావలోకనే | చారత్ప్ర
తుర్తహీభక్తుర్యస్యనాస్త్యన్తపవసః |

వా || సచద్వితీయంవిశ్వాసపాత్రంగృహీత్వా యాతు - తేనాసౌ
స్వయంతత్యావస్థాయద్వితీయంమంత్రకార్యంనునిభృతంసంపాద్యప్ర
స్తావయిష్యతి -

తథాచోక్తమ్ | శ్లో || తీర్థాత్రమపురస్థానేశాస్త్రవిజ్ఞానహేతునాత్ర

జన్మివ్యంజనోపేతై స్సుచరై స్సుహసంవదేత్ ||

వా || గూఢచారశ్చయోజలేన్ధలేచరతితతోసావేవబకోనియుజ్యతాం -
ఏతాదృశఏవకశ్చిద్భుకొద్విత్తీయత్వేనప్రయాతు - తన్మహలోకాశ్చరా
జద్వాతేతిష్ఠన్తుకింతుదేవపతదపిసుగుచమనుష్యతవ్యం -
యతః || మట్-నో-భిద్యతేమంత్రస్తథాగుప్తస్యవార్తయా! ఇత్యాత్మనా
ద్విత్తీయేనమంత్రఃకార్యోమహీభుజా! అపరంచ || మంత్రభేదేషయోదోషా
భవన్తివృధివీచితేః | నశక్యాస్తేసమాధాతుమితిసీతివిదాంమతమ్ |

వా || రాజావిమృశ్యో వాచ - ప్రాప్తస్తావన్నయోత్తమః ప్రణిధిః
మంత్రీబ్రూతేదేవతదాసంగ్రామేజయోపిప్రాప్తః - అత్రాన్తరేప్రతీహః
రఃప్రవిశ్యప్రణమ్యోవాచ-దేవజంబూద్వీపాదాగతోద్వారిశుకస్థిష్ఠతి-రా
జాచక్రవాకమాలోకతేచక్రవాకేనోక్తం - కృతావాసేతంస్థాపయచ్ఛ
శ్చాదానీయద్రప్తవ్యః - యథాజ్ఞాపయతిదేవఇత్యభిధాయప్రతీహరశ్శు
కంగృహీత్వాగతః - రాజాహవిగ్రహస్తావమపసిద్ధిః - చక్రవాకోబ్రూ
తే - దేవతథాచ - విగ్రహబాధవిధిః -

అపరంచ || శ్లో || విజేతుంయతతేచారీన్నయుజ్ఞేనకదాచన | అనిత్యోవి
జయోయస్తాద్భుత్యతేయుధ్యమానయోః | అన్యచ్చ || సామ్నాదానేన
భేదేనసమస్తైరథవాపుథక్ | సాధితుంప్రయతేతారీన్నయుజ్ఞేనకదాచన ||
యతః || సర్వఏవజనశ్శురోహ్యనాసాదితవిగ్రహాః | అదృష్టవరసామర్థ్య
స్సదర్పఃకొభవేన్నహి | కించ || సతథోజ్ఞాప్యతేగ్రావాప్రాణిభిర్దారుణా
తథా | అల్పపాయాన్తహసిద్ధిరేతన్నన్త్రఫలమ్మహత్ |

వా || కిన్తువిగ్రహముపస్థితంవిశ్వవ్యవహారియతాం -

యతః || శ్లో || యథాకాలకృతోద్యోగాత్ కృషిఃఫలవతీభవేత్ | త
ద్వస్మితిరియందేవచిరాత్కృతినక్షత్రాత్ | అపరంచ || మహతోదూరభి
రుత్సమాసన్నే శూరతాగుణః | విచిత్రాహిమహాలోకేధీరత్వమధిగ
చ్ఛతి || అన్యచ్చ || ప్రత్యూహస్సర్వసిద్ధీనాముత్తమఃప్రథమఃకిల | అతి
శీతలమప్యంభఃకింభినత్తినభూతలమ్ |

వా || విశేషతశ్చమహాబలోసాచిత్రవర్ణోరాజా
యతః || శ్లో || బలినాసహయోద్ధవ్యమితిస్తాప్రేనిదర్శనమ్ | తమంద్ధంహస్తే

నాసార్థంనరాణాంమృత్యుమావహేత్ | అన్యచ్ఛ | సమూఖఃకాలమ
ప్రాప్యయోషక రురివ ర్తతే | కలిగ్భులవతాసార్థంకీటపత్నోద్గమోయథా ||
కించ || కార్తస్సంకౌచమాస్థాయప్రహారమపిమర్షయేత్ | ప్రాప్తకాలేతు
నీతిజ్ఞఉత్తిష్టేత్కృత్యారసర్పవత్ || మహత్యల్పేపుపాయజ్ఞస్సమపవభ
వేత్తుమః | సమున్నోలయితుంవృత్తోత్థానానీపసదీరయః ||

వా || అతస్తద్దాతోప్యాశ్వాస్యతావద్ధియతాం-యావద్దుర్గస్సజ్జీక్రియతే-
యతః | శ్లో || ఏకశ్శతంయోధయతిప్రాకారస్థోధనుర్ధరః | శతంశతసహ
స్రాణితస్మాద్దుర్గంవిశిష్యతే || కించ || సదుర్గవిషయఃకస్యరాజ్ఞఃపరిభవాస్ప
దమ్ | అదుర్గవిషయోరాజాగోత్రచ్యుతమనుష్యవత్ | దుర్గంకుర్యాన్నహః
ఖాతముచ్చప్రాకారసంయుతమ్ | సయంత్రాస్త్రిజలంశైలసరిన్దరువనా
శ్రయమ్ | విస్తీర్ణంచాతివైషమ్యంధనధాన్యరసాన్వితమ్ | ప్రవేశశ్చాప్రసార
శ్చసప్తైతాదుర్గసంపదః || స్వామ్యమాత్యసుహృతోశరాష్ట్రదుర్గం
లానిచ | పరస్పరోపకారివరాజ్యంసప్రాజ్ఞముచ్యతే | దుర్గాధ్యక్షోబలాధ్య
క్షోధనాధ్యక్షశ్చభూపతిః | దూతఃపురోధాదైవజ్ఞోభిషజోమన్త్రి
మతాః || వా || రాజాహ-దుర్గపురస్యానుసన్ధానేకోనియుజ్యతామ్-
చక్రవాగ్బ్రూతే-

శ్లో || యోయ్యత్రకుశలఃకార్యేతత్రతంవినియోజయేత్ | కార్యేష్వదృష్టక
ర్తాయశ్చాస్త్రజ్ఞోపివిముహ్యతి ||

వా || తదాహూయతాం - సారసస్తథానుష్ఠితేసతిసమాగతంసారసమా
లోక్యరాజోవాచ - భోసారసత్వంసత్వరందుర్గమనుసన్ధేహి -

సారసఃప్రణమ్యోవాచ - దేవదుర్గంతావదిదంచిరాత్సునిరూపితమాస్తే
మహత్సరఃకింత్వేతస్తథ్యవర్తినద్వీపేధాన్యసంగ్రహఃక్రియతాం-

యతః | శ్లో || ధాన్యానాంసంగ్రహారాజన్నత్తుస్సర్వసంగ్రహాత్ |
నితీప్రహిముఖేరత్నంసకుర్యాత్ప్రణధారణమ్ || కించ | ఖ్యాతస్సర్వరసా
నాంహిలవనోరసఉత్తమః | గృహ్ణీయాత్తంవినాతేనవ్యంజనంగోమయా
యతే ||

వా || రాజాహ-సత్వరంగత్వాసర్వమనుష్ఠీయతాం - పునఃప్రవిశ్యప్రతీహః
రోబ్రూతే - దేవసింహాశీర్ష చాదాగతోమేఘవగ్గోనామపాయసస్సపరి

వారోద్వారితిష్ఠతి దేవపాదంద్రస్తుమిచ్ఛతి-రాజాహ-కాక్షః ప్రాజ్ఞః బహు
దుష్టశ్చ తద్భవతాసంగ్రాహ్యః-చక్రవాకోబ్రూతేకాకస్థస్థలచరః పయంజ
లచరాః తేనాస్తద్విపక్షవక్షేనితీవ్యకథం సంగృహ్యతే-

తథాచోక్తమ్ || శ్లో || ఆత్మపక్షపరిత్యాగాత్పరపక్షేచయోరతః | సపరై
ర్హస్యతేమూఢోనీలవర్ణస్స గాలవత్ ||

వా || రాజోవాచకథమేతత్ - మస్త్రీకథయతి - అస్తిస్స గాలః కశ్చిత్

స్వేచ్ఛయానగరోపాస్తేభ్యామ్యస్త్రీలపాచనభాంజేనీపతితః పశ్చాదుత్థా

తుమసమర్థః ప్రాతరత్నానం మృతవత్సందర్శ్యస్థితః - అథనీలీసంధానభాం

జస్యామినాతంస్స గాలమూర్ధ్వ చరణం నిమీలితనయనందంతనిష్కాసితం

మృతమితి మత్వాతమథ్థాప్య గ్రామాన్ధూరంసీతాస్వరిత్యక్తః - తతోసావనంగ

త్వాత్వానంనీలవర్ణమవలోక్యాచిన్తయత్ - అహమిదానీలవర్ణః ఉత్తమ

మవర్ణస్తదాత్మనః పౌత్ర-ర్షంకింససాధయామీత్యుక్త్వాస్స గాలానాహూయ

తే సోక్తమహంభగవత్స్యా వనదేవతయాస్వ హస్తేనారణ్య రాజ్యే స

ర్వాప్నోతిరసేనాభిషిక్తః - పశ్యతయూయం మమవర్ణం తదద్యౌరభ్యాస్తదా

జ్ఞయాస్త్రిస్తరణ్యేవవహారః కార్యః - స్స గాలాశ్చ తంవిత్ప్రవర్ణమవలోక్య

సాష్టాంగపాతం ప్రణమోయః - యదాజ్ఞాపయతి దేవః - తతోనేనక్రమేణస

ర్వేషుపశుషుస్వాధిపత్యం తేనస్వజ్ఞాతిభిరావృతేనాధికంసాధితం-తతస్తేన

సింహవ్యాఘ్రాదీన తమపరిజనాకాప్రాప్యస్స గాలానవలోక్యలజ్జమానే

నావజ్ఞాయస్వజ్ఞాతయస్స ర్వేదూరీకృతాః తతోవిషణ్ణాస్త్ర గాలానవలో

క్యవృద్ధస్స గాలేనప్రతిజ్ఞాతం మావిషీదతపవంచేద సేనానీతిజ్ఞేనవయం మర్త

జ్ఞాః పరిభూతాః - తద్యథాయంనశ్యతి తన్మయావిధేయం యతోత్రవ్యాఘ్రా

దయోవర్ణమాత్రవిప్రలబ్ధాస్స గాలమజ్ఞాత్వా రాజానమేనం మన్యం తేత

ద్యథాయంపరిచీయతే తథాకురుతతత్రైవమనుష్ఠేయం యత్సంధ్యాసమ

యేస్య సన్నిధానేమహారావమేకంకరిష్యథ - తతస్తంశబ్దమాకర్ణ్యజ్ఞా

తిస్వభావాతేనాపిశబ్దకర్తవ్యః-

యతః || శ్లో || యస్స వ్యాఖ్యాహియస్య స్యాత్తస్య సాదురతిక్రమః |

శ్చాయదిక్రీయతే రాజాసకింనాశ్చాత్మ్య పానహమ్ || వా || తతస్తథాను

ష్ఠితేస్స గాలాయమిత్యభిజ్ఞాయవ్యాఘ్రణవ్యాపాదితః-

తథాచోక్తమ్ | శ్లో || చిద్రంమర్మచవీర్యంచసర్వంచేత్రీహయోరిపుః | ద
హత్యంతరతత్రైవశుమగ్రవృతుమివానలః ||

వా | అతోహంబ్రవీమితిత్వపక్షపరిత్యాగాదిత్యాది - రాజాహ
యద్యేవంతథాపిదృశ్యతాంతావదయందూరాగాగతస్తత్సంగ్రహేవిచా
రఃకార్యః-చక్రవాకోబ్రూతేదేవప్రణిధిఃప్రహితోదుర్గంచసజ్జీకృతమతశ్శు
కోప్యానీయప్రస్థాప్యతామ్

యతః || శ్లో || మస్తేజయోనచాశక్యస్తీక్ష్ణదూతప్రయోగతః | తచ్చారాం
తరితందూతంపశ్యేద్విరసమన్వితః ||

వా || తతస్సఖాంకృత్యాహూతశ్శు కఃకాకశ్చ- శుకఃకీఞ్చిదున్నతశి
రాదత్తాసవముపవిశ్యబ్రూతేమహా.రాజాధిరాజశ్శీమ్రుచ్చితవర్ణస్తాం
సమాజ్ఞాపయతియదిజీవితేన శ్రియావాప్రయోజనసస్తితదాసత్వర
మాగత్యాస్తచ్చరణౌప్రణమనచేదవస్థాతుంస్థానాన్తరంచిస్తయ-రాజా
సకౌశమాహ-అఃకోవృస్తాకంనాస్తితతః ఉత్థాయమేఘవర్ణోబ్రూతేదేవ-

అజ్ఞాపయహన్విమప్తశుకమత్రాన్తరేచక్రవాకోరాజానంశాన్తయ
న్నాహ.

యతః || శ్లో || నసాసఖాయత్రనసన్తివృద్ధావృద్ధానతేయేనవనన్తికర్మమ్ |
ధర్మస్సమాయత్రనసత్యమస్తిసత్యంనతద్యద్భయమభ్యుపైతి || యతో
భర్తౌప్రేక్షః ||

కేచ || శ్లో || దూతోష్టేద్భృష్యవధ్యస్సాన్యద్రాజానూతముఖోయతః | ఉ
ద్యతేష్వపిశస్త్రేమనృపతేఃకింపున్ద్విజమ్ | తథాహి || స్వాపకర్షంప
రోతగర్షంనదూతోమన్యతేక్వచిత్ | సదైవావధ్యఖావేనదూతస్సర్వం
హేబల్పతి ||

వా || తతోరాజాకాకశ్చప్రకృతిమాపన్నశ్శుకోపుష్టాయచలితః - చ
శ్చౌచ్చక్రవాకేనానీయప్రబోధ్యకనకాలంకారాదికందత్వాసంప్రేషి
తస్త్వదేశంయయా-తతోవింధ్యాచలంగత్వాస్థరాజానంచిత్రవర్ణప్ర
ణతవాకతమాలోక్యచిత్రవర్ణోరాజాహ - శుకకావారూకీదృశోసాదే
శః - శుకోబ్రూతే-దేవసంతేపాదియంవారూసంప్రతియుద్ధోద్ధ్యోగః
క్రియతాందేశశ్చసౌకర్యార్థీపస్త్వరైకదేశఃరాజాచద్వితయఃస్త్వ

గఃపతిఃకథంవర్ణయితుంశక్యతే . తతస్స రాష్ట్రాశిష్టానాపరాయణాజా
మస్త్రయితుముపవిష్టస్సఆహ-సంప్రతిక ర్తవ్యవి గ్రహవిషయేయథాకర్త
వ్యముపదిశ్యతాంవిగ్రహహావశ్యంక ర్తవ్యః ..

తథాచోక్తం॥ శ్లో॥ అసమస్తాద్విజానప్తాస్స సమస్తా వపార్థివాః । సలజ్ఞా
గణికానప్తానిర్లజ్ఞాశ్చకులస్త్రియః॥ వా॥ దూరదర్శినామగృహ్యోబ్రూతేదేవ
వ్యసనితయావిగ్రహహానవిధిః -

యతః॥ శ్లో॥ మిత్రామాత్యసుహృద్వర్గాయదాస్యర్షభభక్తయః । త
త్రాణాంవిపరీతాశ్చకర్తవ్యోవిగ్రహస్తదా ॥ అన్యచ్ఛ । భూమిర్మిత్రం
హిరణ్యంచవిగ్రహస్యఫలంత్రయమ్ । యదేతన్నిశ్చితంభావిక ర్తవ్యోవిగ్ర
హస్తదా॥ వా॥ రాజాహ-మమవచనాదిదంతావదవలోకయతుమంత్రితదే
తేషాముపయోగః కేనవర్తనదానైనక్రియతాం - తదాహం యతామ్నా
హూర్తికః - శుభలగ్నంయత్రార్థంకరోతు- మస్త్రివదతి- దేవతథాపిస
హసాయాత్రాకరణమయ్యుక్తం ..

యతః॥ శ్లో॥ విశన్విసహసామూఢామేవిచార్యద్విషద్భులమ్ । ఖడ్గధారా
పరిష్వజ్జలభనైతేసునిశ్చితమ్ । వా॥ రాజాహ-మంత్రిన్తమోత్సహ
భజంసర్వధామాశ్చథాఃవిజగీషుర్యథాపరభూమిమాత్రమతితథాకథయ
గృహ్యోబ్రవీత్ - దేవతతః కయామికింతుతదనుష్ఠితమేవఫలప్రదం -

తథాచోక్తం ॥ కిమ్మంత్రేణాననుష్ఠానైశాస్త్రవత్ప్రధిపీవతః । నహ్యోపథ
పరిజ్ఞానాద్వ్యాధేశ్మాన్రిక్వచిద్భవేత్ । వా॥ రాజాదేశశ్చానతిక్రమణీ

యత్ప్రియథాశుభ్రంనివేదయామిశృణుదేవ -

శ్లో॥ నద్యద్రివనదుర్దేహుయత్రయత్రభయంస్పృహః । తత్రతత్రచసేనానీర్యా
యాద్భహుతరైర్భుతైః । బలాధ్యక్షఃపురోయాయాత్ప్రవీరపురుషాన్వి
తః । మధ్యేశత్రంస్వామీచకోశభూతంచయద్ధనమ్ । పాశ్వాయోరు
భయోరశ్వాఅశ్వానాంపార్శ్వతీరథాః । రథానాంపార్శ్వతీనాగా
నాగానాంచపదాతయః । పశ్చాత్సేనాపతిర్యాయాత్ఘనానాశ్వాస
యాశనైః । మన్త్రిభిస్సుభాతే ద్యక్షఃప్రతిగృహ్యబలంస్పృహః । సయా
యాద్విషమంనాగైర్లలాభ్యంసమహీధరమ్ । సమమత్స్వైరలంబాభిస్స

ర్వత్తై వచదాతిభిః । హస్తినాంగమనం ప్రోక్తం ప్రశస్తం జలచాగమే ॥ త
దన్యచ్చతురంగాణాం పత్తీనాం సర్వజై వహి । శైలెషు దుర్గమార్గైశ్చ విధే
యం నృపరక్షణమ్ ॥ స్వయోద్ధైరక్షితస్యాపి శయనం యోగినిద్రయా । నాశ
యోగ్యైర్భయోచ్చత్పాస్తైః కంటకమర్దనైః ॥ పరదేశప్రవేశేషు ర్యాదా
టవికాన్సురః । యత్ర రాజాతత్రకొశోవి నాకొశం న రాజతా ॥ స్వభృత్యై
భ్యస్తోదద్యాత్కోహి దాతుర్మయధ్యతే । ననరస్యనరోదాసః కింతు ద్ర
వ్యస్యభూషతేః ।

గౌరవం లాభువం వాపి ధనాధన నిబంధనమ్ । అభేదేన చ యుధ్యేత
రక్షేచ్చైవ పరస్పరమ్ । ఫల్గునైశ్చ ఇయతి శ్చిన్న ధ్యేపూహస్య
కారయేత్ । పదాతీంశ్చ మహీపాలపురోసీకస్య యోజయేత్ ॥ ఉపరుధ్యా
రిమాసీత రాష్ట్రం చాస్యోపపీడయేత్ । నృపనాశ్చైస్స మేయుధ్యేదమా
పెనోద్విప్రైస్తథా ॥ వృక్షగుల్మవృతచాపైరసిచర్మాయుధైస్సతే ॥
దూషయేచ్ఛాస్య సతతం యవసామోద్దదకై ననమ్ । భిన్ద్యాశ్చైవ తటాకా
నిప్రాకారాణాం పరిభాంస్తథా । బలెషు ప్రముఖోహస్తీనతథాన్యోమహీ
పతేః ॥ నిజైరవయవైరేవ మాతంగోష్ఠాయుధస్సన్ ॥ తః । బలమశ్వశ్చ
వైన్యానాం ప్రాకారోజంగమోయతః ॥ తస్మాదశ్వాధికారాజావిజయా
స్థలవిగ్రహా । తథాచోక్తం ॥ యుధ్యమానాహయారూఢాదేవానామపి
దుర్జయాః । ఆపీదూరస్థితాస్తైషాంవైరిణోహస్తైర్రితః । ప్రథమం యు
ద్ధకారిత్వం సమస్తబలపాలనమ్ । ద్విత్వార్థాణాం విశోధిత్వం పత్తికర్తృప్ర
చక్షతే । స్వభావశూరమస్త్రజ్ఞమవిరక్తం జిత్రమమ్ । ప్రసిద్ధంక్షత్రి
యప్రాయం బలం శ్రేష్ఠతమం విదుః । యథాప్రభుకృతాన్తానామ్యుధ్యంతే
భువి మానవాః । సతథా బహుభిర్దైర్ద్యవిజ్ఞైరపి భూషతేః ॥ వరమల్పబ
లం సారం న బహ్వీ ముణ్ణు ముణ్ణీ । కుర్యాదసారభణ్ణోహి సారభణ్ణమపిస్ఫు
టమ్ ॥ ఆప్రమాదోనధిష్ఠానం దేయాంశహరణి ఇత్ ॥ కాలయాపో
ప్రతీకారస్తద్వైరాగ్యస్య కారణమ్ । ఆపీడయకం బలం శత్రోర్జిగీషురతి
భీషయేత్ । సుఖసాధ్యం ద్విషాంనైస్యందీగకాలప్రవీడితమ్ ॥ దాయా
దాదపరోమం త్రీనాస్తిభేదకరోద్విషామ్ । తస్మాదుత్థాపయేద్వత్సాదా
యాదంతస్య విద్విషః । సన్ధాయయవరాజే నయదివా ముఖ్యమన్త్రి

ణా । అన్తఃప్రకోపనంకార్య మభియోక్తుస్థి రాత్తనః । ద్వేష్యమిత్రప
రై శ్చాపిభజ్జందత్వాభిఘాతయేత్ ॥ అథవాగోగృహీకృష్ట స్రస్త్వఖ్యం
ప్రతిబద్ధనాత్ । స్వ రాష్ట్రంవాసయేద్రాజాపరదేశాపహరణాత్ - అ
థవాదానమానాభ్యాంవాసితంధనదంహితత్ ॥ రాజాహ ఆకిన్ఘ
హు సోదితేన-

ఆత్మోదయఃపరక్లాన్తిర్దృఢఃసీతిరితీయతీ । ఇత్యూరీకృత్యకృతిభిర్వాచస్మ
త్యంప్రతియతే॥వా॥మన్త్రిణావిహస్యోక్తంసర్వమేతత్ । క్షిప్తు శ్లో॥అన్య
దుచ్ఛ్రింఖలంసత్వమన్యచ్ఛాస్త్రనియన్త్రితమ్ । సామానాధికరణ్యంహి
తేజస్తీమిరయోఃకుతః ।

వా ॥ తతఃత్రాయ రాజా మాహూర్తికావేదితలగ్నే ప్రస్థితః - అథ
ప్రహితప్రణిధిశ్చరోహిరణ్యగర్భసమీపమాగత్య ప్రణమ్యోవాచ - దే
వసమాగతప్రా యోరాజాచిత్రవర్ణస్సంప్రతిమలయపర్వ తోపత్య కా
యాంస్కంథావారేవర్తతేమర్గసాధనంప్రతిక్షణమ త్రసన్తాతవ్యంయతో
సౌగృధోమహామన్త్రికిశ్చ కేనచిత్సహతస్యవిశ్వా సకథాప్రస జ్ఞేనైత
దిశ్లేతమవగతం - యదేతేనకౌన్య స్తద్దుర్దేనియక్తః - చక్రవాక్బ్రూ
తే - దేవకాక ఏ వాసౌసంభవతి - రాజాహన కదాచిదేతత్ - యద్వై
వంతదాకథంతేనశుకస్యాభిభవాయోద్యో గఃకృతః - అపరశ్చ - శుకు
స్యాగమనాత్తస్యవిగ్రహమిత్యాహస్సవిరాద త్రాస్తే - మన్త్రివదతిత
థాప్యాగన్తకశ్మజు-నీయః -

రాజాహ॥ శ్లో॥ ఆగన్తుకాహితకరాదృశ్య నైహిక్వ చిత్ శృణు । పరో
పహితవాన్ఘంధుర్భస్థరవ్య హితఃపరః ॥ అహితోదేహజోవ్యాధిహిత
మారణ్యమాపథమ్ - అపరశ్చ ॥ ఆ సీద్ధి రవరోనామశుభ్రకస్యమహీ
పతే । సేవకస్స్వల్పకాలేనపదదాసుతమాత్మనః ॥ వా ॥ చక్రవాకఃపు
చ్ఛృతికథమేతత్ - రాజాకథయతి - అహంపురాశుభ్రకస్యరాజ్ఞఃక్రీడా
సరసికర్పూరకళినామ్నోరాజహంసస్యపుత్ర్యాకర్పూరమంజర్యామహా
నురాగఞానభవం - తత్రవీరవరోనామరాజపుత్రఃకుతశ్చ ద్వేశాదాగత్య
రాజద్వారిప్రతిహారముపాగమ్యోవాచ - అహంవర్తనాధీరాజపుత్రో
మాంరాజదర్శనంకారయ - తతస్తైనాసారాజదర్శనంకారితోబ్రూతేదే

వయదిమయా సేవకై నప్రయోజనము స్థితదాన్వద్వర్తనం క్రియతాం - శుభ్రకడవాచ - కి నైవర్తనం - వీరవరేణోక్తం - ప్రత్యహంసువర్ణ శతచతుష్టయం - రాజాహకాతెసామగ్రి - వీరవరోబ్రూతేహ్వ బాహూత్రితయశ్చఖిడ్గః - రాజాహనైతచ్ఛక్యం-తచ్ఛ్చ్యత్వావీరవరఃప్రణమ్య చలితః - అథమన్త్రిభిరుక్తం - దేవదినచతుష్టయస్య వర్తనందత్వా జ్ఞాయతామస్య స్వ రూపం - కేముచయక్తోయమేతావద్వర్తనంగృహ్లాత్ప్రసవయుక్తోవేతి - మన్త్రి వచనాదాహూయతాంబూలందత్వా తద్వర్తనందత్వా - యతః -

శ్లో॥ తాంబూలంకటుతిక్తమి శ్రమధురంత్రారం కషాయాన్ని తమ్ | వాతఘ్నంకఫనాశసంకృమిహరందోర్ధస్యదోషాపహమ్ | వక్త్రస్యాభరణంమలాపహరణంకామాగ్నిసందీపనం | తాంబూలస్య సఖైప్రయోదశగుణాస్సర్వేరేవమిదుర్లభాః |

వా | వర్తనవినియోగశ్చ రాజ్ఞానునిభృతం నిరూపితః - తనర్థంవీరవరేణ దేవేభ్యోబ్రాహ్మణేభ్యోనత్తం - అపరస్త్రీతీయోభాగోదీ నేభ్యోదత్తస్తవ వశిష్టంచభోజనాయవిలాసా యచవ్యయితః - ఏతత్సర్వం నిత్యకృత్యంకృత్వా రాజద్వారమహర్నిశంఖిడ్గపాణి సేవతేయదాచరాజాస్వయంసమాదిశతితదాస్వగృహమపియాతి - అథకృష్ణచతుర్దశ్యంరాత్రౌరాజాసకరుణక్రందనధ్వనింశుశ్రావ - శుభ్రకడవాచ - కఃకోత్రద్వారిత్థిషతి - తదాతేనోక్తం దేవాహంవీరవరః - రాజోవాచ - క్రందనానుసరణంక్రియతాం - సోవదత్ యదాజ్ఞాపయతిదేవఇత్యుక్త్వాచలితః - రాజాచిన్తితం - అయమేకాకీరాజపుత్రోమయాసూచీమేఘేతమసిప్రహితస్తదనుచితం - అహమపిగత్వానిరూపయామి - తతోరాజాపిఖిడ్గనూదాయతదనుచలితోనగరాద్భూర్జగమ-తతోగత్వాచవీరవరేణరుదతీరూపయావనసంపన్నాసర్వాలంకారభూషితాకాచితోస్త్రీదృష్టాపృష్టాచ - కాత్వంకిమర్థంరోదిషీతి - స్త్రీయోక్తం - అహమేతస్యశుభ్రకస్య రాజ్ఞోలక్ష్మీశ్చిరాదేతస్యజుజ్ఞాసాయామన్మహతాసుఖేనవిశ్రాంతా - ఇదానీమస్యత్రగమిష్యామితిమఃఖతా - వీరవరోబ్రూతే - యత్రాపాయస్సంభవతితత్రోపాయస్థిపతితత్ర-థంస్యాత్సునరిహవలంబనంభగవత్యాః - లక్ష్మీరువాచయ

దిత్వమాత్మనఃపుత్రశక్తివరంద్వాత్రిశల్లక్షణోపేతంభగవత్యాసర్వమ
జ్ఞానాదావహరీకరోషి తదాహంపునరత్రసుచిరంనివసామీత్యుత్పాదృ
శ్చాభవత్ | తతోవీరవరణస్వగృహంగత్యానిద్రాయమానాస్వపథాః
ప్రబోధితాపుత్రశ్చతానిద్రాంపరిత్యజ్యోజ్ఞాయోపవిష్టా-వీరవరస్తత్సర్వంల
క్ష్మీవచనముక్తవాః | తచ్ఛ్రుత్వాశక్తివరస్సనుదోబ్రూతే - ధన్యాహ
మేవంభూతోరాజ్యరత్నాయాంయిస్యోపయోగస్తావత్కౌవిలంబనహేతు
రేవంవిధేశర్తణిదేహస్యవినియోగఃశ్లోఘ్యః - శక్తివరమాతోవాచ - అ
స్మత్కులోచితంయద్యేతన్నకర్తవ్యంతదాకేనాపరేణకర్తణాస్యమహావ
ర్తసస్యనిస్తారోభవేత్ - ఇత్యాలోచ్యసర్వేసర్వమజ్ఞానాయతనంగతాః
తత్రసర్వమజ్ఞానాంసంపూజ్యవీరవరోబ్రూతే - దేవిప్రసీదపిజయితాంశు
భక్రకోమహారాజఃగృహ్యతామయముపవార ఇత్యుత్పాపుత్రస్య శీరశ్చి
చ్ఛేద-తతోవీరవరశ్చింతయామాస- గృహీతరాజవర్తసస్యనిస్తారఃకృ
తః - సంప్రత్యపుత్రస్యజీవనవిడుంబనమాలోచ్యత్మనశ్శీరశ్చిన్నవాత్తత
స్త్రియాపిస్వామిపుత్రశోకార్తయాతదనుష్ఠితం-తతస్సరాజా - పతత్స
ర్వంశ్రుత్వాదృష్ట్వాచచింతయామాస-

శ్లో || జీవన్తిచమియస్తేచమద్విధాఃకుద్రజస్తవః | అనేనసద్భవో
లోకేనభూతౌనభవిష్యతి ||

వా || పతస్పరిత్యాగాద్రాజ్యేనమమకింప్రయోజనం - తతస్సశీర
శ్చేత్తుంశుభ్రక్తనరాజ్ఞానిద్దడత్థాపతః - అథభగవత్యాసర్వమజ్ఞానయా
ప్రత్యక్షభూతయారాజహస్తోధృతడక్తభాచ్చపుత్రపసన్నాస్త్రితేలంసాహ
సేనజీవనాస్తేపతవరాజ్యభజ్ఞోనాస్తి - రాజాచసాష్టాంగపాతంప్రణమ్యో
వాచ-దేవిరాజ్యేనవామమప్రయోజనంనాస్తియదిమయ్యనుకంపాక్రియ
తేతదామమాయుశ్చేషేణాప్యయంరాజపుత్రస్సపుత్రదారోజీవతులస్యథా
హంయథాప్రాప్తాంగతింగచ్ఛామి - భగవత్యువాచ - అనేనతేనత్యో
తగ్దేణభృత్యవాణ్యల్యేనచతుష్టాస్త్రిగచ్ఛవిజయీభవఅయనుపిసపరి
వారోరాజపుత్రోజీవత్పితృత్వాదేవ్యదృశ్యాభవత్ - రాజాతాంప్ర
ణమ్యాలక్ష్మితశ్చలితఃప్రాసాదపృష్ఠంతదైవగత్యాసుప్తః-వీరవరోపిసపుత్ర
దారఃప్రాప్తజీవనస్సగృహంగతః - అథపునర్ద్వారస్థోవీరవరోభూషా

లేనవృష్టస్సన్నాహః - దేవసారుదతీస్త్రీగ్రమామవలోక్యాదృశ్యాభవత్ - న
కాశ్యన్యావార్తావిద్యతే - తద్వచనమాకర్ణ్య రాజాచింతయత్ కథమ
యంశ్లోఘ్యామహాసత్వః -

యతః || శ్లో || ప్రియంబ్రూయాదకృపణశూరస్సస్యదవిక త్తనః | దా
తాసత్పాత్రవర్షిస్యాత్ప్రగల్భస్సస్యదనిష్ఠురః ||

వా || పతన్తహాపురుషలక్షణం - పతస్త్రిసర్వ మస్తి - తతస్సరా
జాప్రాతశ్శిష్టసభాంకృత్వాసర్వవృత్తాంతప్రస్తుత్య ప్రసాదాత్తస్మైక
ర్ణాటరాజ్యందదౌ - తత్కిమాగమకౌజాతిమా త్రాద్వష్టస్త్రాపుత్ర
మాధమమధ్యమాస్సన్రిచక్రవాకౌబ్రూతే -

శ్లో || యోకార్యంకార్య వచ్ఛాస్త్రీసకింమస్త్రీగ్రుపేచ్ఛయా | వరం
స్వామిమమోదుఃఖంతన్న శాసేదకార్యతః || వైద్యో గురుశ్చమస్త్రీచ
యస్య రాజ్ఞఃప్రియంపదాః | శరీరధర్మకోశేభ్యః క్షిప్రంసపరిహీయతే |
శృణు దేవ || పుణ్యాల్లబ్ధయదేకేనతన్తమాపిభవిష్యతి | హత్వాభియుంమ
హాలోభాన్నిధ్యర్థీనాపితోయథా ||

|| వా || రాజాపుచ్ఛతికథమేతత్ - మస్త్రీకథయతి - అస్యయోధ్యా
యాంచూడా మణిర్నామక్షత్రియః | లేనధనాగ్నినామహతాక్షే శేనభగవాం
శ్చంద్రార్ధచూడామణిశ్చిరమారాధితః - తస్యాజ్ఞాయాయత్యే శ్వరేణస్వప్నే
అదిష్టః | యత్తమద్యప్రాతఃత్రైరంకృత్వా లగుడహస్తస్సగృహేని
భృతంస్థాస్యసితతోయదాగతంభియుకం ప్రాక్షణేపశ్య సితమేవనిర్దయంల
గుడప్రహారేణహనిష్యసితతోసాభియుక్తస్త్రాణాత్సువర్ణపూర్ణకలశోభవిష్వ
తి తేనత్వయా స్వేచ్ఛయా యావజ్జీవంసుఖనాభవితవ్యం - అథతదనుష్ఠితే
సతితద్వృత్తంత్రైరకరణాయానీలేననాపిలేనతత్సర్వమాలోక్యచిన్తితంఅ
హూనిధిప్రాప్తేరయమపాయః - తదహమప్యేవంకింకరోమి - తతః
ప్రభృతిననాపతస్తథావిధోలగుడహస్తః ప్రతిదినంభియుకాగమనమపేక్ష
తే - ఏకదాసమాగతోభియుకౌలగుడేనహత్వావ్యాపాదితః తేనాపరాధేన
రాజపురుషతాడితఃపశ్చాత్వంగతః - అతోహంబ్రవీమిపుణ్యాల్లబ్ధయదే
కేనేతాది - రాజాహ -

శ్లో || పురావృత్తకథోద్ధారైః కథంనిర్ణయితేపరః | వాస్యాన్నిహారణో

బన్ధుర్వాకేవిశ్వాసఘాతుకః॥

వా॥ యాతుప్రస్తుతమనుష్ఠీయతాంమలయాధిత్యకాయాంచిత్రవర్తస్తదధునాకింవిధేయం - మస్త్రీవదతి - దేవఆగతప్రణిధిముఖాన్యాయాశ్రుతంతన్యహేమన్త్రిణోగృధ్రస్యోపదేశాచ్చిత్రవర్ణేనానాదరఃకృతఃతదసామూఢోజేతుంశక్యః -

యతః॥ శ్లో॥ లుబ్ధఃకూరోవశోసత్యఃప్రమాదీభీరురస్థిరః॥ మూఢోయోధావమన్తాచసుఖభేద్యోరిపుస్తన్మితః॥

వా॥ తతోసాయావదస్తద్ధుర్గద్వారరోధనంకరోతితావన్నద్యద్రివనవర్తసుతద్బలానిహస్తంసారసాదయస్సేనాపతయోనియుజ్యంతాం-

తథాచోక్తమ్॥ శ్లో॥ దీర్ఘవర్తశరిత్రాంతంనద్యద్రివనసంకులమ్॥ ఘోరాగ్నిభయసంతస్తంతుత్పిపాసాద్దితంతథా॥ ప్రశస్తంభోజనవ్యగ్రంవ్యాధిమర్చిక్షుపీడితమ్॥ అసంస్థితమభూయిష్టంవృష్టివాతసమాకులమ్॥ పంకపాంసుజలక్లిన్నంసువ్యస్తంవర్తవర్జితమ్॥ ఏవంభూతంఘహీవాలఃపరసైన్యంవినాశయేత్॥ అన్యచ్చ॥ అవసగందభయాద్రాజాప్రజాగరకృతశ్రమమ్॥ దివాసుప్తంసదాహన్యాన్నిద్రావ్యాకులసైనికమ్॥

వా॥ అతస్తేతస్యప్రమాదిసోబలంగత్వాయథావకాశందివారాత్రోవాఘ్నస్తబహప్రోనిహతాస్తతశ్చిత్రవర్ణోపిషణ్ణస్సన్వన్తి-ణం - దూరదర్శినమాహ-తాతకిమిత్యన్మదుపేతోక్రియతేకింకాపివిసయోమమాస్తి-తథాచోక్తమ్॥ సరాజ్యంపాప్రమిత్యేవంవర్తితవ్యమసాంప్రతమ్॥ శ్రియంహ్యపినయోహన్రిజరాహపమివోత్తమమ్॥

వా॥ అపిచ - దక్షిణాయమధిగచ్ఛతిపథ్యాశీకల్యతాంసుఖమరోగీచ- ఉద్యుక్తోవిద్యాంతంధర్తార్థయశాంసించవిసీతః - గృహోవదత్ దేవశృణుశ్లో॥ అవిద్వానపిభూపాలోజ్ఞానబుద్ధ్యుపసేవయా॥ పరాంశ్రియంఘవాపోతిజలాసన్నతరుర్యథా॥ అన్యచ్చ॥ పానంస్త్రీమృగయాద్యుతమర్గదూషణమేవచ- వాగ్ధ్వియోశ్చపారుష్యందూషణానిఘహీభుజామ్ కించ॥ నసాహసైకాన్తవశానువర్తినానచాప్యపా యోపహతాన్తరాక్షనా॥ విభూతయశ్శక్యమవాప్తుమార్జితానయేచశౌర్యేచవసన్విసన్నదః॥ వా॥ త్వయాస్వబలోత్సాహమవలోక్య సాహసైకరసికైసమయోపనయస్తై

ష్వపిమ నైష్వనవధానంవాక్పారుష్యశ్చకృతమతోమర్షితేఃఫలమిదమ
నుభూయతే -

తథాచోక్తం॥ దుర్మన్త్రిణంకముపయాన్తిననీతిదోషాఃసన్తాపయన్తికమవ
ధ్యభుజంఘోగాః । కంశ్రీర్నదర్పయతికంననిహన్తిమృత్యుఃకంస్త్రీకృ
తాసవిషయాఃపరితాపయన్తి । ముదంవిషాదశ్శరదంహిమాగమఃతమో
ఐవస్వాకసుహృదఃకృతఘ్నతా । విశుద్ధబుద్ధిశ్చచమాపదంసయఃశ్రియ
స్సమృద్ధాఅపిహన్తిదుర్మయః॥ వా॥ తతోమయాప్యలోచితంప్రజ్ఞాహీ
మోయంకథమన్యథామమనీతకథాభిర్వర్తయతి -

యతః॥ శ్లో॥ యస్యనాస్తిస్వయంప్రజ్ఞాశాస్త్రంతస్యకరోతికిమ్ । లోచ
నాఖ్యాంవిహీనస్యదర్పణఃకింకరిష్యతి ॥ వా॥ తేనాహమపితూష్ణంస్థితః
అథరాజాబద్ధాఞ్జలిరాహ - తాత - అస్తిమమాపరాధః - ఇదానీమవ
శేష్టబలసహితోపి - విన్ధ్యాచలంయథాగమిష్యామితదుపదిశ-గృధ్రస్వగ
తంచినయతికర్తవ్యోత్రప్రతీకారః -

యతః॥ శ్లో॥ దేవతాసుగురంగోమరాజసుబ్రాహ్మణేషుచ | నియన్తవ్యస్స
దాకోపోబాలవృద్ధాతురేషుచ । వా॥ మస్త్రీవిహస్యబ్రూతేదేవమాభే
ష్టస్సమాశ్వసీహిశ్వబదేవ -

శ్లో॥ మన్త్రిణాంభిన్నసన్ధానేభిషజాంసాన్నిపాతకే । కర్మాణీయుజ్యతే
రాజ్ఞఃసుస్థఃకోవానపణీతః ॥ అశరంవ॥ ఆరభన్తైర్మమేవాఞ్గాకామం
వ్యత్రాభవన్తిచ । మహారమ్భఃకృతధీయస్తిప్తన్తిచనిరాకులాః ॥ వా॥ త
దత్రభవత్ప్రతాపాదేవదుర్గంభక్త్యాకీర్తిప్రతాపసహితంత్యామచిరే
ణకాలేనవిన్ధ్యాచలంసేష్యామి - రాజాహకథమధునాస్వల్పబలేనతత్సంప
ద్యతే - గృధ్రోవదతిదేవసర్వంభవిష్యతి - యతఃవిజగీషోరీరసూత్రతావి
జయసిద్ధేర్ధవశ్యంభావస్తదద్యదుర్గద్వా రరోధోఽధీయ్యతాం - ప్రహిత
వణిధిసాబకేనాగత్యహిరణ్యగర్భస్యతతః-ధితం - దేవస్వల్పబలసవాయ
మ్ - రాజాచిత్రవర్ణోగృధ్రస్యమస్త్రాపప్తంభేనధుగ్ధావరోధంకరిష్యతి-
రాజహంసోబ్రూతేసర్వజ్ఞఃకీమధునావిధేయం - చక్రవాకోవదతిస్వబలే
సారాసారంవిచార్యస్వర్ణవస్త్రాదిదానేనయథార్హప్రాజ్యతాం -

యతః॥ శ్లో॥ యఃకాకినీమవ్యపశప్రసన్నాంసముదరేన్నిమగ్నహస్రశు

ల్యామ్ | కాలేషుకోటిష్వపిముక్తహస్తస్థరాజసిహ్వాంసజహతిలక్ష్మీః ||
అన్వచ్చ || క్రతౌవివాహేవ్యసనేరిపుత్రయేయశస్కరేకర్తృణిమిత్రసూద్ర
హే | ప్రియాసునారిష్వధనేషుబన్ధుష్వతివ్యయోనాస్తిసరాధిపాత్యమ
యతః || మూర్ఖస్సస్వల్పవ్యయత్రాసాత్సర్వనాశంకరోతిహి | కస్సుధీస్సస్త
జేద్భాణ్డంశులః - స్వేవాతీసాధ్వసాత్ ||

వా | రాజాహకథమిదానీమతివ్యయోయుజ్యతే - ఉక్తశ్చ అపదర్థంధనం
రత్నైత్ - మస్త్రీబ్రూతే శ్రీమతః కథమాచదః - రాజాహ - కదాచితు
పితాలక్ష్మీః - మస్త్రీపునర్వదతిసజ్జితార్థోపినశ్యతి - తదేవంకార్పణ్యంప
రిత్యజ్యస్వభటాఃదానమానాభ్యాంపురస్కీయంతాం-

తథాచోక్తమ్ | శ్లో || పరస్పరజ్ఞాస్సమైష్ట్యాఃపాణాకత్యకుంసుని
చ్చితాః | కులీనాఃపూజితాస్సమ్యగ్విజయంతేద్విషాంబలమ్ || అపరశ్చ ||
స్వభటాఃకిలసంపన్నాస్సంహతాఃకృతనిశ్చయాః | అపిషశ్చశతం
శూరానిఘ్నన్తిపువాహినీమ్ || కిశ్చ || శిష్టైరవ్యవిశేషజ్ఞ ఉగ్రశ్చకృ
తనాశకః | త్యజ్యతేకింపునర్వాన్వైర్యశ్చాప్యత్సంభరిర్నరః | యతః || స
త్యంశౌర్యందయాత్యాగోన్మృతస్త్వైతేమహాగుణాః | పత్రైస్త్యక్తామ
హీపాలఃప్రాప్నోతిఖిలవాచ్యతామ్ || వా || అమాత్యా ఏవపురస్కీ
ర్తవ్యాః-

తథాచోక్తమ్ | శ్లో || యోయేనప్రతిబుద్ధస్సాన్యత్రహతేమోదయేవన్దీ
యీ | సువిశ్వస్తోనియోక్తవ్యఃపాణాశేషుచధనేషుచ || యతః || ధూర్త
స్త్రీ | వాశిశుర్యస్యమం త్రిణస్సర్వర్షహీనతేః | అనీతివపనత్తిప్తఃకా
ర్యాభ్యాసనిమజ్జతి || శృణుదేవ || హర్షక్రోధాసహాయస్యకోశస్సల్ప
వ్యయేనచ | నిత్యంభృత్యానప్యేతౌచతస్యస్యాద్ధనచాధరా || యేషాంరా
జ్ఞాసహస్యాతాముపచయావచయాభ్యువమ్ | తేమాత్యాత్రతితానాజా
నావమన్యేత్రదాచన || యతః || మహీభుజోమదాంధస్యమజ్జతఃకార్వ
సాగరే | స్థలతోహికరాలంబఃససుహృచ్చిరచెష్టితమ్ || వా || అథాగత్య
పణన్య మేఘవర్ణోబ్రూతే - దేవదృష్టిప్రసాదంకురు - ఏషషయధార్థివిశ
క్తోదుర్గద్వారితిష్ఠతితదేవపాదాదేశాద్భూమిఃస్వత్యస్సవిక్రమందగ్ధ
యామితేనదేవపాదానామాన్యన్యముపగచ్ఛామి - చక్రవాకోబ్రూతే-

మై వంయదిబహిర్నిఃసృత్యయోధవ్యంతదాదుర్గాత్రయణంనిష్ప్రయోజనమ్ -

అపరంచ॥ శ్లో॥ విషమోపియథానక్రస్సలిలాన్నిస్సృతావశః । వనాద్వినిగ్ధతస్సత్యంసిహృత్పిస్యాత్సృగాలవత్ । వా॥ వాయసోబ్రూతేదేవస్వయంగత్వాదృశ్యతాయుధం -

యతః॥ శ్లో॥ పురస్కృత్య బలంరాజాయోధయేదవలోకయన్ । స్వామినాధిష్ఠితశ్శాపికినసింహ్మయతేధ్రువమ్ ॥ వా॥ అథతేసర్వేదుర్గద్వా రంగత్వామహాహవంకృతవస్తః - అపరేద్యుశ్చిద్రవణ్ణోరాజాగృధృమువాచ - తాతయత్ప్రతిజ్ఞాతంతదధునాపాలయ - గృధ్రి బ్రూతే శృణుదేవ -

శ్లో॥ అకాలసహమత్యల్పంమూర్ఖవ్యసనినాయకమ్ । అగుప్తంభీరుయోధంచదుర్గవ్యసనముచ్యతే ॥ వా॥ తత్రావదత్రనాస్తీ -

శ్లో॥ ఉపజావశ్చిరాద్యోధావసంధస్తీ ప్రపారుషః । దుర్గస్యలంఘమోపాయాశ్చత్వారికాధితాశ్చిమే ॥ వా॥ అద్రవయథాశక్తిక్రియతాయుధం కర్ణేకథయతి - తత్రానుదితవ వభాస్కరే ప్రాతఃకాలేచతుర్ద్వపిద్వారే మయుధైశ్రవ్యత్రైమగ్ధాభ్యంతరేగృహేగృహేకాకేనాగ్నిర్నితీప్తః - తతోగృహీతందుర్గమితికోలాహలంశ్రుత్వా నేకగృహేషుపావకంప్రదీప్తం ప్రత్యక్షైశ్చావలోక్యరాజహంసస్య సైనికాః అన్యేచదుర్గవాసినస్సత్వరంజలంప్రవిస్తాః -

యతః॥ శ్లో॥ సమంత్రితంనువిక్రాంతంసుయుధ్ధంనుశలాయితమ్ । ప్రాప్తకాలేయథాశక్తికుర్యాన్నతువిచారయేత్ ।

వా॥ రాజహంసస్సుఖీస్వభావాన్తందగతిఃసారసద్వితీయశ్చవిశ్రవణస్య సేనాపతినామకులేనాగత్యవేష్టితః-హితణ్యగర్భోరాజాహసేనాపతే సారసమమానురోధాద్యానంసవ్యాపాదయిష్యసిత్వంగంతుమధునాపి సమర్థఃతద్గత్వాజలంప్రవిశ-మత్పుత్రంచూడాకర్ణనామానంసర్వజ్ఞస్యసమస్త్యా రాజానంకారయిష్యసి - సారసోబ్రూతే-దేవనవక్తవ్యమేవమనుస్సహంవచఃయావచ్చంద్యైర్కృదివిత్థితఃతావద్ద్విజయతాండేవః-అహంపు

నరేవదుగ్ధాధికారితన్మమహంసాస్పగ్విలి ప్రేనవర్తనాప్రవిశతుశతుః:-

శ్లో॥ తుమీదాతాగుణ గ్రాహీస్వామీ భాగ్యేనలభ్యతే ॥ శుచిర్దత్తునో
రక్షశ్చభృత్యఃఖలుసుదుర్లభః । వా ॥ సారసాబ్రూతేశ్వణుదేవ

శ్లో॥ యదిసమరమపాస్యనా ప్రేమృత్యో ర్భయమితియక్తమితోన్య
థాప్రయాతుమ్ । అథమరణమవశ్య మేవజంతోఃకిమితిముథామలినంయ
శఃక్రియ న్తామ్ ॥ అన్యచ్ఛ ॥ భవేస్త్రిన్స వమోద్భా ॥ నవీచివిభ్ర మభజ్ఞ
రే । జాయతేపుణ్యయోగేనపరాధేజీవితవ్యయః ॥ వా ॥ దేవత్వంచస్వా
మీ - సర్వధారక్షణీయః

యతః ॥ శ్లో । ప్రకృతిస్సాన్వమినాత్యక్తాసమృద్ధాపినజీవతి । అపిథన్వ
న్తరిరై వ్యద్యఃకింకరోతిగతాయుషి । అపరంచ । నరేశ్వరేజగత్సర్వము
స్తీలతినీమీలతి । సూర్యోదయఇవాంభోజంతత్ప్రబోధప్రబుధ్యతే ॥ అపి
చ ॥ స్వామ్యమాత్యశ్చరాష్ట్రంచదుర్గంకొశోబలంసుహృత్ । రాజ్యాం
గానిప్రకృతయఃపారాణాంశ్రేణయోపిచ । వా ॥ అత్రాపి ప్రధానాజ్ఞం
రాజా - అథమమకటేనాగత్య రాజహంసస్యశరీరేఖరతరనఖాఘాతః-
కృతః । తతస్సత్వరముపస్పృత్యసారసేనస్వదేహోన్మతిః-అనన్తరంకుక్కుట
నఖప్రహారైర్జర్జరీకృతేనసారసేనస్వాంగేనాచ్ఛాద్య రాజాజలేక్షిప్తః-
కుక్కుటోపసేనాపతేచ్ఛంచు ప్రహారేణవ్యాపాదితఃపశ్చాత్సారసోపబ

హుభిఃపక్షిభిఃసంభూయవ్యాపాదితః - అథచ త్రవర్ణోరాజా
దుర్గం ప్రవిశ్య దుర్గావస్థితం ద్రవ్యం గ్రాహయిత్వా వందిభిర్దయశబ్దైరా
నందితోబహిర్నిర్జగము - రాజపుత్రైరుక్తం - తస్మిన్రాజహంసబలేసా
సారసఃపుణ్యవాణేనస్వదేహదానెనరాజారక్షితః -

యతః ॥ శ్లో॥ జనయన్నిమతాన్దావస్సర్వానెవగవాకృతీః । విషానో
ల్లిఖితస్కంధంకాచిదేవగవాంపతిమ్ । వా ॥ విష్ణుశర్మణోక్తంస్వభావ
తస్యదేహానక్రీతానక్షయలోకాన్విద్యాధరీపరిజనోనుభవతుమహా
సత్యః -

తథాచోక్తం ॥ శ్లో॥ అహవేషుచయేషూరాస్సాన్వమ్యర్థంత్యక్తజీవితాః ।
భర్తృభక్తాఃకృతజ్ఞాశ్చతేనరాస్సర్వగమినః । యత్రతప్రహతశ్శూర
శ్చ త్రుభిఃపరిపారితః । అత్యుఖాలభలేలోకాయదిశ్చైవ్యంనగచ్ఛతి ॥

వా॥ విగ్రహః శ్రుతోభవద్భిః - రాజపుత్రై గ్రుక్తం శ్రుత్వా సుఖమోభూ
తావయం - విష్ణుశర్మబ్రహ్మ - అ పరమపేవమస్తు -

వి గ్రహః కరితురంగపత్తి భిర్వా కదాపిభవతామ్ను హీభుజామ్ | నీతిమ
న్త్రవవనై సుమాహతాస్సంశ్రయ స్తుగిరిగహ్వరంద్విషః ||

ఇతిహితోపదేశేవిగ్రహానామతృతీయః కథాసంగ్రహస్సమాప్తః |
అథసన్నిః -

వా॥ పునఃకథారంభకాలేరాజపుత్రై గ్రుక్తం - ఆర్యవిగ్రహశ్శ్రుతోస్తా
భిస్సన్నిధిరధునాభిధీయతాం - విష్ణుశర్మతోక్తం - శ్రూయతాంసన్నిమపికథ
యామియస్యా యమాద్యశ్లేకః -

శ్లో॥ వృ త్రైమహతిసం గ్రామరాజ్ఞోర్ని హతసేనయోః | స్థేయాభ్యాం
గృధ్రచక్రాభ్యాం వాచాసన్నికృతఃక్షణాత్ || వా॥ రాజపుత్రాణాం చుఃక
థమేతత్ - విష్ణుశర్మకథయతి - తతస్తేనరాజహంసేమోక్తం . కేనా
న్తద్వైదిగీప్రాగ్నిఃకేంపార్థకృత్సేనకింవాన్తద్వైదిగీసేనాపివిషతుయు
క్తైవ - చక్రవాకోవదతి దేవభవతోనిష్కారణబద్ధురసౌమేషువర్ణఃసపరివా
రౌనదృశ్య తేతన్మన్యే తిస్య విచేష్టితమిదంరాజాక్షణవిచిత్రా హలస్తి
తావదేవంనుమదుర్భాగ్యమేతత్ -

తథాచోక్తం॥ శ్లో॥ అ పరాధస్య దైవస్య సపునర్తన్త్రిణామయమ్ | కా
ర్యంసుఖటితంయతాద్వైదేవయోగాద్వి నశ్యతి || వా॥ మన్త్రిబ్రూతేఉ
క్తమేతత్ -

శ్లో॥ విషమాంహిదశాం ప్రాప్య దైవంగర్వయతేనరః | ఆ త్తనఃకర్తదో
హంశ్చనైవజానాత్యుష్ణితః | అ పరంచ॥ సుహృదాంహితకామానాం
యోవాక్యంనాభినందతి | సహర్తృభవదుర్భుద్ధిఃకాష్టాద్యుప్సోవివశ్యతి |
వా॥ రాజాహకథమేతత్ - మన్త్రికథయతి - అస్తిమగధదేశేపుణ్యత్వ
లాభిధానంసరస్తత్రచిరాత్సంకటవికటనామానౌహంసౌనివసతః - త
యోర్మితౌంకమ్ముగ్రీవనామాహర్షశ్చ ప్రతివసతి - అథైకదాధీవరైరా
గత్యతత్రోక్తంయదత్రాస్తాభిరద్యోషితాప్రాతర్మత్యకూర్వాదయో
వ్యాపాదయితవ్యాఃతదాకర్ణ్యకూర్వోహంసౌవాహ - సుహృదౌ శ్రుతో
యంధీవరాలాపఃఅధునాకీన్సుయాకర్తవ్యం - హరిసౌవాహతుజ్ఞాయ

తాంపున స్సావత్సృతర్య దుచితంతత- రవ్యంకూర్జాబ్రూతే మై వం
యద్దృష్టవ్యంతత- రవ్యమత్ర -

తథాచోక్తం॥ అ నాగతవిధా తాచ ప్రత్యుత్పన్నమతి స్తథా । ద్వావేతాసు
ఖమేధేతెయద్భవిష్యో వినశ్యతి । వా ॥ తావాహతుఃకథమేతత్ - కూ
ర్మకథయతి - పురా ఎతిస్మిన్నై వసరస్యేవంవిధేసుధీవరేషూవస్థితేషుము
త్యైత్రయోణాహోచితంత త్రానాగతవిధాతానామైకోమత్సయః - అ హం
తావత్ జలాశయాన్తరంగచ్ఛామీత్యుక్తాప్రాదాన్తరంప్రవిష్టః - అచరే
ణప్రత్యుత్పన్నమతినామ్నామిత్యై నాభిహితంభవిష్యద్ధరేప్రమాణాభా
వాత్ కుత్రమయాగన్తవ్యతమశ్చ న్నైయభాకార్యంతదనుష్ఠేయం-

తథాచోక్తం ॥ శ్లో ॥ ఉత్పన్నా మాపదంయస్తుసమాధతై సబుద్ధిమాన్ ।
వణిజో భార్యయాజారః ప్రత్యక్షేనిహ్నుతోయథా ।

వా । యద్భవిష్యఃకథమేతదిష్టచ్ఛతి । ప్రత్యుత్పన్నమతిఃకథయతిఅస్తి
విక్రమపురేసముద్రదత్తోనామవణిక్ - తస్యగత్ప్రభానామవధూః కేనా
పిస్య సేవకేనసహసదారమతే-

యతిః॥ శ్లో॥ నైతా వత్సమవేక్షన్తేనశావయవనిశ్చయమ్ । సురూపంవా
కురూపం వాపుమానిత్యేవభంజతే॥ అన్యచ్ఛ॥ శాస్త్రంసునిశ్చితమపిప్రతిచిన్త
నీయమారాధితోనరవతిః ప్రతిశఙ్కనీయః । అజ్ఞైస్థితాపీయవతిఃపరిశ
ఙ్కనీయాశాస్త్రేగ్రంథేచయవతౌచకుతోవశిత్వమ్ ।

వా । అక్తైకదాతస్యముఖేమంబనందదతీసాసముద్రదత్తేనావలోకితాత
తఃబన్ధకీభర్తృసమీపంగల్వాప్రాహనాకైతస్యమహతీనిర్వృత్తిః-యతో
యష్టదర్శనీయమానంకర్పూరమశ్నోతి- అస్యవదనేకర్పూరగన్ధామయా
ఘ్రాతః-తచ్ఛ్చల్వా సేవకేనప్రకుప్యోక్తం - యస్యస్వామిమోగృహే-
వీతాదృశీభార్యౌతత్ర సేవకేనకథంస్థా తవ్యంయత్రప్రతిక్షణంగృహిణీ సే
వకస్యముఖంజిఘ్రతితతోసాపుత్రాయచలితః । తతోసాసాధునాయత్నా
త్సంతోష్యరక్షితః - అతోహంబ్రవీముత్యన్నామాపదమిత్యాది - తతోయ
ద్భవిష్యేణోక్తంయదభావినతద్భావీత్యాది - తతఃప్రాతర్జ్ఞానేనబద్ధఃప్ర
త్యుత్పన్నమతిర్మృతవదాత్త్వానంసందర్శ్యస్థితస్తతోజాలాదపసారితోయ
భాశక్తుత్-పుత్యగంభీరంబలంప్రవిష్టఃయద్భవిష్యశ్చధీవరైఃప్రాప్తోన్యా

పాదితః - అహోహంబ్రవీమి-అనాగతవిధాతేత్యాది - తద్యథాహమన్యన్య
దంప్రాప్నోమితథాక్రియతాం - హంసావా హతుఃజలాశయాన్తరేప్రా
ప్తేతవకుశలంస్థలేగచ్ఛత స్తేకోవిధిః - కూర్మోబ్రూతేయథాహంభవ
ద్భ్యాంసహాకాశవర్తనాయామితథావిధీయతాం - హంసోబ్రూతః క
థముపాయస్సంభవతి- కచ్ఛపోవదతియువాభ్యాంచచ్ఛధృతంకాష్టఖిణ్ణ
మేకంమయాముఖేనావలంబ్యగన్తవ్యంయువయోః పక్ష బలేనమయాపిసు
ఖినగన్తవ్యం - హంసోబ్రూతఃసంభవత్యేవముపాయః-

కింతు | శ్లో | ఉపాయంచినైయన్యాజ్ఞోప్యపాయముపిచినైయత్ | తశ్యతో
బకమూర్ఖస్యకులైర్భూషితాఃప్రజాః ||

వా|కూర్మఃపృచ్ఛతికథమేతత్-తౌకథయతః-అస్యత్తరపథేగృధ్రకూటో
నామవర్షతః - తత్త్రైవరేవాతీరేన్యగ్రోధపాదపెబకానివస్తి-తద్వృక్ష
స్యాధస్తాద్వి వరేసర్పస్తిష్ఠిసచతేహంబాలాపత్యానిభాదతి - అథశో
కార్తానాంబకానాంప్రలాపంశుత్వాకేనచిద్వృద్ధబకేనోక్తం - ఏవంకు
రుఖయాయంమత్స్యానానీయసకులవివరాత్సర్పవివరంయావత్పక్షిక్రమే
తైకైకశోమత్స్యానాస్తీర్యాగచ్ఛత - తతస్తదాహారలుభేర్న కులైరాగ

త్యసరోష్ఠీద్రప్రవృత్స్వభావద్వేషాత్సర్పవివరంద్వప్త్యాప్రవిశ్యససరోహం
తవ్యః - తథానుష్ఠితేనతితైర్నుకులైస్తద్వివరంప్రవిశ్యసరోహమారితః - త
తోనకులైర్వృక్షపరిపక్షిశాబకానాంరావశ్యుగ్రతోనంతరంతద్వృక్ష
మారుహ్యచశ్యతాంబకానాంశాబకాభక్షితాః అతఃఆవాంబ్రూ వజపా
యంచినైయన్నిత్యాది- ఆవాభ్యాంనీయమానంత్యాంద్వప్త్యాలోకైఃకింశ్చి
ద్వక్తవ్యమేవాశ్చర్యత్వాత్ తదాకర్ణ్యయదిత్వముత్తరందదాసితదాతవ
మరణంభవిష్యతితత్సర్వధాతై ౧ వస్థీయతాం - కూర్మోవదతికిమహను
ప్రాజ్ఞఃనాహముత్తరందాస్యామికిమపినవక్తవ్యమ్మయా-తథానుష్ఠితేనతి
ఆకాశేనీయమానంతంకూర్మమాలోక్యసర్వే గోరక్షకాఃపశ్చాద్ధావన్తివ
దన్తిచ - అహేమామహదాశ్చర్యంపక్షిభ్యాంకూర్మస్సమూహ్యతే-తత్ర
కశ్చిదాహయద్యయంకూర్మఃపతతితదాతై ౨వపక్ష్యాభాదితవ్యోమయా -
కౌపినిగదతిఖిణ్ణశోంశంకృత్వానేతవ్యః - కశ్చిదాహాలయంనీత్యాదగ్ధ్వాభ
తుణీయః - ఏవందుస్సహంపరుషవచనమాకర్ణ్యకోధాద్విస్తృతపురస్

సంసారోపదత్తాయష్టాభిర్భుస్సభక్షితవ్య మితివదకాకాష్టాస్పతితోగో
రక్షకైర్వాప్యపాదితః - అతోహంబ్రవీమిసుహృదాంహితకా మానామి
త్యాది-

అన్యచ్ఛు || శ్లో || రక్షితవ్యంసదావాక్యంవాక్యాద్భవతినాశనమ్ప్రాంసా
ఖ్యాంసీయమానస్యకూర్తస్యపతనంయథా॥

వా || అథప్రణిధిర్భు కస్త్రాగత్య తమువాచదేవప్రాగేవమయానివేది
తందుర్గశోధనంప్రతిక్షణంకర్తవ్యమితితచ్ఛయష్టాభిర్నృకృతం అతస్తదన
వధానస్యఫలబుద్ధమనుభూతందుర్గదాహాచ్ఛయంమేఘవర్ణనామ్నావా
యసేనగృధ్రప్రయుక్తేనకృతః-రాజానిశ్వస్యాహ -

శ్లో || ప్రణయాదుపకారాద్వాయోవిశ్వసతిశత్రుషు | ప్రస్తుత ఇవ
వృథాగ్రాత్పతితఃప్రతిబుధ్యతే॥

వా || ప్రణిధిరువాచతతోదుర్గదాహంవిధాయయదాగతోమేఘవర్ణ
స్తదాచిత్రవర్ణేనప్రసాదితేనోక్తం | అయంమేఘవర్ణో త్రకర్పూరద్వీ
పరాజ్యేభిషిచ్యతాం॥

తథాచోక్తమ్ || శ్లో || కృతకృత్యస్య భృత్యస్యకృతంనైవప్రణాశయేత్
ఫలెనమనసావాచాదృష్ట్యాచై నంప్రహర్షయేత్ | వా || చక్రవాక్బ్రూతే
దేవశ్రుతంయతో ప్రణిధిఃకథయతి- రాజాహతతస్యతః-ప్రణిధిరువాచత
తఃప్రధానమంత్రిణాగృధ్రేణోక్తదేవనెదముచితంప్రసాదాంతరంక్రియ
తాం -

యతః॥ శ్లో || అధికారేణయోయుక్తఃకథంతస్యాస్తిఖిణ్ణనమ్ | నీచేఘావ
కృతంరాజన్వాలుకమివముద్రితమ్ | అశరంచ॥ మహతామాస్సదేనీ
చఃకదాపిసహియజ్యతే | సహిచూడామణిస్థానెపాదుకాకైశ్చిదిష్యతే
తథాచోక్తం॥ శ్లో || నీచఃశ్లాఘ్యపదంప్రాప్యస్యామినంహస్తమిచ్ఛతి
మూషికోవ్యాఘ్రతాంప్రాప్యమునింహస్తంగతోయథా॥ వా || చిత్రవర్ణఃపృ
చ్ఛతికథమేతత్- గృధ్రఃకథయన్యస్తిగౌతమస్యమునేస్తసోవసేమహత
పానామమునిస్తేనాశ్రమసన్నిధానేమూషికశాబకఃకాకముఖాన్భ్రష్టోద్భ
ష్టస్తేనదయాయుక్తేనస్వకీయాహారవిశేషైఃపాలితః-సంపదమూషిక
ఖాదితుయత్నోద్దన్నిష్కన్విడాలామునినాదృష్టతమ్మూషికంభీతమాలో

కృతపృథ్వావాద్భులిష్టోబిడాలఃకృతః-సవిడాలఃకుకురాద్భిభేతి-తతఃకు
కురఃకృతసోపివ్యాఘాద్భిభేతితతోసావ్యాఘాకృతఃఅథవ్యాఘు మపి
తమ్మునిర్వాషికనిర్వశేషంపశ్యతి - అశస్సర్వేత త్రత్యా జనాస్తమ్మునిం
హృష్టావదన్త్యనేనమునినామూషికాయంవ్యాఘుతాంసీతః-ఏతచ్ఛు
త్సావ్యాఘుస్సవ్యథోచిన్తయత్ - యావదనేనమునినాజీవితవ్యంతా
వత్ మమస్వయాపావస్థానమకీర్తికరంసఫలాయవ్యత ఇతిసమాలో
చ్యమునిహంతుంసముద్యతః - మునిస్తస్యచికిర్షితంజ్ఞాత్వాపునర్వాషి
కౌభవేత్పుత్వామూషికపవకృతః-అతోహంబ్రవీమి - నీచశ్లాఘ్యుపదం
ప్రాప్యేత్యాది-అపరంచదేవసుకరమిదమితిసమన్తవ్యం-

శ్లో॥ శ్లో॥ భక్షయిత్వాబహున్నత్సాన్యన్తేమాధమమధ్యమాన్-
అతిగౌర్యాద్భుకఃపశ్యాన్మృతఃకర్కలసంగ్రహత్-
వాచిత్రవర్ణఃపుచ్చతికథమేతత్ - మస్త్రీకథయతి - అస్తిమాశ

వనిషయేపద్మగభాఃభిధానంసరస్తత్రైకొవృద్ధబకసామర్థ్యహీనఉద్వి
గ్నమాత్మానందర్పయిత్వాస్థితఃసచకెనచితు-ళిరేణదృప్తఃపుష్పశ్చ - కి
మితిభవానత్రాహారపరిత్యాగేనతిష్ఠతి - బకేనాభిహితంమత్సాన్యమమజీ
వనహేతవఃమత్సాన్యశ్చ త్రావశ్యమేవ ప్రాతఃకైవర్తైర్వాప్యపాదనీ
యా ఇతివాద్రాసగరోపాస్తేమయాకర్ణితాతతోవర్తనాభావేనాస్తన్నం
ణముపస్థితమితిజ్ఞాత్వా హరేషిమద్దాదరఃకృతః - తతోమత్సైన్యరాలోచి
తమిహాసమయేతావదమతకారకపవాయంలక్ష్యతేతదయమేవయథాకర్త
వ్యంపుచ్చ్యతాం -

తథాచోక్తమ్ | శ్లో॥ ఉపకర్తాగ్రిణాస్థిర్నమిత్రేణాపకారిణా | ఉపక
కారాపకారౌహిలక్ష్యంలక్షణమేతయోః॥

వామత్యాడీమఃభోబకాస్తాకంకుత్రక్షణోపాయః | బకోబ్రూతేఅ
స్తిరక్షణోపాయఃజలాశయాన్తరాశ్రయణంతత్రైకైశశోహంయుష్మా
న్నయామి | మత్సైన్యరపిభయాదుక్తమేవమస్తు - తతోసాదుష్టబకస్తావ
స్తత్సాన్యవేకైకశోపిత్వా కస్త్వింశ్చిదేశేఖాదిత్వాపునరాగత్యవదతిలేమ
యాజలాశయాన్తరేస్థాపితాః అనన్తరంకుళీరస్రమువాచభోబకమామపి
తత్రనయ | తతోబకోవృహర్షకుళీరమాంసాధీసాదరంతంసీత్వా స్థలేశ్య

తవాక్ - కులీరోపిమశ్చ క్షకణ్ణికాకీర్ణాంభూమిందృష్ట్వాచిన్తయత్ - హా
హతోస్మిమందభాగ్యఃభవత్స్విదానీంసమయోచితంవ్యవహరిష్యామీత్యా
లోచ్యకులీరస్తస్యబకస్యగ్రీవాంచిచ్ఛేదసచఞ్చతాంగతః అతోహం
బ్రవీమిభక్షయిత్వాబహూన్త త్సాన్యనిత్యాది-తతఃపునర్చిత్రవర్ణోబూతేశ్చ
ణుతావన్తహోమన్త్రిన్ద్రయైతదాలోచితమస్తి - అత్రావస్థితేనాసేనమేషు
జ్జన్తేనరాజ్ఞాయావన్తికర్పూరక్షీపస్యోత్తమవస్తూనితావన్త్యస్తాకముప
నేతవ్యానితేనమహతావిలాసేనాస్తాభిర్వింధ్యాచలేస్థితవ్యంమూరదర్శి
విహస్యాహదేవ

శ్లో | అనాగతవతీంచిన్తాంకృత్వా యస్తప్రహృష్యతి | సతిరస్కారమా
ప్రీతిభగ్నభాణ్డోద్విజోయథా ||

వా | రాజాహకథమేతత్ - మన్త్రికథయతి - అస్తిదేవీకోతేనగతే
దేవశర్వానామబ్రాహ్మణఃతేనమహావిషువసంక్రాంతౌసక్తుపూర్ణశరావ
పకఃపూజుః - తతస్తమాదాయాసాభాణ్డపూర్ణకుంభకారమణ్డపస్త్రే
కదేశేశయనెక్షిప్తదేహః - సక్తురత్నార్థింహస్తేదణ్డమేకమాదాయరా
త్రావచిన్తయతోయద్యహమిమంసక్తుశరావంచీయదశకపర్వకాన్వా
ప్సోమితదాత్రైవత్రైకశర్దక్తైర్లట్టశరావాదికముపక్రీయానైకాప్రవృ
ద్ధైర్ధనైఃపునఃపునఃపూగవస్త్రాదికముపక్రీయతలవిక్రీయలక్ష్యసంఖ్యానిధనా
నికృత్వావివాహచతుష్టయంకరిష్యామితాసుతతోయాహాపవతీతస్యామ
ధికానురాగంకరిష్యామి - సపత్న్యయదాద్వంద్వంకరిష్యంతితదాకో
పాకులోహంతాలగుడేనతాడయిష్యామిత్యభిధాయతేనలగుడఃప్రక్షిప్త
సక్తుశరావశ్చుగ్నితోభాణ్డానిచబహూనిభగ్నానితతస్తేనశబ్దేనాగతేన
కుంభకారేణతథావిధానిభాణ్డన్యవలోక్యబ్రాహ్మణస్తిరస్కృతోహం
పాద్మహిషకృతఃఅతోహంబ్రవీమ్యనాగతవతీంచిన్తామిత్యాదితౌరా
జారహసిగృధ్రగ్రంథిన్ద్రాణంపప్రచ్ఛతాతయథాకర్తవ్యంతథోపదిశేతిగృ
ధోవదతిశృణు

శ్లో | మనోదృఢతస్యస్మృతతేఃప్రకీర్ణస్యేవదన్తినః | గచ్ఛన్త్యన్తార్గయాతస్య
నేతారఃఖలవాచ్యలామ్ ||

వా | దేవకిమస్తాభిర్బలదర్పాన్దర్శంభగ్నంనకింతుతవక్షతాపాధీష్ఠితే

మోపాయేన-రాజాహభవతామపాయేన- గృహ్యబ్రాతేయద్యస్తేద్య
 వనంక్రియ తేతదాస్య దేశంగమ్య తామధునా - అన్యధావర్జితా లేపా
 ప్రేతుల్యబలేనానేనసహపునర్విగ్రహే సత్యస్తాకంపరభూమిస్థానాంస్వ
 దేశగమనమపిదుర్భంభవిష్య తిసుఖశోభార్థంసన్ధాయగమ్యతాందుర్గంభ
 గ్నంకీర్తిశ్చలభైవమమసమ్మతంతావదేతత్,
 యతః॥ శ్లో॥ యోహిధర్మంపురస్కృత్య హిత్వాభర్తుః ప్రియాప్రియమ్ |
 అప్రియాణ్యా హతథ్యా నితేనరాజాసహాయవాక్ | పరంతుసన్నిచే
 త్సమేనాపిసందిగ్ధోవిజయోయుధి | సుధ్దైవసన్ధావన్యో న్యంసప్తేతుల్య
 బలంకీమ్ | అన్యచ్ఛ | సుహృద్బలంతథారాజ్య మాత్మానంకీర్తిమేవచ |
 యుధిసందేహాడోలాస్థంకౌహికుర్యాదబాలిశః॥

వా॥ రాజోవాచకథమేతత్ - మస్త్రీ కథయతి పురాణైత్యమ
 హయాదారౌసుధ్దైవసన్ధానామానౌమహతాకాయక్లేశేనతై ౧ లోక్య
 రాజ్యకామనయాచిరాచ్ఛన్ద ౧ శేఖరమారాధితవన్త-తతస్తయోర్భగవా
 త్పురితుష్టస్సన్వరంవరయతమిత్పుక్తవాననన్తరంతయోమయాసమాధిష్ఠ
 యాసరస్వత్యాతావన్యద్వక్తుకామావన్యదభిహితవంతౌయద్యావయోర్భ
 గవాన్పురితుష్టస్తదాస్వప్రియాంపార్వతీంపరమేశ్వరోదదాతు-అథభగ
 వతాశ్రుద్దేనవరప్రదానస్యావశ్యకతయామూఢతయాచపార్వతీప్రసత్తా
 తతస్తస్యారూపలావణ్యలుభాభ్యాంజగద్ధుతిభ్యామ్మనసోత్సుకాభ్యాం
 పాపతిమిరాభ్యామ్మమేత్యన్యోన్యకలహాభ్యాం ప్రమాణపూరుషాఃకశ్చి
 స్ప్రృచ్ఛ్యతామితిమతౌకృతాయాంసపవభర్తావృద్ధిజరూపీసమాగత్య
 తత్రోపస్థితః - అనంతరమావాభ్యామియంస్వబలబాధకస్యేయమావ
 యోర్భవతిబ్రాహ్మణమపుచ్ఛతాం-బ్రాహ్మణోబ్రూతే -
 శ్లో॥ వర్ణశ్రేష్ఠోద్విజఃపూజ్యఃకుత్రియోబలవానపి | ధనధాన్యాధికౌవై
 శ్యశ్శూద్రస్తుద్విజసేవయా | వా॥ తద్యవాభ్యాంకుత్రిధర్మానుగోయు
 ర్ధపవయవయోర్నియమిత్యభిహితేసతిసాధ్ధాకమనేనెతికృత్వాన్యో
 న్యతుల్యవీర్యాసమకాలేన్యోన్యఘాతేనవినాశముపగతో-అతోహంబ్రవీమి
 సన్నిమిచ్ఛేత్సమేనాపీత్వాది - రాజాహప్రాగైవకీమ్నోక్తంభవద్భిః - మ
 స్త్రీవదతిమద్వచనంకీమవసానపర్యన్తంశ్రుతంభవద్భిః-తథాపిమమసమ

త్యా నాయంవిగ్రహారంభఃసాధుగుణయుక్తోయంహిరణ్యగర్భఃసవిగ్రాహ్యః

తథాచోక్తమ్ ॥ శ్లో ॥ సత్యార్యోధార్మికోనార్యఃభ్రాతృసంఘాతవాన్పల్లీ
అనేకయుద్ధవిజయీసన్దేయాస్సక్షతేర్రితాః ॥ సత్యసహాయాః సత్యం
సన్నితోనైతివిక్రియామ్ ॥ ప్రాణబాధేపిసువ్యక్తమార్యోనాయాత్య
నార్యతామ్ ॥ ధార్మికస్సాభియుక్తస్యసర్వపవహిషూజ్యతే ॥ ప్రజాను
రాగాద్ధర్మాచ్చదుఃఖచ్ఛేద్యోహిధార్మికః ॥ సన్నిఃకార్యోఽపృథాన్యేణవినా
శేసముపస్థితే ॥ వినాతస్యాశ్రయేణాస్మౌనమర్యాతా-లయాపనమ్ ॥
హంసతత్వాద్యథావేణుర్నిబిడఃకంటకైర్వృతః ॥ సకళ్యతేసముచ్ఛేతుం
భ్రాతృసంఘాతవాంస్తథా ॥ బలినాసహయోద్ధవ్యమితినాస్త్రినిదర్శనమ్ ॥
ప్రతివాతంసహిషునఃకదాచిదువసర్పతి ॥ జనుదగ్గేస్సృతస్యేవసర్వస్స
ర్వత్రసర్వదా ॥ అనేకయుద్ధజయినఃప్రతాపాదేవభుజ్యతే ॥ అనేకయుద్ధవి
జయీసన్ధానంయస్యగచ్ఛతితత్ప్రతాపేనతస్యాశువశమాయాన్తిశశ్రవః ॥
వా ॥ తదత్రబహుభిర్బుజైరుపేతస్సంధేయోయంరాజహంసఃచక్రవా
కోవదత్-సర్వమవగతంభోబకవ్రజత్వంతద్విశేషవిశ్వంపునర్హార్యాగమి
వ్యసి - అభిహిరణ్యగర్భఃచక్రవాకంపుష్టవాన్తన్విగ్రాహసన్దేయాఃకతితా
స్మౌశ్చతుమిచ్ఛామిమస్త్రీబ్రూతేదేవకథయామి -

శృణు ॥ శ్లో ॥ బాలోవృద్ధోద్ధిగ్గ్లోతథాజ్ఞాతిబహిష్కృతః ॥ భీరుకోభీ
రుజనకోలుభోలుబుజనస్తథా ॥ విరిక్తప్రకృతిశ్చైవవిషయేష్వతిశక్తిరూఢా
అనేకచిత్తమన్త్రశ్చదేవబ్రాహ్మణనిన్దకః ॥ దైవ్రాపహతికశ్చైవదై
వచిన్దకపవచదుర్భిక్షవ్యసమోపేతోబలవ్యసనసంకులః ॥ అదేశస్థోబహు
రిపుస్యక్తఃకాలేనయశ్చన ॥ సత్యధర్మవ్యపేతశ్చవింశతిఃపురుషాఅమీ ॥
ఏతైస్సంధింసమర్పితవిగృహ్నియాత్తుకేవలమ్ ॥ ఏతేవిగృహ్యమాణాహి
క్షప్రంయాన్తిపోర్వశమ్ ॥ బాలస్యాలప్రభావత్వాన్నలోకోయోధుమి
చ్ఛతి ॥ యుద్ధధాయుద్ధఫలంయస్తాద్ధాతుంశిక్తోనబాలిశః ॥ ఉత్సాహశక్తి
హీనత్వాత్వద్ధోద్ధిగ్గ్లోతథా ॥ స్వైరేవచరిణుయేతేద్వావప్యే
తావసంశయమ్ ॥ సుఖచ్ఛేద్యోహిభవతిసర్వజ్ఞాతిబహిష్కృతః ॥ శత్ర
ప్రైసంవినిఘ్నన్తిజాతయస్తాన్తమూనినః ॥

భీరుర్యుద్ధపరిత్యాగాత్ స్వయమేవాశగచ్ఛతిః । తథై వభీరుజనక
 సుంగ్రామైతే ర్విముచ్యతే ॥ లుబ్ధస్యాసంవిభాగిత్యాన్న యుద్ధ్యంత్యను
 జీవినః । లుబ్ధానుజీవికై రెహోదానభినై ర్నిహన్యతే ॥ సన్త్యజ్యతే ప్రకృతి
 భివీరక్ ప్రకృతిర్యుధి । సుఖాభియోజ్యోభవతివిషయేష్య తిశక్తిమాన్ ॥ అ
 నైకచిత్తమన్త్రచ్చద్వేష్యోభవతిమన్త్రిణామ్ ॥ అనవస్థితచిత్తత్వాత్తార్థ్యైతై
 స్సుడపెత్స్యతే ॥ సదాధర్మబలీయస్తా దైవ బ్రాహ్మణనిన్దకః । విశీర్యతే
 స్వయం హ్యేవదైవోపహతకస్తథా ॥ సంపత్త్యచ్చ విషత్త్యచ్చ దైవమే
 వహికారణమ్ ॥ ఇతిదైవంపురోధ్యాయన్నాత్మానమపిచెష్టతే । దుర్భిక్ష
 వ్యసనీచై వస్వయమేవావసీదతి । బలవ్య సనయుక్తస్యయోధుంశక్తిర్ను
 జాయతే ॥ అదేశస్థోహిరిపుణాస్వల్పకేనాపిహన్యతే । గా హూర్వీ
 యానపిజలేగజేన్ద్రమపికవతి ॥ బహుశత్రుస్తుసంత్రస్తశ్చేనమభ్యేకజాత
 వత్ । యేనైవగచ్ఛతీవధాతేనైవాసావివద్యతే ॥ అకాలపైన్యయుక్తస్తు
 హన్యతేకాలయోధినా । కాశకేనహతజ్యోతిర్నిశీధత్తవాయుసః ॥ సత్యధ
 ర్మవ్యపేతేనసంధధ్యత్సదాచన । సస్థితోవ్య సాధుత్వాదచిరాద్యాతి
 విక్రీయామ్ ॥

వా ॥ అపరమపికథయామిసంధివిగ్రహోసనయానసంక్రయద్వైధీభా
 వాష్టన్యణాఃకర్మణామారంభోపాయఃపురుష ద్రవ్యసంపత్, దేశకాలవి
 భోగోవినిపాత ప్రతీకారఃకార్య సిద్ధిశ్చేతివచ్చుగోమన్త్రఃసామదానభే
 దదణ్డాశ్చత్వారణ్డపాయాఃఉత్సాహప్రభుమన్త్ర ఇతిశక్తిత్రయం - ఏత
 త్సర్వమాలోచ్యనిత్యంవిజిగీష ప్రాభవన్తిమహాన్తః-
 యతః ॥ శ్లో ॥ యాహిప్రాణపరిత్యాగమూల్యే నాపినలభ్యతే । సాశ్రీర్నితి
 విదాంకేహేచంచలాసి ప్రథావతి ॥ తథాచోక్తమ్ ॥ విత్తంయదాయస్య
 సమంవిభక్తంగూఢశ్చ చారోనిభృతశ్చమన్త్రః । నచాప్రియం ప్రాణిషు
 యోబ్రవీతిససాగరాన్తాంపుథివీంప్రశాన్తి

వా ॥ కింతుయద్య పిమహామన్త్రిణాగృభేణాసన్ధిముపన్యస్తం - త
 థాపితేనరాజ్ఞాసంప్రతిజయగర్వాన్నమన్తవ్యందేవత దేవంక్రియతామి
 స్తన్నీద్రంసిహ్నశ్చద్వీపస్య మహాబలౌనామసారసోరాజాజంబూద్వీపేకో
 పుజనయతుయతః -

శ్లో॥ సుగుప్తిమాధాయసుసంహతేనబలేనవీరోవిచరన్నరాతిమ్ । సస్తావ
యేద్యేనసమంసుతత్తన్నప్తేనసన్ధానముపై తితప్తః॥

వా॥ తతోరాజాపవమస్త్విత్వత్వత్వావిచిత్రోనామబకస్సుగుప్తలేఖం
దత్వాసింహశరద్వీపం ప్రస్థాపితః - అథ ప్రణిధిఃపునరాగత్యోక్తవాన్దేవ
శ్రూయతాంతప్రత్యప్రస్తావపవంతగృభ్యోక్తం దేవమేభ్యవర్ణస్తత్ర
చిరముషితస్సవేత్తికింసద్ధేయగుణయుక్తోహిరణ్యగర్భోరాజానవేతి - త
తోసౌసమావహాయరాజ్ఞాపృష్టః వాయుసకీదృశోసౌహిరణ్యగర్భోరా
జాచక్రవాకోమన్త్రీవాకీదృశః - మేఘవర్ణఉవాచ - దేవసహిరణ్యగర్భో

రాజాయుధిష్ఠిరభవమహేశయః సత్యవాక్చక్రవాకసమోమ
న్త్రీనక్వాప్యవలోక్యతే - రాజాహయద్యేవంతథాకథమసౌత్వయావ
జ్జితఃమేఘవర్ణోబూతే -

శ్లో॥ విశ్వానప్రతిపన్నానాంవంచనేకావిచిత్రతా! అంకమారుహ్యసుప్తం
హిహత్వాకింనామపౌరుషమ్॥

వా॥ శృణుదేవతేనమన్త్రీణాహంప్రథమదర్శనేవిజ్ఞాతఃకింతుమహేశయో
సారాజాతేనమయావిప్రబుధః -

తథాచోక్తమ్॥ శ్లో॥ అత్యైషమ్యేనయోవేత్తిదుర్జనంసత్యవాదినమ్॥ సత
థావంచ్యతేధూర్తైర్భ్రాహ్మణంఛాగలస్తథా॥

వా॥ రాజాహకథమేతత్ మేఘవర్ణఃకథయతి - అస్మిగౌతమారణ్యేప్రస్తుత
యజ్ఞఃకశిచిద్భ్రాహ్మణఃసచయజ్ఞార్థంగ్రామాన్తరాచ్ఛాగముపక్రీయ
స్తంధేనీత్వాగచ్ఛన్ధూర్తత్రయేణావలోకితః - తతస్తేధూర్తాయద్యేష
చ్ఛాగఃకేనాప్యసామేనలభ్యతేతదామతిద్రకర్షోభవతి-ఇత్యాలోచ్యవృక్ష
త్రయతలేక్రోశాన్తరేణతస్యబ్రాహ్మణస్యాగమనంప్రతిత్వప్రతిస్థితాః-త
త్త్రేకేనధూర్తేనగచ్ఛన్సభ్రాహ్మణోభిహితఃభోబ్రాహ్మణకిమిమకుర్తుః
స్తన్దేవోహ్యతేవిప్రేణోక్తంనాయంశ్వాకింతుయజ్ఞచ్ఛాగః - అథాన్తరస్థి
తేనాన్యేనధూర్తేనతథైవ్రాక్తం-తదాకర్ణ్యబ్రాహ్మణశ్చాగంభూమాని
ధాయముహుర్నిరీత్యపునస్కంధేకృత్వాఢోలాయమానశ్చలితః -

యతః॥ శ్లో॥ మత్తిగోలాయతేనూనంసతామపిఖలోక్తిభిః! తాభిర్విశ్వ
సితోయోసామ్రయితేచిత్రవర్ణవత్॥

వా || రాజాపృచ్ఛతికథమేతత్ సకథయతి - అన్తికన్తింశ్చిద్వమోదేశే
మదోత్క-టోనామహంసస్తస్యానుచరాస్త్రయః కాకఃవ్యాఘ్రఃస్పృగా
లశ్చఅథతైర్భృమద్భిఃకశ్చిద్దుష్టోద్భుష్టఃపుష్టశ్చకుతోభవానాగతఃసచా
త్సవృత్తాస్తమకథయత్ -

తతస్తై ర్మిత్యాసిహ్నేసాసమర్పితఃతేనాభయవాచందత్వాచిత్రవ
ర్ణితినామకృత్వాస్థాపితః- ఏవంకాలోగచ్ఛతి - అథకదాచిత్-సిహ్నస్య
శరీరవైకల్యాత్ భూరివృష్టికారణాచ్ఛ అహోరమలభమానాస్తే వ్యస్తాబ
భూవుఃతతఃకాకవ్యాఘ్ర||గోమాయుభిగాలోచితంచి త్రవర్ణమేవయథా
స్వామీవ్యాపాదయతితథానుష్ఠీయతాంకిను నెనకంటకభుజా - వ్యాఘ్రా
బూ తేస్వా మినాభయవాచందత్వా గృహీతోయం కథ మేవంసంభవి
ష్యతి - వాయసోవదతీహసమయేపరిక్షిణఃస్వామీపాశమపికరిష్యతి-
'యతః|| శ్లో|| త్యజేత్తుథాగ్రామహిలాపిపుత్రంఖాదేత్తుథాగ్రాభుజగీస్వమ
జ్జిమ్ | బుభుక్షితఃకేన్ద్రకరోతిపాశంక్షీణానరానిమృదుణాభవన్తి | అన్య
చ్ఛ|| మత్తఃప్రమత్తశోచన్తతఃత్రాన్తఃక్రోధీబుభుక్షితః | లుభోభీరుస్త్య
రాయుక్తఃకాముకశ్చనధర్తచిత్ || వా|| ఇతినిశ్చిత్య సర్వేసిహ్నాన్తికం
జగ్ముః - సిహ్నానోక్తంఅహోరాథంప్రాప్తంకించిత, కాకోబ్రూతేదేవ
యత్నాదపికించిన్నప్రాప్తం సిహ్నా వదత్కోధునాజీవ నోపాయఃకాకో
వదతిస్వాగీనాహారపరిత్యాగాత్ సర్వనాశోయముభస్థితః- సిహ్నానోక్త
మత్రాహారస్సాన్దగీనఃకాకఃకర్ణైకథయతిచిత్రవర్ణితసిహ్నాభూమింస్పృ
ష్టాకర్ణాస్పృశతిమయైతస్యాభయవాచందత్వాగృహీతుంచకథ మేవం
యజ్యతే -

తథాచోక్తం || శ్లో|| నగోప్రదానంసచభూమిదానంసచాన్నదానంసచయః
ప్రదానమ్ | యథావదంతీహమహాప్రదానంసర్వప్రదానెష్వభయప్ర
దానమ్ | అన్యచ్ఛ|| సర్వకామసమృద్ధస్య అశ్వమేధస్యయత్ఫిలమ్ |త
త్ఫలంలభతేసమ్యగ్రక్షితేశరణాగతే|| వా|| కాకోబ్రూతేనాసోస్వామినా
వ్యాపాదయితవ్యః - కింత్వస్తాభిరేవతథాకర్తవ్యంయథాసోస్వదేహ
దానమగ్నేకరోతి- తచ్చుత్వాసిహ్నాస్తూష్ణింస్థితఃతతోసాలభావకాశఃకూ
టంకృత్వాసర్వానాదాయసిహ్నాభూమీపమాగతఃఅథకాకేనోక్తం - దే

వయతాదప్యహారోనప్రాప్తః అ నెకోవవాసశ్శిష్టఃస్వామీతదిదానీంసు
దీయమాంసంసముచభుజ్యతాం -

యతః॥ శ్లో॥ స్వామిమూలాభవంత్యేతాస్సర్వాస్సంపత్తయఃఖలు ॥ స
మూలెష్వపివృక్షేషుప్రయత్నస్సఫలోన్మతామ్॥ వా॥ సిహ్వామోక్షంవరం
ప్రాణపరిత్యాగోనపునరీదృశేకర్మణీశ్రవ్యత్తిః | జమ్బుకేనాపితథోక్తం
తతస్సిహ్వామోక్షంమైవమ్ | వ్యాఘ్ర ఉవాచమద్దేహసజీవతుస్వా
మీ - సిహ్వామోక్షంనకదాచిదెవముచితం - అథచిత్రవర్ణోపిజాతప్రత్య
యఃతథైవాత్మదేహదానమాహతద్వదన్నైవద్విపేనకుక్షీంవిదార్యవ్యా
పాదితస్సర్వైర్భక్షితశ్చ - అతాహంబ్రవీమిమత్తిర్దోలాయతేనూనమి
త్వాది - అంతరంపునర్దచ్చౌసత్రాహ్మణస్త్రుతీయేనధూరైమోక్షః
భోత్రాహ్మణకిమితికుక్కురంసంధేనభవాన్వహతితదాకర్మచిన్తయతిని
చ్చితమేవాయంకుక్కురశ్చమిత్యాచ్ఛాగంత్యత్వాస్మాత్వాస్యగృహం
యయా - సఛాగస్తైధూరైర్మిత్యాభక్షితః - అతోహంబ్రవీమి
త్వేవమ్యేనయోవైతీర్వాది - రాజాహమేషువర్ణకథంత్యయాశత్రుమ
ధ్యేషుచిరముషితంకథంవాలేషామనునయఃకృతఃమేషువర్ణకథాదెవస్వా
మికార్యార్థినాస్వప్రయోజనవశాద్వాకింసక్రియతే -

పశ్య॥ శ్లో॥ లోకోవహతికింరాజన్యధ్ధాదధ్ధమివేధనమ్ ॥ తాశయ
న్నపివృక్షాంస్సంనదీవేలానకృన్తతి॥ తథాచోక్తమ్ | సుశ్లేనాపివహే
చ్ఛత్రానాగర్యమాసాద్యబుద్ధిమాకా | యథావృద్ధేనసర్వేణమణ్డకాచి
నిపాతితాః॥

వా॥ రాజాహకథమేతత్ - మేషువర్ణకథయతి అస్తిజీర్ణోద్యానెమంద
విసర్వోనామసహస్రేనాతిజీర్ణశయాస్వాహారాన్వైషణేష్యతుమస్సరస్త్రీ
రేపతిర్వాస్థితఃతతోనూరాత్రేనచిన్తన్మితాకేనదృష్టఃపుష్పశ్చకింసాహ
రంనాన్వేష్యసీతిసర్వోబ్రూతేగచ్ఛకింతేమమనుష్టభాగ్యస్యవృత్తాన్తప్ర
శ్నేనతతస్సంజాతకాతుకస్సభేకస్సర్వధాకథ్యతామితిసర్వోబ్రూతేబ్ర
హ్మపురవాసిసశోత్రియస్యకాణ్డిన్యస్యపుత్రోవింశతివర్షీయఃసర్వగుణ
సమ్పన్నఃదుర్జైవాన్యమన్వశంసస్వభావాద్దృష్టఃతంపుత్రంసుశీలనామానం
మృతమవలోక్యకాణ్డిన్యశోకేనపృథివీతలేలులోత - అనంతరంబ్రహ్మపుర

వాసినన్ను రేపబాన్ధనాస్తస్యతత్రాగత్యో పవిష్టాఃతతః కపిలోనామన్నాత
కోవదత్ - అరేకాణ్ణిన్యమూఢోసి తేనై వంవిలవసి-

శృణు ॥ శ్లో ॥ క్రోడీకరోతిప్రళమంయథాజాతమనిత్య తా । ధాత్రీవజ
వసీవశ్చాత్తథాశోకస్య కఃక్రమః ॥ తథావ ॥ క్వగతాఃపు ధివీపాలాఃస
నైన్యబలవాహనాః । వియోగసాక్షిణీయేషాంభూమిరద్యా పితిష్ఠతి ॥ అ
వరంచ ॥ ప్రతిక్షణమయంకాయఃక్షీయమాణోనలత్య తే । ఆమకుమ్భ ఇ
వామ్భుస్థోవిశీర్ణస్సన్విభావ్యతే । ఆసన్నతరతామేతిజ మ్రోర్మృత్యుర్దినెది
వే । ఆఘాతంసీయమానస్యబధ్య స్యేవపదేవదే । అనిత్యంయావనంరూపం
జీవితంద్రవ్యసంచయః । విశ్వర్యం స్రీయసంవాసోము హ్యేత్తత్రనవజ్జితః॥
యథాకాష్టంచకాష్టంచసమేయాతామ్ను హూదధౌ । సమేత్యచవ్యపే
యాతాంతద్వ ద్భూ తసమాగమః ॥ యథాహిపథికఃకశ్చి చ్చా యా
మాత్రిత్యతిష్ఠతి । విక్రమ్యచపునర్గచ్ఛే తద్వద్భూతసమాగమః । అన్యచ్చ ।
శశ్చిభిర్నిర్మితేదేహేవశ్చ త్వ శ్చపునర్గతే । స్వాంస్వాంయోనిమను
ప్యా ప్రేత త్రకాపరివేదనా । యావతఃకురుతేజస్తస్సంబన్ధాన్తనసః । పి
యా ॥ తావ మ్రోస్యనిఖన్యనేహృదయేకోకశజ్జవః । నాయమత్యస్త
సంవాసఃకస్యచిత్కనచిత్కవ్చిత్ । అపిస్వే నశరీరేణకిముతానైః
శృగ్గస్తతైః । అపిచ ॥ అనతిక్రమణీయస్యజన్మమృత్యోరివాగమమ్ । జ
న్మాన్తరసహస్యాణివియోగస్సంగమంక్షణమ్ ॥ ఆచాతరమణీయానాం
సంయోగానాం ప్రియైస్సహ । అ పన్థానామివాన్థానాంపరిణామోతిదా
రుణః । అ వరంచ॥ వ్రజన్తిననివ ర్తన్తే ప్రోతాంసిసరితాంయథా । ఆయు
రౌదాయమ ర్త్యానాంతథారాత్య హసీనదా । సుఖాస్వాదవరోయస్త
సంసారెన్త్య మాగమః । సవియోగావసానత్వా దుఃఖానాంధురియుజ్య
తే ॥ అతపవహి నెచ్చన్తిసాధవస్సత్సమాగమమ్ ॥ యద్వి యోగాసిలూ
నస్యమనసోనా స్తిభేషజమ్ ॥ సుకృతాన్య పికర్తాణిరాజభిస్స గరాదిభిః ।
అథతాన్యేవక ర్తాణితేచాపిప్రళయంగతాః ॥ సంచింత్య సశ్చిన్త్యతము
గ్రదణ్డమ్మృత్యుమ్మనుమ్యస్యచిచక్షణస్య । వద్వామ్బుసి క్రాంతి వచర్కబన్ధా
స్సర్వప్రయత్నాశ్శిథిభీభవన్తి । యామెవరాత్రింప్రళమాముపైతిగర్భే
నివాసీనరవీరలోకః । తతఃప్రభృత్యస్తలితప్రయాణస్సప్రత్యహంమృత్యుస

మీపమేతి || వా || అథసంసారమవిచారయతాంశోకోయమజ్ఞానస్యత్రవ
జ్ఞః || పశ్య || శ్లో || అజ్ఞానంకారణంసన్యాత్వియోగోయదికారణమ్ | శోకోది
నైషుగచ్ఛత్సువర్థతామపయాతికిమ్ || వా || తదత్రాత్మానమసుసద్దేహిశోక
చరాచ్ఛమ్మరిహర .

యతః || శ్లో || అకాణ్డపాతజాతానామస్త్రాణామ్మర్మభేదినామ్ | గాఢశోక
ప్రహారాణామచి నై పమహౌషధమ్ | వా || తత స్రద్వచనంనిశమ్య ప్ర
బుద్ధిశ్చవకాణ్డిన్యఉత్థాయాబ్రవీ త్తదలమిదానీంగృ హసరక వా సేనవనంగ
చ్ఛామి - పునఃకపిలోబ్రూతే -

శ్లో || వ నేపిదోషః ప్రభవ నిరాగిణాంగృ హేపిపశ్యేచ్ఛ్రియనిగ్రహ స్రవః ||
అకుత్సితేకర్మణియః ప్రవర్తతేనివృ త్తరాగస్యగృహంతపోవనం || యతః || దుః
ఖతోపివ రైదర్శంయత్రకుత్రాశ్ర మేరతః | సమస్య ర్వేషుభూతేషునలిష్టంధర్మ
కారణమ్ | ఉ క్తంచ || వృత్త్యర్థంభోజనంయెషాంస న్తా నాథః చ మై ఘనం ||
వాక్సత్యవచనాద్ధాయదుద్గాణ్యపితరన్వితే | తథాహి || ఆ త్మానదీభారత
పుణ్యతీర్థాసత్యోదకాశీలతటాదయోర్మిః | అత్యాభిషేకంకురుపాణ్డువు
త్రనవాచిణాశుద్ధ్యతిచాన్తరాత్మా || విశేషతశ్చ || జన్మమృత్యుజరావ్యా
ధివేదనాభిరభిప్లుతమ్ | సంసారమిదమత్యన్తమసారంత్యజతస్సుఖమ్ | దుఃఖ
మేవాస్తిసమఖంయస్తా త్తదుపలత్యతే | దుఃఖార్తస్య ప్రతికా రేసుఖసం
జ్ఞావిధీయ్యతే ||

వా | కాణ్డిన్యోబ్రూతేపవమేవతతోహంతేనశోకాకులేనబ్రాహ్మణేనశ
త్రేయదద్యాదభ్యమణ్డూకానాంవాహనంభవిష్యసీతి - అథకశ్చి చ్ఛా
హ్మణఉ వాచకపిలోపదేశాద్విశ్రాంతతేహృదయంతథాహిశ్శృణు-
శ్లో || సంగస్సర్వాత్మనాత్మ్యాజ్యస్సచేత్త్యక్తుంనశక్యతే | ససద్భిన్నహక
ర్తవ్యస్సతాంసంగోహిభేషజమ్ | అ న్య చ్చ || కామస్స ర్వాత్మనాహే
యః స చెడ్ధాతుంనశక్యతే | స్వ భార్యాంప్రతిక ర్తవ్యః సై వతస్యహిభేష
జమ్ ||

వా || పతశ్చుత్వాసకాణ్డిన్యఃకపిలోపదేశాన్మృత ప్రశాన్తశోకాన
లోయథావిధిదణ్డగ్రహణంకృతవాక్ - అతోబ్రాహ్మణశాపాన్తండాకా
న్యోఘంప్రతిష్ఠామి - అనంతరం తేనమండా రేనగత్వా మణ్డూకనాథసో

క్రేతతోకథిః - తతస్సమాగత్యమణ్ణాకనాధస్తస్యసర్ప స్యప్యస్తమాహ
 థవాః - సచసర్పస్తంపుష్టేకృత్వాచిత్రపదక్రమంబభ్యామపరేద్యుశ్చలి
 తుమసమర్ధంతంమంథూకనాథోవదత్ - కిమద్యభవామన్దగతిః - సరో
 బ్జుతేదేవాహరవిరహోదసమగ్ధోష్ణిమణ్ణాకనాథోవదత్ అస్తదాజ్ఞయా
 మణ్ణూకాన్సృత్య - తతోగృహీతోయం ప్రసాదతిత్యక్త్వా క్రమశోసమ
 ణ్ణూకాన్భాదతిఅథనిర్మణ్ణాకం సరోవిలోక్యమణ్ణూకనాథోపితే నఖాదిత
 తతోహంబ్రవీమిస్తంధేనాపివహేచ్ఛత్రా నిత్యాది - దేవయాత్విదానీంపు
 రావృత్తాభ్యానకథనంసర్పదాసస్థేయోయంహిరణ్యగర్భోరాజాపథీయ
 తామితిమేమతిః - రాజోవాచ - కోయంభవతోవిచారఃయతోజితస్తావద
 యమస్మాభిస్తతోయద్యస్తత్రేవయావసతితదాస్తాంమోచేద్విగృహ్యతా
 మ్ - అత్రాస్తరేజముచ్ఛద్వీపాదాగత్యశుకేమోక్తందేవసింహ శద్వీప
 స్యసారసోరాజాసంప్రతిజంబూద్వీపమాక్రమ్యవతిష్ఠతే - రాజాతంససం
 భ్రామమాహకింకిం - శుకఃపూర్వోక్తంకథయతిగృహ్యోబ్జుతేసాధు - రె
 మావక్రవాకమన్త్రికసాధు - రాజాసకోపమాహఅస్తాం తావదయంగత్వా
 తంసమూలమున్నులయామిదూరదర్శీవిహస్యాహ -
 శ్లో || నశరస్తేఘవతాగ్ర్యంవృధైవఘనగర్జితమ్ | పరస్యార్థమనర్థంవా
 ప్రకాశయతిమోమహాః || అపరంచ || ఏకదానవిగృహీయా త్ బహు
 నాజావివాదినః | సదర్శోప్యరగఃకీటైర్భహుభిర్మృశ్యతేఘ్రమ్ |

వా | దేవకిమితోవినాసన్ధానం గమనమస్తేదస్తత్పశ్చాత్పశ్చ
 చుకర్తవ్యః -
 అపరంచ | శ్లో | యోగ్యతత్వమభిజ్ఞాయక్రోధస్యైవవశంగతః | సతథా
 తప్యతేమూఢోబ్రాహ్మణోనకులాదివ ||
 వా | గాజాప్యచ్ఛతికథమేతత్ దూరదర్శీకథయతిఅస్త్వజ్జయిన్యాంమాధ
 మౌనామబ్రాహ్మణఃతస్యబ్రాహ్మణీప్రసూతాబాలావత్యరక్షణార్థం
 బ్రాహ్మణమవస్థాప్యస్మాతుంగలాతస్త్రినాగలేబ్రాహ్మణాయగాఙ్గః పా
 ర్వణశృంగంధాతుం అహ్వనమాగతంతచ్ఛృత్వా బ్రాహ్మణస్సహజదారి
 ద్యోచిస్తయత్ - యదిసత్వరంసగచ్ఛామితదానఃకశ్చిచ్ఛృత్వాశ్చ
 శ్లోగృహీవ్యతికింతుబాలకస్యాత్రరక్షకోనాస్తేతిక్రింకరోనియాతువిర

కాలవిహితమిమంనకులంపు త్రనిర్వి శేషంబాలకర త్కాయాంవ్య వస్తాప్య
యామి - తథాకృత్వా గతః - తత స్తేననకులనబాలక సమీపమాగచ్ఛ
సృష్టసరోవృద్ధప్రృష్టావ్యాపాద్యకోపాత్ ఖణ్ణఖణ్ణంకృత్వాఖాదితఃతతో
సానకులో బ్రాహ్మణమాయా న్మమవలో క్య రక్తవిలిప్తము ఖపాదస్స
త్వరముపాగత్యబ్రాహ్మణస్యచరణయోర్ధ్వలోతతతోసా బ్రాహ్మణస్తంత
థావిధందృష్టౌమమపుత్రోనేనభక్షితభిరుద్ధ్యావ్యాపాదితవాన్ అనంత
రంయూవదసావాగత్యపశ్యతి తావద్బాలకస్సుస్థస్సర్వశ్చ వ్యాపాదిత స్తి
వృత్తితదుపకారకరంనకులంనిరూప్య మహా న్తం సంతాపమవాస్తవాన్ -
అతోహంబ్రవీమియోర్ధ్వతత్వమభిజ్ఞాయేత్వాది -

అప రంచ | శ్లో || కామఃక్రోధస్తథాలో భోహ ర్లోమా మోమదస్తథా
షడ్వర్గ ముత్పన్నజేదేవంయస్త్రిత్యక్తేసుఖీభవేత్ || రాజాహ || వా || మన్త్రికా
పషలేనిశ్చయః - మన్త్రిబ్రూతేపవమేవయతః || శ్లో || స్మృతిశ్చచరమాధే
షువిత్తర్జ్జాననిశ్చయః | దృఢ తా మన్త్రగుప్తిశ్చమన్త్రిణః పరమోగు
ణః || తథాచ || సహసావిధధీతనక్రియామవివేకఃపరమాపదాంపదమ్ | వృ
ణుతేహివిమృశ్య కారిణంగుణలుభాస్వయమేవసమ్మదః || వా || తద్దేవ
యదీదానీమస్తద్వచనంక్రియతేతదాసన్ధాయగమ్యతాం - యతః || శ్లో || య
ద్యప్యపాయాశ్చ త్వారోనిర్దిష్టాస్సాన్యథాసాధనే | సంఖ్యామాత్రంఫలం
తేహంసిద్ధిస్సామ్నివ్యవస్థితా ||

వా | రాజాహకథమేవంసత్వరంసంభవతి - మన్త్రిబ్రూతేదేవసత్వరంభ
విష్యతి -

యతః || శ్లో || మృద్దువత్సుఖభేద్యోదుస్సంధానశ్చదుర్జమోభవతి | సజన
స్త్రుకనకఘటవద్దుర్భేద్యశ్చాశుసంధేయః || అపరంచ || అజ్ఞస్సుఖమారా
ధ్యస్సుఖతరమారాధ్యతేవిశేషజ్ఞః | జ్ఞానలవదుర్విదగ్ధంబ్రహ్మే పినరంసరం
జయతి |

వా || విశేషతశ్చాయంధర్మజ్ఞోరాజాసర్వజ్ఞోమన్త్రిచజ్ఞాతమేతన్తయా
పూర్వంమే ధ్యవర్ణవచనాత్రతృతకార్యసన్దర్శనాచ్చ || యతః | శ్లో ||
కర్తానుమేయాస్సర్వత్రపరోక్షగుణవృత్తయః | తస్మాత్పరోక్షవృత్తీనాం
భలైఃకర్మవిభావయేత్ || వా || రాజాహాలము త్రోత్తరేణయథాభిమతము

మహీయతామ్ - ఏతన్మంత్రయిత్యాగ్రహోమహామస్త్రీదుగ్ధాదస్తరంచలి
తః - తతఃప్రణిధిభిరేనాగత్యరాజ్ఞోహిరణ్యగర్భస్యనివేదితంచేవసన్నిక
ర్తుంమహామస్త్రీగృహ్యస్తత్సమీపహగచ్ఛత్ రాజహంసోబ్రూతేమన్త్రి
పునస్సంబంధినాకేనచిదత్యగన్తవ్యంసర్వజ్ఞోవిహస్యాహదేవశక్త్యాస్పద
మేతత్ యతోమహాశయోసామూరదర్శి అథవాస్థితిరియంమందమతీనాం
కదాచిచ్ఛంకైవనక్రియతే || తథాహ || శ్లో || సురిసిబహుశస్తారాచ్ఛాయే
క్షతాత్పరివర్జితః - కుముదవిటపాన్వేషీహంసోనిశానువివక్షణః || నద
శతిపునస్తారాశంకేధివాపిసితోత్పలమ్ | కుహకచకిశోలాకస్సత్యేచ్ఛపా
యమవేక్షతే || మర్జనహూతితమనసస్సుజనేష్వపినాస్తివిశ్వాసః - బాలఃపా
యసదగ్రోదధృపిపూత్కృతంభుజై || వా || తద్దేవయథాశక్తితత్పూజా
ర్థంరత్నోపహారాదిసామగ్రిసజ్జీక్రియతాం - తథామస్త్రీతేనతిగృహ్యోమస్త్రీ
దుర్గద్వారాచ్ఛక్రవాకేణసత్కృత్యా నీయరాజదర్శి సంకారితోదత్తాస
నేహోపవిష్టః - చక్రవాక ఉవాచయష్మదాయత్తంసర్వంస్వేచ్ఛయోప
భుజ్యతామిదంరాజ్యం - రాజహంసోబ్రూతేషవమేవదూరదర్శి బ్రూతేషవ
మైవైతతేకింత్యదానీంబహుప్రపంచనంనిష్ప్రయోజనం - యతః || శ్లో || లు
బ్ధునర్థేనగృహ్ణీయాత్ స్రబ్ధమంజలికర్మణా మూర్ఖంభందోనువృత్తేనయా
థాతథ్యేనవణ్ణితమ్ | అన్యచ్ఛసద్భావేనహరేన్ద్రితంసంభ్రమేతతుబాం
ధవా - నీభృత్యాదానమానైశ్చదాక్షిణ్యేనేతరాజనాః || వా ||
తదిదానీంసంధాయగమ్యతాంమహాప్రతాపశ్చిత్రవణోరాజా - చక్ర
వాకోవక్త్రయథాసన్ధానంకార్యంతదపువ్యతాం - రాజహంసోబ్రూతేక
తిప్రకారాఃసంధీనాంసంభవన్తిగృహ్యోవదతికథయామిశూయతాం -
శ్లో || బలీయసాభియక్తస్తున్మహానాన్యప్రతిక్రియః | అపన్నస్సంధిమన్విచ్ఛే
తుర్వారాణఃకాలయాపనమ్ || కపాలఉపహారశ్చసన్తాసస్సంగతస్తథా |
ఉపన్యాసఃప్రతీకారఃసంయోగఃపురుషోస్తరః || అదృష్టనరఅదిష్టఅత్కాదిష్ట
ఉపగ్రహః || పరిక్రమస్త్రాఫోచ్ఛన్నస్తథాచపరభూషణమ్ | సూంధోపనే
యసన్నిశ్చయోడతైతేప్రక్రియాః | ఇతిమోడశకంప్రామాన్యసంధింసంధివిదో
జనాః || కపాలసన్నిధిజ్ఞేయఃకేవలంసమసన్నితః || సంప్రదానాద్భవతియ
ఉపహారస్స ఉచ్యతే || సన్తాససన్నిధిజ్ఞేయోదారికాదానపూర్వకః | స

ద్విస్తుసంగతస్సద్ధిర్నైత్రీపూర్వఉదాహృతః॥ యావదాయఃప్రమాణంతు
సమానాత్మప్రయోజనమ్ । సమస్తైవావివత్తైవాకారణై ర్యోనభిద్యతే ॥
సంగతస్సద్ధిరేవాయంత్రకృష్టత్వాత్సువర్ణవత్ । తథాన్యైస్సద్ధికుః తైః
కాంచనస్సఉదాహృతః ॥ ద్రవ్యసేద్ధింసముద్దిశ్యసంధిఃచక్రియతేయతః॥ స
అపన్యాసకుశలైరుచన్యాసఉదాహృతః॥ మయాపుష్పకృతంపూర్వంమ
మాప్యేషఃకరిష్యతి । ఇతియఃక్రియతేసంధిఃప్రతీకారస్సఉచ్యతే॥ ఉపకా
రంకరోమ్యస్యమమాప్యేషఃకరిష్యతి । అయంచాపిప్రతీకారఃరామనుగ్రీవ
జూరివ॥ ఏకార్థాంశమ్యగుద్దిశ్యక్రియాంయత్రహిగచ్ఛతి । ససంహితప్రమాణ
స్తుసచసంయోగఉచ్యతే ॥ అవయోర్యోధముఖై స్తమదర్శనాధ్యతా
మితి । యస్మిన్పణస్త్రీయతేనసద్ధిఃపురుషాన్తరః॥ త్వయై కేనమదీయోర్థం
సంప్రసాధ్యస్తవసావితీయత్రత్రుఃపణంకుర్యాత్సోదృష్టపురుషస్సన్మితః॥
యత్రభూమ్యేకదేశేనపణేనరిపువర్జితః । సంధీయతేసద్ధివిద్భిరాదిష్టస్స
ఉదాహృతః ॥ స్వస్థై స్వేనతుసద్ధానమాల్పాదిష్టఉదాహృతః । క్రియతే
ప్యాణరత్నార్థంసర్వదానాదుపగ్రహః ॥ కోశాంశేనార్థకౌశేనసర్వకశే
నవాపునః । శిష్టస్యప్రతిరత్నార్థంపరిక్రమఉదాహృతః॥ భువాంసారవతీ
నాంతుదానాదుచ్ఛన్నఉచ్యతే॥ సర్వభూమ్యర్థదానేనఫలేనవరభూషణః । ప
రిచ్ఛిన్నంఫలంయత్రప్రతిస్కంధేనదీయతే ॥ స్కంధోపనేయంతింప్యా
హుస్సంధింసంధివిచక్షణాః॥ పరస్పరోపకారస్తుమైత్రస్సంబంధస్తథా॥
ఉపహారశ్చవిజ్ఞేయాశ్చత్వారశ్చైచ్చవసంధయః ॥ ఏకపహారశ్చసద్ధి
రేవమతోమమ । ఉపహారవిభేదాస్తునర్వేమైత్రవివర్జితాః ॥ అభియో
క్తుబలీయస్తాదలబ్ధాన్సనివర్తతే॥ ఉపహారాదృతేతస్మాత్సంధిరమ్యోనవి
ద్యతే ॥

వా ॥ రాజాహభవస్తోమహాపణ్ణితాఃతదత్రాస్తాకంయథాకార్యముచది
శ్యతాం- దూరదర్శిబ్రూతే - ఆఃకీమేవముచ్యతే-

శ్లో॥ ఆధివ్యాధిపరితాపైరద్యశోవావినాశినమ్ । జలతశ్చంద్రచఫలంజీ
వితంఖిలుదేహినామ్ । తథావిధమిజ్ఞాత్వాశశ్వత్కల్పాణమాచరేత్ ।
కోహినామశగిరంయోధరోపేతంసమాచరేత్ ॥ మృగతృష్ణోపమంవీత్స
సంసారంత్రణభంగురమ్ । సుజనైస్సంగతంకుర్యాద్ధర్మాయచసఖాయచ॥

వా॥ తన్నమసమ్మ తేనత దేవక్రేయతాం॥ శ్లో॥ అశ్వమేధసహస్రాణిసత్యం
చతులయాద్యతమ్॥ అశ్వమేధసహస్రాద్ధిసత్యమేవతిరిచ్యతే॥ వా॥ ఆ
స్సత్వాభిధానదివ్యపురస్సరయోరప్యనయోర్భూపాలయోః కాఙ్కనాభి
ధానాననిర్విధీయతాంసర్వజ్ఞోవదత్యేవమస్తు - తతోవస్తోప్రహారాదినా
సకస్త్రీ దూరదర్శిపూజితఃప్రహృష్టమనాశ్చక్రవాకంగృహీత్వామయా
సస్సరాజ్ఞస్సమీపంగతః తత్రచిత్రవర్ణేనరాజ్ఞాసర్వజ్ఞోగృధ్రవచనాద్భ
హుమానదానపురస్కరంసంభాషితః - తథావిధంసంధింస్వీకృత్యరాజహం
ససమీపంప్రసాపితః - దూరదర్శిబ్రూతేదేవసిద్ధంసస్సమీహితమిదానీం
స్సస్థానమేవవింధ్యాచలంప్రతిగమ్యతామ్, అథసర్వేస్సస్థానంపావ్యమ
సూభిలషితఫలంయథాసుఖమనుభవంతీతివిష్ణుశర్మణోక్తం - అపరంకింక
రయామితదుచ్యతాం - రాజపుత్రాడౌచుః ఆర్యశ్రీమత్ప్రసాదాత్సకలరా
జ్యవ్యవహారాఙ్గంజ్ఞాతంతతస్సుఖమోభూతావయంవిష్ణుశర్మోవాచ - య
ద్యప్యేవంతథాపిఅవరహపీదమస్తు -

శ్లో॥ సన్నిస్సర్వమహీభుజాం విజయినామస్తుప్రమోదస్సదా॥ సన్న
స్సస్తునిరాపదస్సుకృతినాంక్తిరిచ్చిరంవర్ధతామ్॥ నీతిర్నారవిలాసినివసత
తంవక్ష్యస్తలేరాజతామ్॥ భూమిర్భారవతీతదర్శిసహితాభోగాయవస్తీప్రతు॥

హితోవదేశస్సమాప్తః:-

శ్రీకృష్ణావతారమస్తు-

